

TAPAUSTUTKIMUS KAHDEN KUNNAN VIRANHALTIJOIDEN JA OPETTAJIEN NÄKEMYKSISTÄ JA TOIVEISTA KOULULAISTEN UINNIN OPETUKSESTA

”Onneksi se on opetussuunnitelmaan kirjattu”

Tiia Kaukovuo

Liikuntapedagogiikan

Pro gradu - tutkielma

Kevät 2012

Liikuntatieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Liikuntatieteiden laitos / liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta

KAUKOVUO TIIA: "Onneksi se on opetussuunnitelmaan kirjattu"-TAPAUSTUTKIMUS
KAHDEN KUNNAN VIRANHALTIJOIDEN JA OPETTAJIEN NÄKEMYKSISTÄ JA TOI-
VEISTA KOULULAISTEN UINNIN OPETUKSESTA

Tapaustutkimus

Pro gradu -tutkielma, 82 s.

Liikuntapedagogiikka

2012

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa koululaisuinnin toteutukseen liittyviä tekijöitä. Tapaustutkimuksen kohteena oli kaksi eteläsuomalaisista keskikokoista kuntaa, joissa toisessa on uimahalli ja toisessa ei. Haastattelujen avulla selvitettiin kuntien opetus- ja liikuntatoimen viranhaltijoiden ja opettajien näkemyksiä uinnista yleensä, uinnin opetussuunnitelman asemasta sekä uinnin ja hengenpelastuksen opetuksen toteutukseen liittyviä näkemyksiä. Tutkimuksen teoreettisessa osassa perehdyttiin uinnin terveydellisiin tekijöihin, uinnin opetussuunnitelmaan, koululaisuinnin nykytilaan ja kuntien mahdollisuuksiin toteuttaa koululaisuintia. Empiirisessä osassa tutkittiin kuntien uinnin opetussuunnitelmien tavoitteita ja oppisisältöjä ja verrattiin niitä uinnin opetusmääriin tutkimuskunnissa.

Tutkimus vahvistaa aikaisempien tutkimusten tuloksia siitä, että uimahalli mahdollistaa uinnin toteuttamisen ja kunnan taloudella on vaikutusta toteutukseen. Tuloksia tarkasteltaessa kävi ilmi, että uimahallin sijainti paikkakunnalla ei välttämättä takaa uinnin asemaa kunnan liikunnan oppisisällöissä vaan siihen vaikuttavat muutkin yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät. Tutkimuksen tulokset jaotellaan koululaisten uintia mahdollistaviin ja uhkaaviin tekijöihin. Koululaisuinnin toteutumista kunnassa edesauttavat yhteisön vahvat uintiperinteet ja myönteiset asenteet uintia kohtaan, opetus- ja liikuntatoimen tiivis yhteistyö, eri ammattikuntien toisiaan kohtaan osoittama ammatillinen arvostus sekä erityinen kuljetusasiantuntija, joka hoitaa uimahallikuljetukset. Uintia uhkaaviksi tekijöiksi osoittautuivat pitkät matkat uimahalliin, organisoinnin työläys, vastuukysymykset sekä opettaja-alan naisvaltaisuus. Erityistä huolta aiheuttaa alakoulujen opettajien motivaatio ja pedagoginen pätevyys opettaa uintia. Yhteiskunnalliset tekijät haastavat myös uimaopetusta. Uinti arkiliikuntana näyttää vähentyneen lasten ja nuorten keskuudessa, koska perheiden asenteet uimista kohtaan ja vapaa-ajanviettotavat ovat muuttuneet.

Uhkakuvista huolimatta todetaan, että uinnin tulee kuulua jatkossakin liikunnan oppisisältöihin, koska se antaa oppilaille mahdollisuuden saavuttaa hyvät uima- ja hengenpelastustaidot. Tämän tutkimuksen perusteella kunnan budjettiin merkitty erillinen uinnin opetuksen määräraha edesauttaa sitä, että koululaisuintia järjestetään kunnassa edes jonkin verran. Silti tulisi kiinnittää enemmän huomiota kuntien eriarvoiseen asemaan ja mahdollisuuksiin toteuttaa koululaisten uintia. Opetajakoulutuksessa tulisi lisätä opettajien tietoja uinnin myönteisistä vaikutuksista yksilön hyvinvointiin ja uimaopetuksen pedagogista osaamista. Koululaiset ovat eriarvoisessa asemassa, kun tarkastellaan uimaopetusmääriä ja saavutettua uimataittoa.

ASIASANAT: uinti, opetussuunnitelma, kunta, koululiikunta, tapaustutkimus

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	UINNIN MERKITYS SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA	7
2.1	Uimataito - kansalaistaito?	7
2.2	Uimataidon yhteiskunnallinen merkitys.....	8
2.3	Uinti suosittu liikuntamuoto.....	9
3	UINTI JA TERVEYS.....	11
3.1	Uinnin merkitys fyysisen terveyden kehittäjänä ja ylläpitäjänä.....	11
3.2	Uinnin merkitys psyykkisessä hyvinvoinnissa.....	13
4	UINNIN OPETUS KOULUISSA	15
4.1	Alakoulujen uinnin opetuksen tavoitteet ja nykytila.....	15
4.2	Yläkoulujen uinninopetuksen tavoitteet ja nykytila.....	16
4.3	Koululaisten uimataito	17
4.4	Uimaopetuksen järjestämiseen liittyvät ohjeistukset	19
4.5	Uinnin oppimista hidastavat tai estävät tekijät.....	20
5	KUNTA KOULULAISUINNIN TOTEUTTAJANA.....	22
5.1	Kunta opetuksen toteuttajana	22
5.2	Liikuntapaikkarakentaminen on liikuntapolitiikkaa.....	23
5.3	Uinnin opetuksen toteutuksen haasteet kouluissa ja kunnissa	24
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	26
6.1	Tutkimus laadullisena tapaustutkimuksena.....	26
6.2	Teemahaastattelu.....	28
6.2.1	Tutkimuskuntien ja -henkilöiden valinta.....	29
6.2.2	Tutkimusaineiston kerääminen	30
6.2.3	Tutkimusaineiston analyysi ja tulkinta.....	32
6.2.4	Tutkimuksen luotettavuuden arviointia.....	33

	4
7 UINTI VIRANHALTIJOIDEN JA OPETTAJIEN NÄKÖKULMASTA.....	37
7.1 Uinnin merkitys yksilölle	37
7.2 Uinti osana “kansalaisidentiteettiämme”	38
7.3 Perinteet ja asenteet vaikuttavat uimaan oppimisessa.....	40
8 KOULULULAISTEN UINNIN OPETUKSEN MAHDOLLISTAVAT TEKIJÄT	41
8.1 “Onneksi uinti on kirjattu opetussuunnitelmaan”	41
8.2 Uinnin opetussuunnitelman laatiminen asianmukaisesti.....	42
8.3 Uinnin opetukseen budjetoitu raha takaa uimaopetuksen ja uimataidon	44
8.4 Uimahallin sijainti, käytettävyys ja kuljetukset	47
8.5 Yhteisön voimakas uintiperinne ja myönteiset asenteet	48
8.6 Ammatillinen yhteistyö “kivijalkana”.....	49
8.7 Ammatillinen arvostus ja vuorovaikutus.....	50
9 UIMAOPETUSTA UHKAAVAT TEKIJÄT	52
9.1 Organisointi “aikamoista härveliä”	52
9.2 Vastuunjaon haasteet ja opettajien pedagoginen pätevyys	54
9.3 Opettaja-alan naisvaltaisuus	55
9.4 Kuntien talous ja sisäiset asiat.....	57
9.5 Yhteiskunnan asenteet ja muutokset	59
10 POHDINTA	62
LÄHTEET.....	68
LIITTEET.....	78
LIITE 1: Teemahaastattelurunko	78
LIITE 2: Haastateltavat ja haastattelut	81
LIITE 3: Yksilön uima- ja hengenpelastustaitoihin vaikuttavat tekijät	82

1 JOHDANTO

Uinti on ollut pitkään yksi suosituimpia lajeja suomalaisten lasten, nuorten ja aikuisten keskuudessa. Uinti on laji, jota voi harrastaa sekä kilpa- että kuntourheilutasolla lähes koko ihmisen elinkaaren ajan. Sen onkin todettu olevan yksi pidetyimmistä organisoimattomista liikuntamuodoista (Vuolle & Puronaho 1986, 131). Uimahallien voimakas rakentaminen 1960–1970-luvulla mahdollisti uimisen kaikille suomalaisille vuodenajasta riippumattomatta ja kasvatti uinnin harrastajien määriä (Ilmanen 1996, 135–138). Myös veden äärellä eläminen ja liikkuminen on Suomessa luonnollista, elämme tuhansien järvien maassa. Hyvä uimataito on siten tärkeä taito suomalaisille ja sitä onkin pidetty Suomessa kansalaistaitona.

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton, Liikunnan ja terveyden edistämiskeskuksen ja Opetushallituksen yhteistyönä tekemä, lokakuussa 2006 julkaistu tutkimus (Hakamäki & Rajala 2006, 9–10) osoittaa, että 90 prosenttia Suomen alakouluista järjestää uinnin opetusta. Tutkimuksen mukaan opetuksen järjestäminen kuitenkin vaihtelee suuresti paikkakunnittain ja kuntien taloudellisten resurssien puute on monin paikoin esteenä uinnin opetuksen toteutukselle. Viimeisin tutkimus (Palomäki & Heikinaro - Johansson 2011, 90) viittaisi siihen, että uinnin opetus kouluissa olisi vähenemään päin. Hakamäki (2011) kirjoittaa, että joissakin kouluissa se on loppunut kokonaan, koska kuntia ei ole velvoitettu järjestämään uinnin opetusta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että uinnin opetus jää joissakin kunnissa vanhempien vastuulle. Lähes puolet lapsista ilmoittaakin, että vanhemmat ovat opettaneet heidät uimaan (Hakamäki & Rajala 2006, 15). Voiko kansalaistaitona pidettyä lajia jättää vanhempien aktiivisuuden varaan?

Vaikka Suomi sijoittuu maailman kärkeen mitattaessa kansalaisten hyvinvointia, silti luokkaerojen kasvusta ja alueellisista hyvinvointi- ja terveyseroista puhutaan tänä päivänä yhä enemmän (Mykkänen 2011; Ahokas 2011). Liikunnan harrastaminen ja perheiden korkea sosioekonominen status näyttää korreloivan keskenään (Kantomaa ym. 2010; Kokko 2011; Mäkinen 2010; Puronaho 2006), joten mielenkiinto koululaisten uinnin opetukseen ja huoli maaseutujen lasten ja nuorten uimataidosta ovat heränneet omien kokemusten ja havaintojen kautta. Opettaessani liikuntaa kaupungissa uintia opetettiin säännöllisesti yläkoululuokilla noin kahdesta kolmeen kertaan lukuvuodessa. Uinti kuului luonnollisesti liikunnan oppisisältöihin eikä liikunnanopettajan tarvinnut perustella uinnin tärkeyttä muiden liikuntalajien joukossa. Maaseutumaisessa kunnassa asiat olivat eri tavalla. Uinnin opetusta ei ollut järjestetty yläkoululaisille vuosikymmeniin ja

alakouluilla uinnin opetusta järjestettiin vain ensimmäisellä ja toisella luokalla. Mietin, että kyseinen toimintapa ei voi olla vaikuttamatta oppilaiden uima- ja hengenpelastustaitoihin ja -tietoihin.

Päätarkoitukseni on selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat koululaisten uinnin opetukseen. Tutkimukseni avulla selvitän kahden, alueellisesti lähes yhtä laajan, eteläsuomalaisen kunnan koululaisten uinnin opetuksen tämän hetkistä tilannetta ja toteuttamismahdollisuuksia. Pyrin saamaan tietoa niistä tekijöistä, jotka joko mahdollistavat tai heikentävät koululaisten uinnin opetuksen toteutumista kunnassa. Miten koululaisten uinnin opetuksen toteutus ilmenee koulun muussa arjessa? Tietoa kerään kuntien opetus- ja liikuntatoimen viranhaltijoilta ja opettajilta. Tuon esille myös niitä tekijöitä, jotka saattavat asettaa koululaisten uimaopetuksen eriarvoiseen asemaan.

Perehdyn tutkielmassani aluksi uinnin yhteiskunnalliseen merkitykseen ja uinnin terveydellisiin tekijöihin kirjallisuuden avulla. Sen jälkeen selvitän koululaisten uimataidon ja uinnin opetuksen välistä suhdetta sekä esittelen kunnan roolia koululaisten uinnin opetuksen tuottajana aikaisempien tutkimusten ja selvitysten kautta. Kiinnitän ensisijaisesti huomioni koululaisten uinnin opetuksen toteutuksen alueellisiin eroihin ja etsin mahdollisia yhteneväisyyksiä tai eroavaisuuksia taustalla olevien yhteisöjen ja yhteiskunnallisten tekijöiden vaikutuksista. Tutkimuksessani hyödynnän kandidaatintutkielmaani, jossa perehdyin koululaisten uinnin opetuksen toteutuksen eriarvoisuuteen. Tutkimusmetodinani on kahden kunnan opettajien ja viranhaltijoiden teema-haastattelu. Käytän tutkimusmateriaalina myös tutkimuslähteenäni olleiden kuntien uinnin opetussuunnitelmia, joista tarkastelen uinnin opetuksen toteutusta ja saavutettua uimataittoa.

2 UINNIN MERKITYS SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA

2.1 Uimataito - kansalaistaito?

Vaikka ihminen on uinut aina, uimataitoa ei ole samalla tavalla pidetty kansalaistaitona, jona sitä nykyään pidetään. Uiminen on aikaisemmin ollut lähinnä elinkeinopohjainen liikkumismuoto. (Vuolle & Puronaho 1986, 23, 131.) Se on liittynyt toimimiseen yhteiskunnan jäsenenä, omien asioiden hoitamiseen ja jopa eloon jäämiseen ja elämän suojeleluun. Historiassa kalastus ja tukkien uittaminen olivat tärkeitä elinkeinoja ja uimataito oli ihmiselle tärkeä taito oppia pysyäkseen hengissä. Uimataitoa tarvittiin myös jokien ja järvien ylittämiseen, kun kulkuvälineitä ei vielä ollut. (Pellinen 2004.) Edelleen veden äärellä ja vedessä liikkuminen on vuoden ajasta riippumatta hyvin yleinen liikkumismuoto ja uimataitoa pidetään itsestään selvyytensä.

Uiminen ei ole ihmisen luontainen tapa liikkua, vaikka jossakin kirjallisuudessa (Whitten 2004, 201) näin väitetään. Uimataito on opetettava taito, joka tulisi oppia mielellään asiantuntevassa, turvallisessa ja positiivisessa oppimisympäristössä, jotta myönteinen suhtautuminen uintiin säilyisi läpi elämän (Hakamäki & Rajala 2006; Lauritsalo 2011; Alanen 2008; Pantzar 2005; Vänntönen 2010). On todettu, että uimataidon oppimiseen ja uintisuoritukseen vaikuttavat enemmänkin yksilön psykologiset tekijät ja uintisuorituksen taloudellisuus kuin esimerkiksi lihasten voima ja kestävyys (Costill, Maglischo & Richardson 1992, 26). Uimataito käsitteenä on muuttunut vuosikymmenien aikana. 1990-luvun alussa uimataitoinen oli henkilö, joka osasi uida 200 metriä yhtäjaksoisesti (Kurki & Anttila 1999, 10). Tänä päivänä käytetään pohjoismaista uimataitomääritelmää, jossa uimataitoinen on henkilö, joka pudottuaan uintisyvyiseen veteen ja päästyään pinnalle osaa uida 200 metriä, josta 50 metriä selällään (SUH Uimataito, 16).

Suomalaisten aikuisten uimataito on viimeisten vuosikymmenien tutkimusten (Kurki & Anttila 1999, 46–47; Hakamäki & Rajala 2006, 19) mukaan pysynyt jokseenkin samana. Vuoden 2006 uimataitoon liittyvässä tutkimuksessa (Hakamäki & Rajala 2006) todetaan, että 15–64-vuotiaista aikuisista uimataitoisia on 64 prosenttia. Uima-taito kuitenkin vaihtelee huomattavasti ikäryhmittäin. Keski-ikäisten uimataito on selvästi heikompi kuin nuorempien ikäryhmien. 15–24-vuotiaista noin 80 prosentilla on riittävä uimataito, kun taas 55–64-vuotiaiden ikäryhmässä vain

puolet osaa uida. Myös sukupuolten välillä esiintyy eroja. Miesten uimataito (68 prosenttia) on hieman naisia (60 prosenttia) parempi. Alueellisia eroja esiintyy siten, että Uudellamaalla on eniten (71 prosenttia) uimataitoisia. Pohjois-Suomessa vain 48 prosenttia osaa uida pohjoismaisen uimataidon määritelmän mukaisesti. (Hakamäki & Rajala 2006, 19–21, 24.)

Koulutuksella näyttää olevan myös yhteyttä uimataitoon, erityisesti naisten uimataitoon. Hakamäki ja Rajala ovat sitä mieltä, että mitä vanhempi nainen on ja mitä vähemmän koulutusta, sitä todennäköisemmin hänellä on huono uimataito. Ikäryhmässä 45–54-vuotiaat uimataitoisia on 22 prosenttia ja 55–64 -vuotiaista 32 prosenttia on uimataitoisia. (Hakamäki & Rajala 2006, 19–24.)

2.2 Uimataidon yhteiskunnallinen merkitys

Uimataidolla on sellaista yhteiskunnallista vaikutusta, jota emme usein tule ajatelleeksi. Hyvä uimataito ja hengenpelastustaidot liittyvät olennaisena osana useisiin vesiurheilulajeihin sekä ammatilliseen osaamiseen, jotka uimataidosta puhuttaessa usein jätetään pois. Vesiurheilulajeista muun muassa purjehdus, melonta, soutu, sukellus, vesihiihto ja surffausta ovat suosittuja ja vaativat harrastajaltaan uimataitoa ja vedestä selviytymistaitoja. Kansallisen liikuntatutkimuksen 2009–2010 mukaan melonnan, soudun, sukelluksen ja purjehduksen parissa on yhteensä lähes 80 000 harrastajaa (Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010, 16). Ammateista, joissa tarvitaan uima- ja hengenpelastustaitoja ja joiden pääsykokeissa testataan koulutukseen pyrkijöiden uimataito, voidaan mainita esimerkiksi palo- ja pelastustyöntekijät (Pelastusopisto), poliisi (Poliisiammattikorkeakoulu), puolustusvoimien erikoisjoukot, taistelusukeltajat ja rajavartiolaitoksen henkilökunta (Rajavartiolaitos), lentoemännät ja -kapteenit, stuertit (Finnair), liikunnanohjaajat, luokanopettajat (liikunta sivuaineena) ja liikunnanopettajat.

Uintiväki ja uinnin parissa tehty vapaaehtoistyö ovat olleet suurimpina vaikuttajina uimataidon yleistymiseen Suomessa (Ilmanen 2006; Matkaniemi 2011; Seppänen & Matkaniemi 2006). Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry:n pitkäjänteinen ja sitkeä työ uimataidon ja hengenpelastustaitojen puolesta on ollut erityisen merkittävä yhteiskunnallisesti ajatellen. Ilmanen luonnehtiikin SUH:n työtä seuraavasti: “Liitto kuuluu ja näkyy koko ajan suomalaisten arjessa. SUH valistaa, varoittaa ja opastaa aina silloin, kun on kyse turvallisesta liikkumisesta vesillä.

Tämä on niiden vuosikymmenten ponnistelun tulosta, jota sekä vapaaehtoiset että palkatut toimihenkilöt ovat liitossa uimaopetuksen ja hengenpelastuksen hyväksi tehneet.” (2006, 216–222.)

Vaikka suomalaisten uimataito on tutkimusten mukaan parantunut, silti huoli suomalaisten uimataidosta ja vedestä selviytymistaidoista nostettiin esille Helsingin Sanomissa kesällä 2010. Hukkumistapausten määrä kasvoi tuolloin huomattavasti (SUH, Hukkumistilastot 2010). Jokaisella hukkumistapauksella on välitön tai välillinen vaikutus meihin kaikkiin. Suomessa hukkumiset ovat muihin länsimaihin verrattuna yleisiä ja hukkumiskuolleisuus on edelleen Pohjoismaiden korkein. Hukkuneista on jopa 75 prosenttia miehiä (Järvinen & Varamäki 2010, 16), vaikka toisaalta miesten uimataito on tutkimusten mukaan parempi kuin naisten (Hakamäki & Rajala 2006, 20). Alkoholien liikkakäytön on todettu olleen monessa hukkumistapauksessa mukana, joten sen on esitetty olevan yksi pääsyy miesten alttiuteen kuolla vesillä (Onnettomuustutkintakeskus 2010).

Miesten hukkumiskuolemiin on esitetty muitakin syitä. Miehet ovat alttiimpia itsetuhoiseen käytökseen ja riskinottoon, ja he oleskelevat määrällisesti enemmän vesillä kuin naiset. Miesten kyky arvioida omia taitojaan ja jaksamistaan ei ole realistista, vaan heidän katsotaan usein yliarvioivan omia kykyjään (Kurki & Anttila 1999, 97; Järvinen & Varamäki 2010, 16). Nuorten miesten huonosta uimataidosta raportoidaan (SLU 2001) Liikunnan ja Urheilun maailmassa, jonka mukaan keskimäärin joka viides varusmies lähetettiin puolustusvoimien ja Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton yhteistyössä järjestämään uimakouluun. Santtila (2004) toteaa myös, että 12 prosenttia varusmiehistä ei kyennyt uimaan 200 metriä puolustusvoimain järjestämässä fyysisen kunnon testissä. Voimmekin kysyä, onko suomalaisilla, ja erityisesti miehillä, riittävästi tuntemusta omasta uimataidostaan sekä tietoja ja taitoja selviytyä vedestä tänä päivänä.

2.3 Uinti suosittu liikuntamuoto

Uinti on yksi suosituimmista liikuntaharrastuksista lasten, nuorten ja aikuisten keskuudessa. Harrastajien määrä on noussut vuodesta 1994 ja on tällä hetkellä Kansallisen liikuntatutkimuksen (2009–2010, 16) mukaan lasten ja nuorten liikuntamuotona kolmanneksi suosituin laji. Kysyttäessä esimerkiksi parkanolaisilta seitsemäsluokkalaisilta, mikä tekisi Parkanosta paremman paikan asua, 40 prosenttia vastaajista toivoi Parkanoon uimahallia. Samassa kyselyssä kysyttiin

kolmannen, viidennen ja seitsemännen luokkien oppilailta suosituimpia harrastuksia. Uinti oli kaikilla edellä mainituilla luokka-asteilla neljän suosituimman joukossa. (Malmberg 2009, 4–5.) Rannan (2009) tutkimus osoittaa, että kuudesluokkalaisten viikoittainen vapaa-ajalla harrastettu liikunta korreloi selkeästi sekä tyttöjen että poikien uimataitotestiin. Tutkimuksessa testattiin uimataittoa 200 metrin uimatestillä sekä syvyys- että pituussukelluksen yhteyksissä. Vaikka tutkimuksen otos on pieni, selkeä havainto siinä on, että uimataito korreloi monipuolisen liikunta-harrastuksen kanssa. Uinti näyttääkin tutkimusten mukaan (Hakamäki & Rajala 2006; Huhtala 2000; Kolo 2003; Malmberg 2009; Ranta 2009) edistävän lasten monipuolista liikkumista ja olevan erityisesti alakoululaisille mieluisa laji. Trendi näyttää olevan kuitenkin hiipumaan päin. Salomaa (2011) raportoi Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton esityksessä, että lähes 60 prosenttia nuorista ei käy juuri lainkaan talven aikana uimahallissa.

Varttuneen väestön keskuudessa uinti on pääsääntöisesti kuntoa, terveyttä ja liikkuvuutta ylläpitävä sekä edistävä laji (Chase, Sui & Blair 2008; Whitten 2001). Kansallisen liikuntatutkimuksen (2009–2010) mukaan uinti on aikuisväestön keskuudessa kuudenneksi suosituin laji. Toisaalta tilastokeskuksen vuoden 2009 teettämän ajankäyttökyselyn mukaan uintiin käytetään aikaa neljänneksi eniten muihin lajeihin verrattuna. Samasta kyselystä ilmenee, että miehet ovat vähentäneet kymmenen vuoden aikana uinnin harrastamistaan, kun taas naiset ovat hieman lisänneet sitä. (Tilastokeskus 2009.) Voidaankin päätellä, että uinti on yhteiskunnallisesti merkittävä tekijä sekä lasten ja nuorten että erityisesti varttuneiden naisten terveyttä ja liikuntatottumuksia edistävänä ja ylläpitävänä harrastuksena.

3 UINTI JA TERVEYS

Valtakunnallisen opetussuunnitelman tavoitteissa liikunnan tehtävänä on kehittää ja edistää oppilaiden liikunnallista ja terveyttä edistävää elämäntapaa. Uinti lajina, uimataito ja vedestä pelastautumisen taidot mainitaan erikseen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2004. (OPS 2004, 159–162.) Sen vuoksi on syytä tarkastella uinnin terveydellisiä vaikutuksia lähemmin.

3.1 Uinnin merkitys fyysisen terveyden kehittäjänä ja ylläpitäjänä

Useiden tutkimusten (Bintzler 2006; Biro´ ym. 2007; Chase, Sui & Blair 2008; Dybinska & Kaca 2007; Gordon ym. 2004; Hopkins & Fleming 1981; Kolo 2003; Maglischo & Brennan 1985; Pan 2010; Pantzar 2005; Päivinen ym. 2007) mukaan uinti edistää yksilön fyysistä, henkistä ja sosiaalista terveyttä sekä hyvinvointia. Vesi elementtinä vaikuttaa siihen, että liikkuminen vedessä on erilaista kuin maalla, koska se aiheuttaa erilaisia fyysisiä ja psyykkisiä tuntemuksia. Veden nosteen ja hydrostaattisen paineen vaikutuksen vuoksi ihmisen paino kevenee 90 prosenttia (Tuominen 1983, 12–17). Keveyden vuoksi esimerkiksi lihasvoimaltaan heikommat ihmiset tai ne, joilla on pysyviä tai väliaikaisia rajoitteita liikkumisessaan, pystyvät vaihtamaan liikkeensä suuntaa ja suorittamaan liikkeitä vedessä huomattavasti helpommin ja itsenäisemmin kuin maalla (Mälkiä & Rintala 2002, 338). Nosteen vaikutuksesta niveliin tai jänteisiin, erityisesti alaraajoihin, kohdistuva paine tai tärähtely on vedessä minimaalista, tuskin tuntuva. Tällöin liikkeiden suorittaminen ei tunnu yhtä raskaalta kuin maalla, ja siten uinti liikuntamuotona on soveltuvampi laajemmalle ikä- ja ihmisryhmälle kuin moni muu liikuntamuoto. (Bintzler 2006; Chase ym. 2008; Kalliokoski 2009; Mälkiä & Rintala 2002; Valtonen ym. 2009.)

Uinti kuntoiluharrastuksena aiheuttaa vähän tapaturmia tai liikuntavammoja (Maglischo & Brennan 1985, 4; Parkkari, Kannus & Fogelhom 2004, 3891). Uinnilla näyttäisi olevan myös myönteistä vaikutusta eliniän pituuteen. Eliniän yhteyttä uintiin tutkittiin Chasen, Suin ja Blairin (2008) pitkittäistutkimuksessa, jossa seurattiin 40 547 miehen terveyttä, elinikää ja heidän harrastamiensa lajien yhteyttä toisiinsa vuosien 1971–2003 välisenä aikana. Uinnin harrastajat elivät lähes 50 prosentin todennäköisyydellä pidempään kuin kävelijät, juoksijat tai vähän liikkujat. Siten uinti lajina näyttäisi olevan terveellinen ja suositeltava laji usealle ikä- ja ihmisryhmälle.

Uinnin on todettu kehittävän myös lihasvoimaa ja vaikuttavan lapsen motoriseen kehitykseen. Veden vastusvoimat pinta-, muoto- ja aaltovastus, pyrkivät estämään uimarin etenemistä, jolloin uimari joutuu käyttämään lihasvoimaa (Malvela 1999, 147–151). Lihasvoiman kasvu on symmetristä päinvastoin kuin monessa maalla suoritettavassa urheilulajissa. Symmetrisyys on seurausta siitä, kun ihminen joutuu uinnissa käyttämään kehoaan lateraalisesti, oikeaa ja vasenta puoltaan, tasapuolisesti (Costill ym. 1992, 43–62; Maglischo & Brennan 1985, 4). Kehon molempien puolien käyttö tasapuolisesti edistää erityisesti lasten motorista kehitystä. Sääkslahti ja Numminen (2002) toteavat vauvauintitutkimuksessaan, että veden nosteen, vastuksen ja paineen vaikutuksesta vauva joutuu jatkuvasti sopeuttamaan liikkeitään vedessä ollessaan. Tällä tavalla tutut liikkeet muuntuvat vedessä ja ovat siis uusia hermostollisia yhteyksiä tuottavia liikemuunnelmia. Erityisesti motorisesti herkässä kehitysvaiheessa lapselle on eduksi kokea mahdollisimman monipuolisia liikemalleja ja aistimuksia. (Holopainen 1990, 145; Sääkslahti & Numminen 2002, 39.) Mitä monipuolisemmin lapsi liikkuu erilaisissa liikuntaympäristöissä, sitä monipuolisemmat hänen liike-hallintataitonsa ovat (Holopainen 1990, 145; Sääkslahti 2005). Rannan (2009) tutkimuksessa todetaankin, että hyvä uimataito on selkeässä yhteydessä monipuoliseen liikkumiseen, joten uimaan oppimisen ja uimataidon kehittämisen merkitystä lapsen ja nuoren motorisessa kehityksessä ei voida vähätellä.

Fyysinen aktiivisuus on uintitunneilla pidempikestoisempi kuin muilla liikuntatunneilla (Gordon ym. 2004, 259). Uinnissa useat lihakset työskentelevät samanaikaisesti, jolloin fyysinen aktiivisuus kasvaa. Esimerkiksi pelkästään vapaauinnin yläraajan liikkeeseen osallistuu lähes 20 eri lihasta (Pink ym. 1991). Kun eri vastavaikuttajalihaksissa (esim. hauis- ja ojentajalihakset) aktiivinen supistuminen esto sekä itse supistumistaapahtuma vaihtelevat eri uintiliikkeiden aikana, toisen vastavaikuttajalihaksen rentoutuminen mahdollistaa toisen lihaksen supistumisen. Siten kaikki aktivoitumiset ja rentoutumiset tapahtuvat uintiliikkeiden aikana hyvin nopeasti. (Malvela 1999, 114.) Liike toteutuu kuin huomaamatta veden nosteen auttaessa sitä. Uinnissa tapahtuva fyysinen työskentely on siten tehokasta ja liikkuvuutta edistävää veden vastuksen, hydrostaattisen paineen ja veden nosteen yhteisvaikutuksen vuoksi.

3.2 Uinnin merkitys psyykkisessä hyvinvoinnissa

Vettä on käytetty esihistoriallisesta ajasta lähtien terapeuttisena, rentouttavana ja viihdyttävänä elementtinä ja sitä käytetään edelleen. Ihmisen mennessä veteen, veden olomuoto ympäröi ihmisen herättäen aistituntemuksia erityisesti ihmisen tuntoaistissa. Tuntoaisti on suurin aistijärjestelmä. Mitä enemmän ihmisellä on ihopinta-alaa veden vaikutuspiirissä, sitä laajemmalla alueella iho aistii veden sekä sen lämmön, vastuksen, virtauksen, paineen, värinän ja ilmakuplat. (Sääkslahti & Numminen 2007, 36.) Sen lisäksi veden nosteen vaikutuksesta myös keveyden tunne saattaa antaa uimarille ensimmäisen miellyttävän tunteen veteen mennessä (Pellinen 2004).

Uinnilla ja uimataidon hallitsemisella on merkitystä itsetuntemukseen ja itseluottamuksen kasvuun (Bitzler 2006; Dybińska & Kaca 2007; Huhtala 2000; Hopkins & Fleming 1981; Kolo 2003; Pan 2010). Varhaislapsuudessa ja lapsuudessa fyysinen toiminta on oppimisen väline, joten uimataidon saavuttaminen on jo sinänsä merkittävä kehitysvaihe lapsen elämässä (Lauritsalo 2011). Alasen (2008) raportissa todetaan, että lasten uimiseen tulee lisää varmuutta, kun uimataidot kehittyvät uimakoulun aikana. Erityisesti Alanen mainitsee “arat lapset”, joiden aktiivisuus tutkimuksen aikana lisääntyi huomattavasti, kun uimataidot karttuivat. Vaikka Alasen (2008) tutkimus on pienimuotoinen, tulokset ovat yhdenmukaisia Hopkinsin ja Flemingin (1981) tutkimuksen kanssa. Kolon (2003) tutkimuksen mukaan uintituntien lisääminen lukujärjestyksessä lisää oppilaille koetun uimataidon muuttumista realistisemmaksi. Voidaankin olettaa, että kun luottamus veden kantavuuteen löytyy, samalla ihmisen itseluottamus ja itsetuntemus paranevat ja taidot karttuvat.

Hyvä uimataito on liitetty myös sosiaalisen statuksen muodostumiseen ja sitä kautta sosiaalisten suhteiden luomiseen. Huhtalan (2000) tutkimuksessa todetaan, että uimataitojen karttuessa myös oppilaiden sosiaalinen status ryhmän keskuudessa kohoaa ylöspäin. Huhtalan mukaan uimataito onkin tavoittelemisen arvoinen taito. (Huhtala 2000, 53–54.) Erityisesti poikien keskuudessa uimataito ja minä-pystyvyys näyttäisivät korreloivan voimakkaasti keskenään (Berukoff & Hill 2010). Kilpauimareille tehdyssä tutkimuksessa ilmenee, että ryhmässä harjoittelu on uimareiden mielestä selvästi lajin positiivinen piirre. Uintiryhmässä syntyneet ystävyysuhteet saattavat kestää läpi elämän. (Malvela 2003.) Uinnin on todettu myös vähentävän sosiaalista häiriökäyttäytymistä ja edesauttavan rentoutumista (Pan 2010). Vaikka Panin (2010) tutkimus toteutettiin au-

tismia sairastavilla lapsilla, voidaan uinnin päätellä rentouttavan ja rauhoittavan myös lapsia ja nuoria, joilla ei ole pysyvää sairautta tai liikkumista estävää tai rajoittavaa diagnoosia.

4 UINNIN OPETUS KOULUISSA

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan koululiikunnan keskeinen tavoite on se, että oppilas oppii liikunnan harrastamiseen tarvittavat taidot ja tiedot (POP 2004, 159–160). Liikuntalajit ovat väline edellä mainittuihin tavoitteisiin pääsemiseksi. Uinti ja vesillä liikkumiseen liittyvät taidot ovat ainoa nimeltä mainittu liikuntamuoto, joka mainitaan valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto on yhdessä opetushallituksen kanssa suunnitellut yleiset tavoitteet ja sisällöt ala- ja yläkoulujen uimaopetukseen. Suomen Uimaopetus – ja Hengenpelastusliitto on asettanut uinnin opetukseen käytettävät tuntimääräsuositukset, joiden mukaan tavoitteet on mahdollista saavuttaa. (SUH Uimataito.)

4.1 Alakoulujen uinnin opetuksen tavoitteet ja nykytila

Alakoulun ensimmäisen neljän vuosiluokan tavoitteena on, että oppilas oppii perusuimataidon. Perusuimataito tarkoittaa sitä, että oppilas pystyy uimaan 50 metriä kahdella uimatavalla ja sukeltamaan viisi metriä pinnan alla. Ensimmäisellä luokka-asteella oppituntien sisältöön kuuluvat muun muassa kellunnat, liu'ut, vesileikit sekä kastautuminen. Toisella luokalla opetetaan uintitekniikoiden alkeet (myyrä, alkeisselkä- ja alkeisrintauinti), jotka mahdollistavat pinnalla pysymisen. Toisen luokan päättyessä oppilaan tulisikin pystyä uimaan 10 metriä yhdellä uimatavalla. Kolmannella luokalla pyritään etenemään edellä opeteltujen uintitekniikoiden avulla. Neljännellä luokalla kehitetään opittuja tekniikoita, opetellaan rintauinti sekä lisätään hyppyjen ja sukellusten harjoittelua. Oheisharjoitteluun kuuluvat myös vesileikit ja vesiturvallisuuden opettelu. Suomen Uimaopetus – ja Hengenpelastusliitto suosittelee, että neljännen luokan päätyttyä uinnin opetusta olisi annettu yhteensä 24 tuntia. (SUH Uimataito, 9–13.)

Alakoulun viidennen ja kuudennen vuosiluokkien tavoitteena on edelleen kehittää oppilaan uimataitoa ja vedestä pelastautumistaitoja. Viidennellä luokalla vesiliikuntaan sisältyvät krooliuinnin opettelu, matkauinti, vesipelit ja vesipelastus. Kuudennella luokalla vahvistetaan opittuja tekniikoita ja vesipelastustaitoja. Kuudennen luokan päätyttyä uinnin opetusta on suositeltu annettavaksi yhteensä 36 tuntia ja oppilaan tulisi pystyä uimaan 200 metriä yhtäjaksoisesti käyttäen ainakin kahta uintitapaa. (SUH Uimataito, 9–16.) Vuoden 2006 (Hakamäki & Rajala 2006) kyse-

lyn mukaan 90 prosenttia kouluista järjestää kuudennen luokan oppilailleen uinnin opetusta. Kuitenkin samaisessa tutkimuksessa edelleen lähes 18 prosenttia kaikista peruskouluista, ala- ja yläkouluista, ilmoittaa, että heillä ei toteuteta lainkaan uinnin opetusta. (Hakamäki & Rajala 2006, 9–10.)

4.2 Yläkoulujen uinninopetuksen tavoitteet ja nykytila

Yläkoulun vuosiluokilla vesiliikunnan sisällöllisenä aiheena on “pelastu ja pelasta” -teema. Näillä luokilla oppilaiden uimataitoa kehitetään ja vesipelastustaitoja syvennetään. Vesipelastustaitojen opetteluun sisältyy vedenpoljenta, kylkiuinti, pituussukellus ja pelastusvälineiden käyttö. (SUH Uimataito, 15.) Yhdeksännen luokan päättöarvioinnissa arvosanan kahdeksan kriteerinä on, että oppilas hallitsee uimataidon sekä osaa vesipelastamisen taitoja (POP 2004, 161). Uimataitoinen on Pohjoismaisen uimataitomääritelmän mukaisesti oppilas, joka hypättyään uintisyvyiseen veteen ja pinnalle päästyään pystyy uimaan yhtäjaksoisesti 200 metriä, josta vähintään 50 metriä on selkäuintia. Vesipelastustaidot määritellään siten, että oppilas pystyy kuljettamaan pelastusvälineen avulla pelastettavaa 50 metriä ja sukeltamaan kahden metrin syvyyteen. (SUH Uimataito, 16.)

Yläkoulun oppilaista pojista 73 prosenttia ja tytöistä 76 prosenttia ilmoittaa uinnin sisältyneen liikuntatuntien ohjelmaan. Oppilaista kaksi kolmasosaa ilmoittaa, että uintia on opetettu sekä seitsemännellä että kahdeksannella luokalla, mutta yhdeksännellä luokalla uinnin opetus selkeästi vähenee. Vain puolet yhdeksännen luokan oppilaista ilmoittaa osallistuneensa uintiin vuoden 2003 kyselyssä. (Huisman 2004, 100.) Vastaavanlainen kysely tehtiin myös lukuvuoden 2009–2010 aikana. Uintiin osallistuneiden oppilaiden osuudet ovat samaa luokkaa kuin Huismanin (2004) tekemässä liikunnan arviointikyselyssä. Osallistuminen kuitenkin vähenee tytöillä selkeästi luokkatasoittain ylemmille luokille siirtyessä verrattuna poikiin siten, että sukupuolten välinen ero on yhdeksännellä luokalla jo huomattavan suuri. (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 90.) Muualla Euroopassa on todettu samanlainen ilmiö. Tyttöjen osallistuminen liikuntatunneille ja tiettyihin lajeihin kuten uintiin näyttää selkeästi vähentyvän erityisesti yläkouluikäisillä tytöillä (Green 2008, 56). Tämän vuoksi huomiota tulisikin kiinnittää liikunnan oppisisältöihin ja siihen, miten uintia opetetaan.

Uimaopetuksen sisällöissä painottuvat eri uintitekniikoiden opettelu sekä ihmisen pelastaminen vedestä, mikä on valtakunnallisen opetussuunnitelman suosituksen mukaista opetusta. Tosin poikien tunneilla on käsitelty avovedessä uimista, vesiliikenteen turvavarusteita ja jäällä liikkumisen turvallisuutta enemmän kuin tyttöjen tunneilla. (Huisman 2004, 101.) Veneilyn ja kalastuksen harrastajissa voidaankin olettaa olevan enemmän miehiä kuin naisia, joten poikien liikunnan oppisisällöissä on siten luonnollista käsitellä enemmän luontoliikuntaan liittyviä asioita.

Yhdeksännen luokan loppuun mennessä uinnin opetusta pitäisi olla yhteensä 54 tuntia (SUH Uimataito, 9). Huismanin (2004) kyselyn mukaan viidennes rehtoreista toteaa, että heidän koulussaan uidaan vähintään kahdeksan tuntia lukuvuodessa eli yhteensä 24 tuntia yläkoulun aikana. Samassa kyselyssä viidennes rehtoreista ilmoittaa, että liikuntatunneilla uintia opetetaan neljä tuntia lukuvuodessa eli yhteensä yläkoulun aikana noin 12 tuntia lukuvuodessa, mikä on selkeästi alle SUH:n suositusten. Noin 10 prosenttia rehtoreista ilmoittaa, ettei heidän koulussaan järjestetä uinnin opetusta ollenkaan. (Huisman 2004, 101.) Vuoden 2009–2010 kyselyssä jopa 24 prosenttia kyselyyn vastanneista rehtoreista ilmoittaa, ettei heidän koulussaan opeteta uintia (Palmäki & Heikinaro - Johansson 2011, 90). Kouluissa näyttääkin uinnin opetus vähentyneen selkeästi 2000-luvun loppuun tultaessa.

4.3 Koululaisten uimataito

Suomalaisten lasten ja nuorten uimataitoa on mitattu useissa tutkimuksissa (Hakamäki & Rajala 2006; Huisman 2004; Kurki & Anttila 1999; Kurki & Rajala 2004; Kuusela 2000; OPH 2011; Ranta 2009). Viimeisimmän tutkimuksen (Rajala & Kankaanpää 2011) mukaan lasten ja nuorten uimataito näyttäisi hieman heikentyneen. Kyseisen selvityksen mukaan kuudesluokkalaisista pystyy uimaan 72 prosenttia pohjoismaisen uimataitomääritelmän mukaisesti, kun vuoden 2006 (Hakamäki & Rajala 2006, 12) tutkimuksen mukaan kuudesluokkalaisista oli uimataitoisia 80 prosenttia. Aikaisemmissa tutkimustuloksissa (Hakamäki & Rajala 2006; Huisman 2004; Kurki & Rajala 2004) oli lasten ja nuorten uimataidossa vain vähäisiä eroavaisuuksia tai niissä todetaan, että lasten ja nuorten uimataito jopa hieman kasvoi 2000-luvulla, sillä vuoden 2004 tutkimuksen mukaan 78 prosenttia tytöistä ja 75 prosenttia pojista ilmoittaa osaavansa uida, kun vuonna 2000 pojista ja tytöistä osasi uida vain 67 prosenttia (Kurki & Rajala 2004, 14). Tutki-

musten mukaan näyttää siltä, että koululaisten uimataito oli vielä kasvussa 2000-luvun alkupuolella, mutta on lähtenyt sitemmin heikkenemään 2000-luvun lopulla.

Alueelliset erot näkyvät koululaisten uimataidossa. Erityisesti maaseudulla asuvien poikien uimataito on heikompi verrattuna kaupungeissa tai taajamissa asuvien poikien uimataitoon (Huisman 2004, 97). Tulokset ovat samankaltaisia vuoden 2011 kyselyn mukaan, jossa todetaan, että kaupunkilaisoppilaista uimataitoisia on 86 prosenttia, maaseudun oppilaista 81 prosenttia ja taajamien oppilaista 79 prosenttia. Lasten ja nuorten uimataito eroaa myös lääneittäin. Etelä- ja Itä-Suomen lääneissä on enemmän uimataitoisia koululaisia kuin Oulun ja Lapin lääneissä. (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 91.)

Kouluissa järjestetyllä uinnin opetuksella ja sen laadulla on merkitystä ja vaikutusta oppilaiden uimataitoon. Kuuselan (2000) tutkimuksen mukaan kouluissa, joissa opetetaan uintia, uimataitoisten kuudesluokkalaisten määrä on 14 prosenttia suurempi kuin kouluissa, joissa uinnin opetusta ei järjestetä. Viimeisimmän tutkimuksen (Rajala & Kankaanpää 2011) mukaan luku näyttää pysyneen jokseenkin samana. Kolo (2004) vertailee tutkimuksessaan kolmen kuudesluokkalaista koostuneen eri uimaryhmän tuloksia koetusta uimataidosta, todellisesta uimataidosta sekä vedestä selviytymistä. Ryhmä, jolla oli säännöllistä uintiharjoittelua, kehittyi selvästi eniten sekä 200 metrin uinnissa että vedenpoljentatestissä. Ryhmä, joka harjoitteli omatoimisesti ja jota motivoitiin uinnin pariin, paransi sekin selvästi tuloksiaan verrattuna kolmanteen ryhmään, jota ei motivoitu ja jolle ei järjestetty ohjattua uintiharjoittelua. Voidaankin olettaa, että lasten ja nuorten uimataidot kehittyvät ja parhaimpia tuloksia saavutetaan nimenomaan ammattimaisella uinnin opetuksella kouluajan aikana.

Koululaisten uimataitoa mittaavien kyselytutkimusten vastauksien luotettavuuteen on liittynyt ongelmia. Vain osaa tutkittavista on pystytty testaamaan, jolloin tutkimusten tekijöiden on ollut pakko luottaa kyselyistä saatuihin tietoihin. Kyselytutkimukset (Hakamäki & Rajala 2006; Kurki & Rajala 2004; Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011) eivät välttämättä anna todellista kuvaa tutkittavien taidoista. Oppilas voi joko yliarvioida tai vähätellä taitojaan. Oppilaat ovat yliarvioineet omia taitojaan useassa kyselytutkimuksessa (Hakamäki & Rajala 2006; Kolo 2003; Dybińska & Kaca 2007). Oppilaille teetettiin ensin kysely uimataidosta ja sen jälkeen oppilaat testattiin. Hakamäen ja Rajalan (2006) tutkimuksessa ilmenee, että testattaessa oppilaita uimataidot-

tomien määrä kaksinkertaistuu niihin luokkiin verrattuna, joilla teetetään vain kysely (Hakamäki & Rajala 2006, 13). Kolon (2003) tutkimuksessa todetaan, että tutkittavista 98 prosenttia määritteli kyselyssä, että heillä on riittävät uimataidot, mutta uintitestien jälkeen vain 88 prosentilla tutkittavista todettiin olevan riittävä uimataito. Toisaalta on myös päinvastaisia tuloksia oppilaiden omien taitojen arvioimisesta. Kurjen ja Rajalan (2004) tutkimuksessa ilmenee, että testattaessa oppilaiden todellista uintisuoritusta, he eivät ainakaan olleet yliarvioineet sitä (Kurki & Rajala 2004, 16). Kyselytutkimusten luotettavuutta tuleekin arvioida kriittisesti ja kohdistaa enemmän huomiota niihin tuloksiin, joissa on pystytty testaamaan todellinen uimataito.

Testitilanteisiin saattaa liittyä myös tekijöitä, joihin testaajat eivät voi vaikuttaa. Heikot uimarit ovat saattaneet jäädä pois testitilanteesta. Siten ei saada todellista lukua uimataitoisista tai uimataidottomista koululaisista. Näin kävi Jyväskylässä, jossa uimataitotestien perusteella kuudesluokkalaisista tytöistä 100 prosenttia ja pojista 94 prosenttia osasi uida. Erään opettajan mukaan oppilaat, joilla on heikko uimataito, eivät tulleet lainkaan testiin. Testiin osallistuvilla luokilla oli yhteensä 72 oppilasta, joista testiin osallistui 58 oppilasta. (Kurki & Rajala 2004, 15–16.)

4.4 Uimaopetuksen järjestämiseen liittyvät ohjeistukset

Opetushallitus on yhteistyössä Kuntaliiton, Opetusalan Ammattijärjestön ja Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton (2008) kanssa laatinut ohjeet turvallisen uimaopetuksen järjestämiseksi. Perusopetuksen järjestäjän, eli kunnan, tulee huolehtia siitä, että sekä fyysinen että psyykinen opiskeluympäristö on turvallinen. Turvallisen toiminnan suunnittelu korostuu silloin, kun opetus siirtyy normaalin koulualueen ulkopuolelle, kuten uimaopetuksessa. Koululaisten uimaopetus tapahtuu yleisimmin uimahalleissa, joko kunnan tai yksityisen yhteisön tai yrityksen omistamissa tiloissa. (Uimaopetus turvallisemmaksi 2008, 3–5.)

Turvallisuudesta on tuomioistuimessa käsiteltyjen ennakkotapausten pohjalta pääteltävissä, että opettajalla on yksin vastuu uinnin opetuksesta. Tämä tarkoittaa sitä, että opettajan tulee huolehtia, että olosuhteet ovat riittävän turvalliset ja tarkoituksenmukaiset sekä opetusryhmät sellaiset, että laadukas opetus on mahdollista. Turvallisuus merkitsee sitä, että opetusolosuhteet ovat riittävän hyvät, ja että valvontaa on riittävästi koko ajan uimahallin kaikissa tiloissa ja niistä ei tin-

gitä missään vaiheessa. Esimerkiksi oppilaiden tulee olla näköetäisyydellä jatkuvasti koko uinnin opetuksen ajan. Uinnin opetuksen laatu merkitsee sitä, että se on tavoitteiden mukaista, oppilaiden kehitysvaiheen huomioon ottavaa ja eriyttämiseen mahdollistavaa opetusta. Yhtä pätevää opettajaa kohden voi olla 10 uimataidotonta oppijaa. Jatko- tai tekniikka uimakoulussa voi olla enintään 20 oppilasta yhtä pätevää uimaopettajaa kohden. Opetushallituksen ohjeistukset antavat tarkempia käytännön ohjeita uimaopetuksen toteutuksesta sekä opettajan, oppilaan että muiden valvojien tueksi. (Uimaopetus turvallisemmaksi 2008, 4-6.)

4.5 Uinnin oppimista hidastavat tai estävät tekijät

Uintiin kuuluu olennaisena osana kehollisuus ja emotionaalisuus (Costill ym. 1992, 26), minkä vuoksi koululaisten uintia ja uimaan oppimista tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon oppimiseen vaikuttavia muitakin tekijöitä kuin opetussuunnitelmat, ympäristö ja opettajien tekemät opetusratkaisut. Uinnin oppimista estäviksi tai hidastaviksi tekijöiksi on lueteltu eri kehitysvaiheiden mukanaan tuomat haasteet, pelko ja negatiiviset tunteet sekä monikulttuuriset oppijat (Hotti 2011; Pantzar 2011).

Koululaisten motoriset valmiudet oppia uimaan ovat hyvät, sillä motoriset herkkyytskaudet sijoittuvat erityisesti alakoulun aikaan (Holopainen 1990, 149). Uimaan oppimisen haasteena saattavat kuitenkin olla itsetuntoon, sosiaalisuuteen ja minäkäsitykseen liittyvät tekijät. Erityisesti murrosikä, 10–18- ikä, on haasteellinen aika, jolloin nuorta hämmentää oma keho. Samaan ikävaiheeseen liittyy voimakas itsenäistymisen tarve vanhemmista, jolloin hyväksyntää haetaan omasta ikäryhmästä. Nuorilla, ja erityisesti tytöillä, on tarve olla sosiaalisesti hyväksytyjä. (Permer 1989, 180.) Median luomat vääristyneet mielikuvat naisen kehosta saattavat aiheuttaa ylimääräistä haastetta nuorille. Mannerheimin Lastensuojeluliiton mielestä media ja mainonta esineellistävät erityisesti tyttöjä ja naisia, ja sitä pidetään nuoren kasvun ja kehityksen kannalta haitallisena. (Vilkkä 2011, 112–113.) Liikuntatuntien on myös todettu enemmän vahvistavan pojille tyypillistä maskuliinista käytöstä (hikoilemista ja likaiseksi tulemista), joka ei ole julkisesti ja sosiaalisesti tytöille hyväksyttävää käytöstä. Tyttöjen suhde liikuntaan onkin enemmän kontekstissa siihen, kuinka he kokevat kehonsa ja ulkonäkönsä. (Green 2008, 145–146.) Tutkimusten (Yli-piipari, Liukkonen & Jaakkola 2009) mukaan tytöt kokevat enemmän ahdistusta

liikuntatunneilla kuin pojat, joten suihkussa käyminen ja esiintyminen ikätovereiden edessä alastomana saattaa olla nuorelle hyvin arka asia ja toimiminen ryhmässä haasteellista

Veden pelko ja negatiiviset tunteet vettä kohtaan usein yhdistetään, vaikka ne ovat kaksi eri asiaa. Pelko on luontainen tapa reagoida tuntematonta kohtaan, ja alkuun se voi olla hyväkin asia, sillä veden kunnioitus ja varovaisuus vesillä on aina tarpeen (Keskinen 2007). Toisaalta pelko voi johtua aikaisemmista negatiivisista kokemuksista. Kun pelko ja muut vahvat tunteet tulevat voimakkaiksi ja uinnin oppimista estäväksi, ne aktivoivat samalla sisäelinten toimintaa kuten sydämen, vatsan ja hengityksen ja jännittävät lihakset (OPH Tunteesta, 2011). Uimaan opetteluksessa tai uintitapahtumassa tämä tarkoittaa sitä, että jos lihakset jännittyvät, rennon ja virtaviivaisen uima-asennon saavuttaminen on mahdotonta. Pelko vettä kohtaan ja siitä syntyneet negatiiviset tunteet uimista kohtaan saattavat hidastaa tai jopa estää uimaan oppimista (Pantzar 2011). Veden ominaisuudet kuten kylmä vesi tai se, että nenään tai suuhun menee vettä, saattavat myös aiheuttaa negatiivisia tunteita. Näitä tunteita voidaan kuitenkin vähentää erilaisin opetusmenetelmin ja -välinein. (Keskinen 2007.)

Monissa kouluissa on oppilaita eri kulttuureista. Heidän oppimiseensa saattavat vaikuttaa monet tekijät: kulttuurin ominaispiirteet, historia tai poliittiset, yhteiskunnalliset ja psykologiset tekijät. Uimahalli voi olla hyvinkin haasteellinen oppimisympäristö, ja siksi monikulttuurisuuden huomioiminen ryhmän, yksilön ja ympäristön vuoksi on tärkeää uinnin oppimistilanteessa. (Hotti 2011.)

Uintitekniikan opetteluksessa saattaa esiintyä myös muita tekijöitä, jotka hidastavat uimaan oppimista ja tehdä uinnista epämiellyttävän kokemuksen. Rajakylä (2010) mainitsee lehtikolumnissaan hengitystekniikan olleen oppilaiden mukaan yksi hankalimmista asioista oppia vapaauinnin tekniikassa. Puutteellisen hengitystekniikan vuoksi uimari väsähtää äkkiä ja uintikokemus saattaa jäädä epämiellyttäväksi kokemukseksi. (Rajakylä 2010, 27.) Uimaopettajalta vaaditaan lajin ydinasioiden hallintaa ja pedagogisia taitoja, jotta uimaopetustapahtuma on miellyttävä ja positiivisia tuntemuksia herättävä kokemus oppilaille.

5 KUNTA KOULULAISUINNIN TOTEUTTAJANA

Julkinen sektori poikkeaa kahdella tavalla muista organisaatioista. Sillä on ensinnäkin pakotusoikeus (esim. verotusoikeus) kuntalaisiinsa. Kerätyillä verotuloilla kunta järjestää ja toteuttaa hyödykkeitä asukkaille. Toisaalta verotulojen suuruuteen vaikuttavat yhteiskunnan taloudellinen tilanne sekä poliittiset päätökset siitä, miten verotuloja käytetään. Täten kuntalaiset ovat välillisesti riippuvaisia sekä yhteiskunnan tilanteesta että poliittisen vallan päätöksistä. (Suomi, Karimäki & Matilainen 2007.)

Edellä mainitut seikat on hyvä tiedostaa, kun tarkastellaan kuntaa koululaisuinnin toteuttajana. Koululaisuinnin tarkastelussa ei voida ainoastaan keskittyä koulutoimeen, vaan tarkastelun yhteydessä tulee huomioida myös liikuntasektori, joka edistää ja kehittää kunnassa liikuntapaikkarakentamista ja liikuntapalveluja. Tarkastelussa tulee ottaa huomioon myös yhteiskunnallinen taloudellinen tilanne ja sen vaikutus kunnalliseen päätöksentekoon ja kunnan talouteen.

5.1 Kunta opetuksen toteuttajana

Perusopetuslaki (628/1998) velvoittaa kunnan järjestämään maksutonta perusopetusta Suomessa vakinaisesti asuville oppivelvollisuusiässä oleville lapsille, jotka asuvat kunnan alueella. Kunnassa, jossa asuu sekä suomen- että ruotsinkielisiä asukkaita, tulee järjestää perusopetusta ja esiopetusta molemmille kieliryhmille. Perusopetus on kansalaisen subjektiivinen oikeus. Opetuksen laajuus ja sen sisältö sekä tuntijaon ja opetussuunnitelman perusteet säädetään lailla. (Heuru 2002, 158–159.) Opetuksen tehtävänä on edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana. Opetuksen tavoitteena on lisäksi turvata riittävä yhdenvertaisuus koulutuksessa koko maan alueella. (POP 2004, 6.) Opetuksen järjestäjällä tulee olla opetuksen järjestämismuoto huomioon ottaen riittävä määrä virka- tai työsopimussuhteisia opettajia, tuntiopettajia, koulunkäyntiavustajia ja muuta henkilökuntaa. Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimukset säädetään perusopetuslain (628/1998) 37 § (686/1998) mukaisesti. (Heuru 2002, 158–160.)

5.2 Liikuntapaikkarakentaminen on liikuntapolitiikkaa

Liikunta on kunnallinen peruspalvelu. Kunta saa liikuntapaikkarakentamiseen, liikuntapalvelujen tuottamiseen ja kehittämishankkeisiin valtiolta valtionosuutta sekä avustuksia. Kunnan pitää luoda edellytykset liikunnalle, mikä on liikuntalailla säädetty. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2010, 7–8.) Liikuntalaki on kuitenkin puitelaki, jolloin kunta ei ole velvollinen esimerkiksi varojen puutteessa järjestämään liikuntapalveluja vaan kunta valitsee sellaiset palveluratkaisut, jotka soveltuvat parhaiten niiden tarkoituksiin (Nyholm & Välikangas 2008, 14).

Suomessa uimahallibuumi eli kukoistuskauttaan 1960–1970-luvun vaihteessa. Tuolloin kuntien lisääntyneet julkiset varat, opetusministeriön myöntämät valtionavustukset sekä uintiväen aktiivisuus mahdollistivat sen, että uimahalleja rakennettiin moneen kuntaan, mutta rakentaminen ei ollut kuitenkaan tasaista maan eri osissa. (Ilmanen 1996, 122–123, 135–144; Kokkonen 2010, 116–124.) Tässä vaiheessa erityisesti maakunnat jakautuivat vireisiin ja taantuviin kuntiin. Liikuntapaikkarakentamista jatkettiin kunnissa, joissa myönteinen asenne liikuntarakentamista kohtaan kehittyi ja joissa sen tukena olivat sekä poliittiset päättäjät että paikalliset asukkaat. Vasta 1980-luvulla pääsivät myös taantuvat kunnat kehittämään liikuntapaikkojaan, sillä valtion avustuksia suunnattiin tuolloin nimenomaan alemman kantokykyluokan kehyskuntiin. (Ilmanen 1996, 173–179.) Kurki ja Anttila (1999, 19) toteavatkin tutkimuksessaan, että vuosien 1973–1981 välisenä aikana uimakoululaisten määrä uimahalleissa lisääntyi ja koulujen uimaopetukseen osallistuvien oppilaiden määrän kasvoi tasaisesti Suomessa. Silti edelleenkin järjestöt olivat pääsääntöisesti aloitteentekijöinä liikuntapaikkarakentamisessa (Kokkonen 2010, 237). Ajalle oli ominaista rakentaa kylpylöitä, koska viihtyvyyden vaatimukset uimahalleille lisääntyivät. Joidenkin mielestä viihtyisyys korostui liikaakin tämän ajan hallirakentamisessa, sillä joihinkin halli-ihin ei tullut ollenkaan ratoja. Tuolloin myös todettiin, että vanhat hallit tarvitsevat peruskorjausta korkeiden käyttökustannuksiensa vuoksi. (Kokkonen 2010, 225–230.)

Kuntien autonomian lisääntyminen ja 1990-luvun lama vähensivät huomattavasti kuntien perusliikuntapaikkarakentamista. Tällöin paikallistason päätökset nousivat ratkaiseviksi tekijöiksi, kun asukkaille haluttiin luoda hyvinvoinnin edellytykset. (Kokkonen 2010, 287.) Kulttuuriasiainneuvos opetusministeriön liikuntayksiköstä ja liikuntarakentamisen pitkän linjan vaikuttaja Seppo Paavola toteaa, että kunnat rahoittavat neljä viidesosaa hankkeiden kokonaiskustannuksista ja päättävät myös, mitä haluavat rakentaa. Liikuntalaki ja muut säännökset puolestaan linjaavat

tuen kohdentamista. Samassa haastattelussa Paavola kuvaa Mäkelänrinteen uimakeskusta yhdeksi parhaiten liikuntalain henkeä vastaavaksi suurhankkeeksi, jota tuettiin 23 miljoonalla markalla. Summaa sanottiin tuona aikana suureksi, mutta vuosittainen kävijämäärä on myös suuri, noin 700 000. (Koski & Keskinen 2010, 48–49.)

Liikuntapaikkarakentamisen päätökset ovatkin vaikuttaneet koululaisten uinnin opetukseen sekä paikallisella että läänien tasolla, koska koululaisten uinnin opetus on pääsääntöisesti riippuvainen siitä, onko kunnassa uimahallia ja onko tilat riittävät ja tarkoituksenmukaiset koululaisten uintiin (Hakamäki & Rajala 2006; Kurki & Anttila 1999; Kurki & Rajala 2004; Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011). Karjalaisen (2002, 68) tutkimuksen mukaan paikkakunnan koolla on merkitystä koulun edellytyksiin uinnin opetuksessa. Pienillä kaupungeilla (alle 14 000 as.) ei ole yhtä hyviä edellytyksiä uinnin opetukseen kuin suurimmilla kaupungeilla (76 000 as.). Paikalliset ja alueelliset erot näkyvät selvästi koululaisuintiin osallistumisessa. Viimeisimmän tutkimuksen (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 88) mukaan Lapin läänin oppilaista vain 43 prosenttia ilmoittaa uineensa koulun liikuntatunneilla seitsemännellä luokalla, kun muissa lääneissä osuus vaihtelee 65–93 prosentin välillä. Alueelliset ja paikalliset erot näyttävätkin olevan huomattavan suuria koululaisten uinnin opetuksessa.

5.3 Uinnin opetuksen toteutuksen haasteet kouluissa ja kunnissa

Kuntien kiristynvä talous ja kuntaliitokset eivät voi olla vaikuttamatta opetuksen tuottamiseen ja sitä kautta koululaisten uimaopetuksen järjestämiseen. Tutkimusten (Hakamäki & Rajala 2006; Kurki & Anttila 1999; Kurki & Rajala 2004; Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011) mukaan uimahallin puuttuminen kunnasta, liian pitkä matka uimahalliin tai uimahallin riittämättömät allasvuorot ovat yleisimpiä syitä, jotka estävät uimaopetuksen toteuttamista. Vuoden 1999 (Kurki & Anttila) kyselyssä uinnin opetuksen taloudellisiksi esteiksi mainitaan matkakustannukset, raha, määrärahojen puute ja uimahallien pääsymaksut. Suurimmaksi ongelmaksi näistä nousee raha (40 prosenttia vastaajista). Vaikka uimahalli olisi ollut kunnassa kävelymatkan päässä, koululaiset eivät voineet käydä uimassa kunnan kustantamina. Kurki ja Anttila toteavatkin tutkimuksessaan, että kyse on tällöin turhasta byrokratiasta ja kunnan eri yksikköjen pitäisi päästä sopimukseen uimahallin päiväkäytöstä, jolloin hallin muu käyttö on vähäistä. (Kurki & Anttila 1999, 103.)

Vuoden 2006 kyselyssä uinnin opetuksen yleisimmiksi esteiksi mainitaan myös taloudelliset resurssit ja pitkät kuljetusmatkat. Kyselyn tuloksista ilmenee sekin, että uintia järjestetään useimmiten vain alemmille luokille. Muita syitä, jotka estävät uinnin opetusta vuoden 2006 kyselyssä, ovat: uinti ei kuulu kaupungin opetussuunnitelmaan, pätevien opettajien puute, kaikki oppilaat osaavat jo uida, koulu järjestää vain vapaata uintia, kunta järjestää opetuksen kesällä, uinti on maksullista oppilaille ja uimahalli on remontissa. (Hakamäki & Rajala 2006, 10–11.) Näyttääkin siltä, että vuosikymmenen aikana uimaopetuksen tilanne ei merkittävästi ole ainakaan parantunut suomalaisissa kouluissa. Viimeisimmässä kyselyssä liikunnanopettajista edelleen 47 prosenttia ilmoittaa uimahallin sijaitsevan kaukana koulusta ja jopa 24 prosenttia rehtoreista ilmoittaa, ettei heidän koulussaan toteuteta lainkaan uintia taloudellisten syiden vuoksi. Luku on 14 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuoden 2003 kyselyssä. (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 102.)

Pitkät matkat ja taloudelliset resurssit näyttäisivät vaikuttavan uinnin opetussuunnitelman laatimiseen. Kurjen ja Anttilan tutkimuksessa todetaan, että uinnin opetussuunnitelma on laadittu useimmiten niissä kouluissa, joista on 1–5 kilometrin matka uimahallille, ja harvemmin niissä kouluissa, joista on yli 25 kilometriä hallille. (Kurki & Anttila 1999, 94.) Huismanin (2004) tutkimuksessa liikunnanopettajat arvioivat heikoimmin saavuttaneensa uimataidon oppimiseen liittyvät tavoitteet. Liikunnanopettajista 35 prosenttia katsoo saavuttaneensa nämä tavoitteet erittäin heikosti tai heikosti. Toisaalta 37 prosenttia opettajista on saavuttanut mielestään uinnin tavoitteet erittäin hyvin tai hyvin. (Huisman 2004, 101–102.) Uinnin opetussuunnitelmissa ilmenee selvästi koulu- ja kuntakohtaisia eroavaisuuksia, vaikka valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden (2004) mukaan opetuksen järjestäjällä on vastuu laatia ja kehittää kunta- tai koulukohtaista opetussuunnitelmaa, jossa tulee mainita opetuksen tavoitteet ja sisällöt sekä opetuksen järjestämiseen vaikuttavat muut seikat (OPS 2004, 4).

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimus laadullisena tapaustutkimuksena

Laadullista tutkimusta käytetään, kun halutaan selvittää ilmiön luonnetta tai ominaisuutta. Toisin sanoen tutkimuksessa pyritään löytämään alkuperäisen ilmiön sisältö tai tarkoitus (Widerberg 2002, 15). Löytääkseen ilmiön sisällön tai tarkoituksen tutkijan tulee yrittää sekä ymmärtää että selittää sitä. Ymmärtäminen eroaa selittämisestä siten, että ymmärtäminen on syventymistä tutkimuskohteiden ajatuksiin, tunteisiin, motiiveihin ja vallitsevaan henkiseen ilmapiiriin. Ymmärtämiseen liittyy myös intentionaalisuus eli aikomuksellisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 28.) Eskolan ja Suorannan (1998, 46) mukaan toiminnan aikomuksellisuus kiinnittyy aina merkityksiin ja merkitysten tulkintaan sekä siihen, miten ja minkälaisin tarkoituserin toimijat suuntautuvat ympäröivässä todellisuudessa. He toteavatkin, että keskeistä laadullisessa tutkimuksessa on merkityksen käsite.

Miten tutkijan on mahdollista löytää tutkittavan ilmaisemia merkityksiä? Merkitykset ovat aina jossakin kontekstissa tai ne esiintyvät asioissa, puheissa, teoissa tai esineissä. Kontekstit voivat vaihdella yksittäisistä, läheisistä vuorovaikutuskonteksteista laajempiin tilannekonteksteihin, joissa jonkin tietyn yksittäisen vuorovaikutustapahtuman sosiaalinen episodi tai toiminta voi antaa kyseenomaiselle asialle merkityksen. Episodi voi olla osa laajempaa kokonaisuutta. (Eskola & Suoranta 1998, 45–50.) Ymmärtääkseen tutkittavaa ja pystyäkseen tulkitsemaan hänen maailmaa, tutkijan tulee pyrkiä tiedostamaan tämä ja tavallaan siirtää itsensä, kokemuksensa ja tietonsa vuorovaikutustilanteen ulkopuolelle (Ruusuvuori & Tiittula 2005). Tämä on edellytyksenä sille, että tutkija kykenee ymmärtämään ja tulkitsemaan yksittäisiä ilmiöitä ja merkityksiä kokonaisvaltaisesti. Kokonaisvaltainen aineiston ymmärtäminen on laadullisen tutkimuksen ydin. (Alasuutari 1999, 38.) Tutkimuksessani pyrin hahmottamaan, miten yksittäiset tekijät, tässä tutkimuksessa viranhaltijat, yhteisöt, koulut ja fyysinen ympäristö, vaikuttavat koululaisten uinninopetuksen tapahtumaketjuun ja minkälainen rooli niillä on toteutuksessa. Haluan myös selvittää, onko tietyllä yksittäisellä tekijällä suurempi painoarvo toteutuksen suhteen kuin jollakin toisella ja millaisessa kontekstissa ne ovat suhteessa toisiinsa ja kokonaisuuteen.

Laadullisessa tutkimuksessa merkitykset välittyvät viestinnän kautta. Viestintä perustuu kielen käyttöön, jonka avulla ihminen voi toteuttaa itseään, ottaa kantaa asioihin ja olla aloitteellinen. Hän on niin sanotusti tietoinen toimija eli aktiivinen subjekti. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48–49.) Saadakseen yksityiskohtaista tietoa tutkijan tulee olla jollakin tapaa vuorovaikutuksessa tutkittavaan. Suoranta ja Eskola (1998) puhuvat tutkijan ja tutkittavan välisestä tutkimussuhteesta. Tutkimuksessani sain syvällistä ja yksityiskohtaista tietoa erilaisissa kunnan opetusalan tehtävissä toimivilta viranhaltijoilta. Tarkoitukseni on selvittää, onko hallinnollisen ja operatiivisen tason viranhaltijoiden käsityksissä eroavaisuuksia, kun puhutaan koululaisten uinnin opetuksesta ja sen toteutuksesta. Pysin myös ymmärtämään minkälaisia merkityksiä ja käsitteitä uinnin opetus saa heidän työssään. Alasuutari (1999, 42–23) toteaaakin, että nimenomaan tärkeitä johtolankoja kvalitatiivisessa analyysissä saadaan eri ihmisiltä ja havaintoyksiköiltä siitä, mistä jokin asia johtuu tai mikä sen tekee ymmärrettäväksi. Jokainen yksilö on tavallaan ainutkertainen tavalla tai toisella.

Kulttuurisidonnaisuus on myös aina yhteydessä tekojen ja toimintojen merkityksiin (Eskola & Suoranta 1998, 50). Eri ihmiset saattavat antaa samankin kulttuurin sisällä samoille ilmiöille erilaisia merkityksiä, sillä jokaisella ihmisellä on olemassa tietty opittu tapa tai skeema merkityksien hahmottamiseen. Puhutaan niin sanotusta tutkittavan subjektiivisesta tulkinnasta ympäröivästä todellisuudesta ja siitä, miten hän on oppinut yhteisössä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 49.) Tässä tutkimuksessa halusin myös selvittää, onko kunnan maantieteellisellä sijainnilla, yhteisöllä ja paikallisella kulttuurilla vaikutusta koululaisten uinninopetuksen suunnitteluun, toteutukseen ja jatkuvuuteen.

Yhtenä tyypillisimpänä tiedonhankintamenetelmänä laadullisessa tutkimuksessa pidetään tapaus-tutkimusta eli case studya. Tapaus-tutkimuksessa tutkitaan lähes aina nykyistä tapahtumaa tai toimivaa ihmistä tietyssä ympäristössä. Pyritään etsimään sitä, mikä on yhteistä, ja toisaalta sitä, mikä on erityistä ja uniikkia tapauksessa. (Metsämuuronen 2001, 17–18.) Tutkimuksessani käytin tapaus-tutkimusta, mikä on yksi lähestymistapa ymmärtää koululaisten uinnin opetuksen opetus-suunnitelman toteutumiseen ja tapahtumiin liittyviä tekijöitä ja vaikutteita kunnallisella sektorilla. Kuten laadullisen tutkimuksen luonteeseen kuuluu, tapaus-tutkimuksessa pyritään enemmänkin ymmärtämään syvällisesti kuin yleistämään (Metsämuuronen 2008, 16–18). Tietääkseni

vastaavanlaista laadullista tapaustutkimusta aiheesta ei ole tehty, joten syvälinen ymmärtäminen koululaisten uinninopetuksen toteutukseen ja organisointiin liittyvistä tekijöistä oli tarpeen.

6.2 Teemahaastattelu

Haastattelu on yksi kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä. Sen avulla saadaan tietoa ja selvitetään, mitä jollakulla on mielessään. Haastattelu antaa yleensä myös syvällistä ja ajankohtaista tietoa tutkittavasta aiheesta, jossa haastateltavat voivat esittää yksilöllisiä tulkintojaan aiheesta. (Eskola & Suoranta 1998, 86–89.) Tutkimuksessani halusin antaa haastateltaville mahdollisuuden subjektiiviseen näkemykseen uima- ja hengenpelastustaitojen merkityksestä yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Miten he kokevat koululaisten uinnin opetuksen järjestelyt? Minkälaisia tuntemuksia ja ajatuksia uinti ja uinnin opetussuunnitelma heissä herättää?

Puolistrukturoitu teemahaastattelu on siten tutkimusongelman kannalta luontevin tapa saada syvällistä ja ajankohtaista tietoa aiheesta, koska teemahaastattelu on avoimuudessaan lähellä syvähaastattelua. Ero syvähaastattelun ja teemahaastattelun välillä on ainoastaan se, että teemahaastattelun aikana pysytään ennalta sovitussa aiheessa ja aihepiireissä, joista haastateltava saa kertoa omin sanoin. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.) Tutkimukseni aiheet käsittelevät uimataitoa ja sen merkitystä yhteiskunnalle ja yksilölle, koululaisten uimaopetuksen organisointia, opetussuunnitelmaa ja oppimisympäristöä. Haastattelun aiheet nousevat esiin sekä teoreettisesta kirjallisuuskatsauksesta että tutkijan opettajankokemuksen myötä syntyneiden esioletusten pohjalta. Teemahaastattelun aiheet ja kysymykset selviävät liitteestä 1.

Tutkimusmetodina haastattelulla on etunsa. Tutkija voi tehdä haastattelun aikana johtopäätöksiä ja käyttää omaa harkintaa, pysyykö hän täysin samoissa kysymyksissä ja esittääkö hän ne täysin samassa järjestyksessä jokaiselle haastateltavalle (Tuomi & Sarajärvi 2001, 72–73). Tutkimuksessani haastateltavien erilainen työtausta jo edellytti, että haastattelutilanne ja -aiheet etenivät ja muotoutuivat eri tavalla haastateltavien taustoja vasten. Tutkijana tämä on tärkeää tiedostaa ennen haastattelua, jotta sekä tutkija että tutkittava voivat haastattelutilanteen aikana halutessaan tarkentaa tai oikaista vastauksia tai kysymyksiä. Tämän vuoksi haastattelu tutkimusmuotona on joustava sekä tutkijan että tutkittavan kannalta. (Tuomi & Sarajärvi 2001, 72–73.) Teemahaastat-

telussa haastattelijan tulee kuitenkin varmistaa, että kaikki teemaan liittyvät aiheet on käyty haastattelun aikana läpi (Eskola & Suoranta 1998, 87).

Tutkimusluonteen ja syvällisemmän tiedon hankkimisen kannalta haastattelulla on myös muita etuja. Tutkija voi valita haastateltavakseen sellaisia henkilöitä, joilla on riittävästi tietoa tai kokemusta tutkimusaiheesta. Tutkimuksen onnistumisen kannalta valinnoilla saattaa olla merkittävä rooli. (Tuomi & Sarajärvi 2001, 74.) Tutkimusongelmani kannalta olennaista oli haastatella koulu- ja liikuntatoimen henkilöitä, joilla on ammattinäkemyksiä ja -kokemusta haastattelun aiheista. Käytännössä he edustavat oman kuntansa asiantuntijuutta koululaisten uinnin opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Haastattelutilanne on vuorovaikutustilanne, jossa sekä tutkija että tutkittava vaikuttavat toisiinsa. Hyvän vuorovaikutussuhteen luomiseksi tutkija pystyy haastattelutilanteessa tekemään havaintoja ja haastattelun ilmapiiristä ja luomaan siitä mahdollisimman luotettavan ja avoimen omalla persoonallaan. (Eskola & Suoranta 1998, 86,94.) Tutkijan harkinnaksi jää, miten ja kuinka suuresti edellä mainitut seikat ovat vaikuttaneet tuloksia tarkasteltaessa.

6.2.1 Tutkimuskuntien ja -henkilöiden valinta

Tutkimukseeni haastateltavat valitsin harkinnan mukaisesti eteläisen Suomen kahdesta keskikokoisesta ja maaseutumaisesta kunnasta. Kunnat valikoituivat tutkimukseen sen perusteella, oliko kunnassa uimahallia, jolloin toisessa tutkittavassa kunnassa on uimahalli ja toisessa ei. Pyysin haastateltaviksi molemmista kunnista viranhaltijat kuntien koulutoimesta sekä hallinnolliselta että operatiiviselta tasolta. Tällöin sain laajan ja toisaalta myös yksityiskohtaisen näkemyksen aiheesta kuntien organisaatioiden eri tasoilta ja siten eri näkökulmista. Alun perin oli tarkoitus haastatella valituista kunnista kolme henkilöä, jotka joko välillisesti tai suoraan vaikuttavat kunnan opetussuunnitelman laadintaan ja toteutuksen toimeenpanoon. Käytännössä tämä tarkoitti hallinnon viranhaltijoita sekä koulujen opettajia ja rehtoreita.

Ottaessani uimahallilliseen kuntaan yhteyttä siellä koululaisten uinnin opetuksen toteutuksessa oli mukana myös liikuntatoimi, joka halusi ehdottomasti olla tutkimuksessa mukana. Tein pää-

töksen, että otan liikuntatoimenjohtajan (Vh 4) ja liikunnan-opetuksesta vastaavan liikunnanohjaajan (Lo) myös haastatteluun mukaan saadakseni liikuntatoimen näkökulmaa aiheeseen. Siten lopullinen haastateltavien määrä kohosi kahdeksaan henkilöön. Koulutoimen tehtävissä toimivista henkilöistä hallinnolliselta sektorilta haastattelin kolme henkilöä (Vh 1), (Vh 2), (Vh 3) ja operatiiviselta tasolta kolme henkilöä (Ope 1), (Ope 2) ja (Ope 3). Haastateltavien työkokemus koulutoimen puolella vaihteli kahdeksasta vuodesta 25 vuoteen. Liikuntatoimen henkilöstölle työkokemusta oli kertynyt noin kuudesta vuodesta lähes 30 vuoteen.

Toiveena oli myös, että tutkimus kohdentuisi sekä nais- että miesvirkamiehiin. Pyrin siihen, että yhden kunnan sisältä saisin haastateltaviksi molempien sukupuolen edustajia. Tämä toteutui molempien kuntien osalta. Yhteensä haastateltavista naisia oli kuusi ja miehiä kolme. Näin suuri haastateltavien määrä on tutkijan kannalta työläs, mutta tutkimuksen tulosten kannalta se lisää niiden luotettavuutta.

6.2.2 Tutkimusaineiston kerääminen

Toteutin haastattelut kesä-, heinä- ja elokuun 2011 aikana. Haastateltaviin otin yhteyttä kesäkuun 2011 alussa puhelimitse tai sähköpostilla. Tutkijalle on tärkeää olla mahdollisimman avoin ja rehellinen haastatteluja tehtäessä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20; Ruusuvaori & Tiittula 2005, 41; Eskola ja Suoranta 1998, 90–94). Tämän vuoksi lähetin haastateltaville ennakkoon tietoa tutkijasta, tutkimuksen tarkoituksesta sekä luottamuksellisuuden säilyttämiseen liittyviä tietoja. Informoin haastateltavia myös haastatteluun liittyvistä asioista kuten haastattelun kestosta ja tallennuksesta. Annoin haastattelun kysymykset (Liite 1.) joko haastattelupaikalla tai lähetin ne ennakkoon haastateltaville, jotta heillä oli aikaa valmistautua haastatteluun. Kaikki mukaan pyydettyt henkilöt suostuivat haastatteluun.

Haastattelut toteutuivat joko haastateltavan omassa työhuoneessa tai työympäristössä. Haastattelut olivat kestoltaan noin tunnin mittaisia ja kaikkia haastateltiin vain kerran. Haastattelutilanteissa olivat tutkija ja yksi haastateltava kerrallaan, joten haastattelut tapahtuivat yksilöhaastattelun tapaisesti. Poikkeuksena oli liikuntatoimen henkilöiden haastattelu, jossa oli kaksi haastateltavaa samaan aikaan: liikuntatoimenjohtaja ja koululaisten uinnin opetuksesta vastaava liikunnanohjaaja. Eskola ja Suoranta (1998, 90) toteavat, että haastatteluihin voi tulla yllättäviä kään-

teitä, joihin tutkijan tulee suhtautua joustavasti ja hyviä yleisiä tapoja noudattaen. En ollut sopinut kahden haastateltavan kanssa tapaamisesta etukäteen. En antanut tämän kuitenkaan häiritä vaan tein paikalla päätöksen, että haastateltavien näkemys ja asiantuntijuus tutkimusongelman kannalta on tarpeen.

Koin, että kesä oli haastatteluiden ajankohdan kannalta sopiva, koska koulumaailma on yleensä tuolloin rauhallinen ja kiireetön. Häiriötekijöitä ilmaantui mielestäni erittäin vähän. Ainoastaan kolmen haastattelun yhteydessä esiintyi lyhyitä keskeytyksiä, jotka näkyvät nauhoitusmateriaalissa. Keskeytyksillä ei ollut merkittävää vaikutusta haastattelun sisältöön tai jatkuvuuteen. Haastatteluaikojen kiireettömyys vaikutti myönteisesti haastateltavien keskittymiskykyyn haastattelutilanteessa, ja osa haastateltavista toikin tämän julki.

Tutkijana koin, että viranhaltijat asennoituivat tutkimukseen hyvin myönteisesti. Osasta haastateltavista selkeästi huokui halu ja tarve tulla kuulluksi aiheesta, mikä osoittaa aiheen ajankohtaisuuden ja tärkeyden. Jotkut haastateltavista olivat perehtyneet aiheisiin ja kysymyksiin etukäteen ja hankkineet lisätietoa, kun taas osa haastateltavista oli omien sanojensa mukaan *“vain vilkaisut”* (Vh 2) kysymyksiä. En kuitenkaan havainnut, että haastatteluun valmistautumisen eroavaisuuksilla olisi ollut mitenkään ratkaisevaa merkitystä haastattelun etenemisen kannalta tai vaikutusta haastateltavien vastauksiin. Ennemmin koin, että kaikki haastateltavat olivat selkeästi kiinnostuneita aiheesta ja halusivat tuoda oman asiantuntijuutensa ja näkemyksensä tutkimukseen. Haastateltavien henkilöiden virka-asema sekä sukupuoli ja haastattelun ajankohta selviää liitteestä 2.

Tutkijana mielenkiintoni aihetta kohtaan säilyi koko tutkimusprosessin aikana vahvana. Mitä pidemmälle tutkimus eteni ja syveni, sitä mielenkiintoisemmaksi ja moniulotteisemmaksi aihe tuntui muuttuvan. Olen kirjoittanut tutkimuspäiväkirjaani kesän 2011 aikana kaksi sanaa: *“Ahaa-elämyksiä!”* Nuo sanat kuvastavat mielestäni hyvin mietteitäni tutkimuksen aiheesta ja koko tutkimusprosessista.

6.2.3 Tutkimusaineiston analyysi ja tulkinta

Kyseessä on aineistolähtein analyysi. Kvalitatiivisen tutkimusaineiston analyysissä pyritään ratkaisemaan olemassa oleva, näkymätön arvoitus, ja sen ratkaisemiseksi tutkija joutuu käymään vuoropuhelua havaintojen pelkistämisen ja arvoituksen ratkaisemisen välillä (Alasuutari 1999, 39). Tutkimuksen aikana kävin jatkuvaa dialogia aikaisempien tutkimuksien ja tutkimusmateriaalin kanssa. Dialogi oli suuntaa antavaa ja kehittävää kokonaisuuden kannalta ja kehitti tutkijana ajattelutapaani ja analysoinnin tematiikkaa.

Litteroin haastatteluaineiston tekstimuotoon. Teemahaastattelumenetelmällä kerättyä aineistoa ei ole tarkoituksenmukaista litteroida sanatarkasti (Hirsjärvi & Hurme 2008, 141). Sen vuoksi nauhoista litteroin vain ne osiot, joilla oli mielestäni riittävää merkitystä analysoinnin kannalta. Litterointitekstistä jätin pois lyhyemmät taukojen merkinnät ja puheen täytesanat kuten *”siis”* ja *”niinku”*. Ensimmäisen haastattelun ja ensimmäisen lukuvaiheen väliin jäi noin kolmen kuukauden tauko. Koin, että minun pitää ensimmäisen lukuvaiheen aikana vain lukea materiaali kertaalleen läpi ja yrittää samalla hahmottaa haastattelun tunnelmaa ja kulkua. Yllätyin, kuinka helppoa oli päästä haastattelun aikaiseen tunnelmaan ja omiin ajatuksiin, joita jokaisen haastateltavan kohdalla heräsi, vaikka aikaa haastatteluista oli kulunut jo jonkin aikaa.

Koska litteroinnissa tulee aina esille tutkijan omat näkemykset, uskomukset, odotukset ja tausta, tutkijan yksilöllinen näkemys aiheesta saattaa näkyä ja tulla ilmi tulkinnessa (Hirsjärvi & Hurme 2008, 151). Pysyäkseni mahdollisimman objektiivisena pyrin toisen lukuvaiheen aikana nostamaan tekstistä karkeat teemat, jotka jaoin sekä haastatteluteemojen että puheesta nousevien aiheiden mukaisesti kahteen pääluokkaan: uintia uhkaavat tekijät ja uintia mahdollistavat tekijät. Kolmannessa vaiheessa pyrin nostamaan aineistosta merkityksiä ja merkitysten muodostamia kokonaisuuksia ja vertailemaan niitä aikaisempiin tutkimuksiin ja jaottelemaan niitä pääluokkien alle. Neljännessä lukuvaiheessa nostin aineistosta poikkeavat tapaukset esille. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 175–176.)

6.2.4 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta arvioidaan useasta eri näkökulmasta ja tutkija joutuu jatkuvasti pohtimaan tekemiensä ratkaisujen vaikutusta työnsä luotettavuuden näkökulmasta. Toisin sanoen tutkijan on pyrittävä tunnistamaan oma subjektiivisuutensa koko tutkimusmatkan aikana kyetäkseen kokonaisvaltaiseen objektiivisuuteen (Eskola & Suoranta 1998, 17, 210–211). Koko tutkimusprosessin aikana jouduin kyseenalaistamaan ja analysoimaan omaa esiymmärrystäni ja objektiivisuuttani. Alussa omat voimakkaat näkemykseni ja kokemukseni uinnin opetuksen toteutuksesta ohjasivat tutkimusprosessia. Tutkimusprosessin edetessä huomasin, kuinka tutkimusteksti ja taustakirjallisuus muokkasivat käsityksiäni aiheesta ja loivat uusia ajatuksia aiheesta. Uuden ajatteluprosessin luominen edellyttää tutkijalta tietoista omien kokemusien, havaintojensa, tietojensa ja persoonallisuutensa sivuun laittamista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135–136). Välillä epätietoisuus tutkimuksen suunnasta ja aineiston rajaamisesta herätti minulle epäilyksen tunteen, mikä on ilmeisen luonnollista tutkimusprosessin kehityskulkua (Eskola & Suoranta 1998, 34–44).

Haastattelujen aikana ja tutkimustekstiä lukiessani pyrin kuulemaan ja ymmärtämään tiedonantajia omana itsenään, ymmärtämään heidän sosiaalista ympäristöään ja vallitsevaa todellisuutta siten, kuten he sen todentavat. Koska haastattelu on intensiivistä vuorovaikutusta, jossa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa fyysisen ja sosiaalisen olotilansa sekä kielen välityksellä, on tutkijan otettava nämä seikat huomioon haastattelutilanteessa. Tutkija pystyy omalla neutraaliudellaan vähentämään edellä mainittuja tekijöitä (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 44–51). Neutraaliutta varmensen sillä, että olin hyvin suunnitellut haastattelun aiheet ja kysymykset sekä valmistauduin haastatteluihin riittävän ajoissa. Silti tutkijana myönnän, että mielipiteeni, tietoni ja opettajan työkokemukseni uinnin opetuksen järjestelyihin liittyvistä ongelmista ja sisällöllisten tavoitteiden saavuttamisen haasteellisuudesta ovat saattaneet tulla ilmi haastattelutilanteessa elein, ilmein tai kommentein ja ohjata haastateltavia, vaikken siihen tietoisesti pyrkinytään.

Objektiivisuuden lisäksi kvalitatiivisen tutkimuksessa luotettavuutta arvioidaan myös muilla kriteereillä. Tuomen ja Sarajärven mukaan luotettavuuden arvioinnin osatekijöitä ovat: creability (vastaavuus ja uskottavuus), transferability (siirrettävyys), dependability (luotettavuus, tutkimustilanteen arviointi, varmuus ja riippuvuus) ja confirmability (vakiintuneisuus, vahvistettavuus ja vahvistuvuus). Näitä vastaavat perinteiset arviointikriteerit validiteetti, ulkoinen validiteetti, rea-

libiliteetti ja objektiivisuus. Vastaavuus luotettavuuden kriteerinä tarkoittaa sitä, että tutkijan käsityksien ja tulkintojen tulee vastata tutkittavien käsityksiä. Tutkijan on myös osoitettava, että hänen tuottamansa rekonstruktioit tutkittavien todellisuudesta ovat yhdenmukaisia tutkittavien alkuperäisten rekonstruktioiden kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2008, 138.) Yhdenmukaisuutta varmensin sillä, että annoin tutkittaville mahdollisuuden tarkistaa ja korjata omat mielipiteensä tekstimuotoon tehdystä litteroinnista ja tutkimuksen tuloksista. Eskolan & Suorannan (1998, 68) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei voida puhua yleistettävyydestä vaan siirrettävyydestä. Tutkimuksella on merkitysarvoa silloin, kun sen tulokset voidaan siirtää toiseen kontekstiin tietyn ehdoin. Jätän lukijan päätettäväksi ja arvioitavaksi, minkälaista siirrettävyyttä tämän tutkimuksen tuloksilla on toisenlaiseen ympäristöön. Sen vuoksi olen pyrkinyt kuvaamaan tutkimusaineistoa ja tutkimuksen etenemistä mahdollisimman tarkasti.

Tutkimustilanteen arvioinnissa tutkijan tulee ottaa huomioon tutkimusprosessissa ilmiöstä itseltään johtuvat tekijät sekä erilaiset ulkoiset vaihtelua aiheuttavat tekijät (Tuomi & Sarajärvi 2008, 139). Koululaisten uimaopetus ja siihen liittyvä tekijät ovat saaneet paljon huomiota viime aikoina sekä julkisuudessa että opetusministeriössä artikkeleina ja tutkimuksina (ks. Kuokkanen 2010; Leskinen 2010; Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011; Rajakylä 2011; Vääntönen 2010). Aihe on siis hyvin ajankohtainen, ja sen vuoksi koin, että koululaisten uinnin opetuksen toteutukseen liittyvät tekijät ovat tällä hetkellä myös hyvin herkkiä. Päädyin antamaan haastateltaville tarkat kysymykset aiheesta, vaikka niin ei yleensä tehdä kvalitatiivisessa tutkimuksessa. Teemahaastatteluun muodostetaan yleensä aiherunko, jota seurataan haastattelun yhteydessä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 65–67). Mielestäni laatimani suhteellisen tarkka teema- ja kysymysrunko oli sekä aloittelevalla tutkijalla että haastateltaville tueksi haastattelutilanteessa. Toisaalta, mitä enemmän haastatteluja kertyi, sitä vähemmän seurasin tarkasti haastattelukysymyslistaa, ja aiheet muotoutuivat aina kyseisen haastateltavan mukaan. Aiheiden käsittelytapa vaihteli luonnollisesti haastateltavan työtehtävien mukaan. Haastattelutilanteen edetessä haastateltavatkään harvoin seurasivat sanatarkasti kysymyksiä. Tulkitseen tämän luottamuksen syntymisestä haastattelun aikana. Luottamus on olennainen seikka tutkimuksessa riittävän informaation saamiseksi tutkittavasta aiheesta (Eskola & Suoranta 1998, 94).

Tutkimuksen vahvistavuus merkitsee sitä, että tutkimuksen tulokset saavat tukea vastaavanlaisia ilmiötä käsiteltävistä tutkimuksista (Eskola & Suoranta 1998, 213). Tutkimusteksti on tutkijalle

väline kertoa aikaisemmista tutkimuksista. Luotettavuus tutkimustekstistä ilmenee tekstin rekonstruoidusta loogisuudesta, mikä tarkoittaa sitä, miten ymmärrettävästi ja loogisesti tutkija kuvailee tutkittavaa kohdettaan kirjallisuuskatsauksen ja tutkimusprosessin kautta tulkintoihin. Tekstiä arvioidaan perinteisellä validiteetin käsitteellä. (Eskola & Suoranta 1998, 213–214.) Teemahaastattelulla toteutetussa tapaustutkimuksessa nousee keskeiseksi luotettavuuden arvioinniksi rakennevalidius. Rakennevalidius liittyy tutkijalle asetettuun kysymykseen eli koskeeko tutkimus sitä, mitä sen on oletettu koskevan. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 189.) Tutkimusprosessini oli jatkuvaa vertailua ja pohdintaa tulkintojen, aikaisempien tutkimusten ja tutkijan subjektiviteetin välillä.

Aineistoa kvalitatiivisesti analysoitaessa perinteistä reliaabelikäsitettä käytetään enemmänkin tarkasteltaessa aineiston laatua eli sitä, kuinka luotettava tutkijan analyysi materiaalista on ja heijastavatko tulkinat tutkittavien ajatusmaailmaa (Hirsjärvi & Hurme 2008, 189). Haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa tutkijan tulee olla kiinnostunut tutkittavastaan. Koin vahvuudekseni työkokemukseni sekä operatiiviselta että kunnan hallinnolliselta tasolta. Samaistuminen haastateltavien työnkuvaan tuntui siten helpolta. Toisaalta kokemukseni saattoivat olla myös esteenä. Sosiaalinen todellisuus vaihtelee, kun yhteisö ja kulttuuri vaihtuvat (Ruusuvuori & Tiitula 2005, 36). Tutkijana koin haasteena samaistua tutkittavien todellisuuteen ja kokemusmaailmaan, jotka vaihtelevat omasta kokemusmaailmastani. Pidempi työurani opettajana on saattanut myös vaikuttaa siihen, miten tulkitsin hallinnollisen tason viranhaltijoiden puhetta. Kysymykseksi nousikin, kuinka hyvin pystyin haastattelutilanteessa samaistumaan kaikkien haastateltavien sosiaaliseen maailmaan, näkemyksiin ja ajatuksiin. Hirsjärven ja Hurmeen (2008,186) mukaan toisen ymmärtäminen on sitä parempaa, mitä enemmän käsitteitä avataan ja selitetään. Pyrin haastattelutilanteessa avaamaan tärkeimpiä käsitteitä ja lisäkysymyksillä tarkentamaan vastauksia ja mahdollisia näkökulmaeroja. Annoin haastateltaville myös mahdollisuuden tehdä lisäkysymyksiä tai tarkentaa käsitteitä haastattelutilanteen aikana. Jälkikäteen otin vielä yhteyttä haastateltaviin tarkentaakseni tiettyjä vastauksia tai saadakseni lisäinformaatiota aiheesta. Silti tutkijana myönnän, että tulkintani ja havaintoni hallinnollisen tason haastateltavien ympäröivästä todellisuudesta, käsityksistä ja ajatuksista saattoivat jäädä pinnalliseksi vähäisen työkokemukseni ja puutteellisten tietojeni takia.

Tieteellisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa puhutaan niin sanotusta triangulaatiokriteeristä. Triangulaation todetaan lisäävän tutkimuksen luotettavuutta, jos sillä painotetaan enemmänkin tiedon leveyttä ja syvyyttä kuin tiedon paikkansapitävyyttä totuuden merkityksessä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 143–144.) Tutkimuksessani triangulaation käyttö kohdistui tutkittavan ilmiön eli koululaisten uinnin opetuksen organisatoristen yhteyksien kokonaisuuden hahmottamiseen. Tässä tutkimuksessa haastateltiin henkilöitä koulutoimen eri tasoilta. Voinkin tutkijana luottaa siihen, että saatua tietoa voidaan pitää totuudenmukaisena, koska samaa tietoa on kerätty monelta tasolta saman kunnan alueella.

7 UINTI VIRANHALTIJOIDEN JA OPETTAJIEN NÄKÖKULMASTA

Haastattelun aluksi pyysin haastateltavia kertomaan käsityksiään ja ajatuksiaan uimisesta, sen merkityksestä yksilölle ja yhteiskunnalle. Pyysin heitä myös kertomaan omista uinnin oppimiskokemuksistaan ja siitä, minkälaisia tunteita uiminen heissä herättää.

7.1 Uinnin merkitys yksilölle

Kysyttäessä haastateltavien näkemystä siitä, mitä uinti merkitsee yksilölle, haastateltavien välille ei syntynyt näkemuseroja, vaan kaikkien mielestä uimataito on tärkeä taito yksilön terveydelle. Kuten eräs haastateltavista (Vh 1) luonnehtii osuvasti: *“Uinti on keskeinen osa hyvinvointia.”* Erityisesti uimataidon itsetuntoa vahvistava tai heikentävä vaikutus ja sosiaalinen merkitys nousivat esille haastateltavien puheissa. Eräs opettaja (Ope 3) kuvaa asiaa seuraavasti: *“Mulla on ainakin semmonen kokemus tästä, että jos sä et vitosella ja kutosella osaa uida, niin se on vähän ... huono juttu. Ett se on vähän niinku imago-kysymyksen tavallaan.”* Liikuntatoimen viranhaltija on nähnyt työssään, kuinka huono uimataito vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen uimahallissa. Viranhaltija kertoo: *“Se on loppujen lopuksi häpeä. Mehän nähdään se siinä, kun aikuisten uimakoulu, niin ihmisille on hirveän vaikea aikuisena tulla opettelemaan. Ja ainakin varmistaa se, että se on semmoisena aikana, että kukaan muu ei näe sitä.”* (Vh 4). Tunteuksiaan ja kokemuksiaan itsetunnosta haastateltavat peilaavat joko omien tai läheisten ihmisten kokemusten tai havaintojen kautta: *“No, kun mä ajattelen meidän Maijaa (nimi muutettu), niin hyvä uimataito tuo sen itsetunnon. Yleensä, kun osaa liikkua, käyttää kehoaan, niin se tuo sitä itsetuntoa”* (Vh 2).

Sosiaalisuus ymmärretään ensisijaisesti toimimisena ryhmässä ja kuulumisena ryhmään, kuten eräs haastateltava (Vh 3) kertoo: *“Kyllä sinä pysyt siinä ns. kaveriporukassa paremmin mukana, jos sinä olet kesällä siellä uimarannalla.”* Kouluympäristössä uimataidon sosiaalinen merkitys näkyy erään opettajan (Ope 3) mukaan oppilaiden asenteissa: *“Kyllä sitä ehkä toiset oppilaat ainakin vähän kattoo, ett toi ei osaa uida. Miksi se ei osaa uida?”* Sosiaalinen kompetenssi eli pätevyys ilmenee myös koulumaailmassa uimataidon yhteydessä. Samainen opettaja (Ope 3) toteaa, miten se näkyy poikien asenteissa: *“Sä et ole yhtään kova jätkä, jos sä et osaa uida.”*

Haastateltavat kokevat uinnin myös edistävän henkistä ja fyysistä hyvinvointiaan. Henkistä hyvinvointia kuvaillaan enimmäkseen adjektiiveilla rentouttava, vapauttava, virkistävä ja viihdyttävä. Eräs haastateltavista (Lo) kuvailee uintitapahtuman olevan jopa hypnoottinen tila: *“Välillä sinä olet silleen, että sinä et muista mitään.”* Uinnissa pääsee kokeilemaan myös omia rajojaan: *”Ja tavallaan semmoinen itsensä voittaminen. Erityisesti silloin, kun vesi on kylmää, niin se fiilis. Ensin kun menee, niin hampaat tärisee. Ja sitten on vähän aikaa uinut, niin sitten se elimistö sopeutuu siihen”* (Ope 1). Fyysistä hyvinvointia edistävänä lajina uinti käsitetään lähinnä hyvänä kuntoilumuotona, joka antaa mahdollisuuden liikkumiseen myös silloin, kun ihminen *”on fyysisesti huonommassa kunnossa”* (Vh 2).

Ympäristö määrittää hyvin pitkälti sitä, miten haastateltavat kokevat uinnin. Luonnon vesissä uimiseen liitetään enemmän tunteita kuvailevia adjektiiveja, kun taas uimahallissa uiminen koetaan fyysisenä suorituksena. Eräs viranhaltija (Vh 1) toteaa: *“Eli jos ajatellaan, että käy mökillä järvessä uimassa, niin se on tunnepohjainen kokemus. Mutta taas sitten uimahallissa pelkästään näin kuntoilun näkökulmasta.”*

7.2 Uinti osana “kansalaisidentiteettiämme”

Yhteiskunnan kannalta uima- ja hengenpelastustaidoilla koetaan olevan erityistä merkitystä, jopa *“elämästä selviytymiseen”* kuten eräs opettaja (Ope 1) toteaa. Kun pyysin haastateltavia vertaamaan uimataitoa johonkin sellaiseen taitoon, joka heidän mielestään on merkittävä taito suomalaisille osata, useimmat vertasivat uimataitoa joko liikenteessä selviytymistaitoihin tai pyörällä ajamiseen. Liikunnanohjaaja perustelee näkemystään seuraavasti: *“Minun mielestä sitä pystyy vertaamaan pyöräilyyn sillä tavalla, että kun sinä opit, niin sinä osaat sen aina tehdä. Uinnin kun sinä opit, niin se jää sinulle aina muistiin. Sinä et koskaan kadota sitä, että se jää jonnekin tuonne takaraivoon.”* Toisaalta eräs haastateltavista (Vh 3) kokee uimataidon vertaamisen vaikeana mihinkään muihin taitoihin: *“Jos ajattelee eri näkökulmasta asioita, niin sitten voisi sanoa, että joo, tarviihan meidän jokaisen suomalaisen osata jotakin muutakin.”* Uimataidon merkitys näyttääkin selvästi vähentyneen aikuisten, lasten ja nuorten jokapäiväisessä elämässä kun taas esimerkiksi tietokonetaidot ja -tiedot ovat nousseet suomalaisille erittäin tärkeiksi taidoiksi hallita nykyään.

Hyvä uimataito liitetään usein vesiturvallisuusvalmiuteen. Kaikki haastateltavat mainitsevat Suomen luonnon runsasvetisyyden, jonka vuoksi haastateltavien mielestä kaikkien kansalaisten tulisi osata uida. Sen katsotaan olevan jopa jokaisen kansalaisen velvollisuus. Eräs opettaja (Ope 2) toteaaakin, että uimataito kuuluu ”kansalaisidentiteettiimme”. Toinen opettaja (Ope 1) perustelee asiaa tarkemmin: *“Se tilanne voi tulla koska tahansa eteen, että sinä joudut veden varaan. Jos se on täysin tuntematon elementti sinulle, niin enemmän sinä siitä säikähdät. Ja vedät vettä henkeesi, vaikka osaisit uidakin. Puhumattakaan siitä, jos et osaa uida.”* Sama opettaja (Ope 1) on kokeillut fyysisiä rajojaan luonnon vesissä, mikä kokemuksena näyttää realisoineen hänen käsitystään veden varaan joutumisesta: *”Muutamana kesänä uitiin semmoisia pitkiä matkoja sillä lailla, että vene oli rinnalla. Huomasi vaan, että miten uuvuttavaa sitten semmoinen parinkin kilometrin uiminen järvessä on oikeasti. Alkoi ymmärtää entistä paremmin sen, että jos kylmään veteen joudut. Niin kovin montaa sataa metriä et vaatteet päällä kyllä jaksa uida, vaikka olisi kuinka hyvä uimataito.”*

Lähes kaikki haastateltavat kokevat, että myös hengenpelastustaidot ovat tärkeitä taitoja hallita, vaikka vain yksi haastateltavista oli elämänsä aikana joutunut tilanteeseen, jossa on joutunut käyttämään hengenpelastustaitoja. Liikunnanohjaaja perustelee hengenpelastustaitoja: *“Se on tärkeä se, että osaisi edes jollakin tasolla vähän sitä hengenpelastusta, että pystyttäis auttamaan hädässä olevia.”* Kesäiset hukkumistapaukset nousevat puheissa usein esille. Hyvän uimataidon koetaan olevan etu, jos ihminen joutuu yhtäkkiä veden varaan tai tilanteeseen kuten kesän 2011 Norjan tapahtumissa tai Estonian onnettomuudessa. Hukkumistapausten ja traagisten onnettomuuksien todetaan vaikuttavan laajemmin: *“No, vältetäänhän me sillä turhia kuolemia, ja yhteiskunnalle siitä seuraavia kustannuksia ja semmoisia tragedioita. Niin, onhan se yksiötasolla tragedia, mutta on se myös sitten yhteiskunnan kannalta, kun nuoria ja lapsia kuolee. Ihan siis sellaisissa tilanteissa, joissa uimataito olisi ollut se pelastus“* (Ope 1).

Uimataito koetaan myös mahdollisuuksia antavana taitona yleensä elämässä. Erityisesti liikunta-toimen tehtävissä työskentelevät mainitsevat hyvän uimataidon edesauttavan ammattiin hakeutumisessa. Haastateltavista opettajista yksi on toiminut uimaopettajana nuoruudessaan kun taas eräs viranhaltija on palvellut merivoimissa.

7.3 Perinteet ja asenteet vaikuttavat uimaan oppimisessa

Kysyttäessä omia kokemuksia uimaan oppimisesta ja uintitapahtuman herättämiä tuntemuksia, haastateltavat mainitsevat lähes poikkeuksetta joko oman perheyhteisön tai asumisyhteisön tai molemmat. Perheen ja yhteisön perinteiden ja asenteiden vaikutus uimaan oppimisessa näyttää tämän tutkimuksen mukaan vaikuttavan sekä henkilökohtaisella että yhteisötasolla. Lähes kaikki haastateltavat ovat oppineet uimaan perheen piirissä. Haastateltavien puheista nousee esille erityisesti äidin tärkeä rooli uintitapahtumassa. Oman äidin koetaan olleen esimerkillinen uimari ja uimaan innoittaja. Äiti on myös varoittanut ja asettanut vesiturvallisuuteen liittyviä normeja kuten eräs opettaja (Ope 1) kertoo nuoruuden kokemuksistaan: *“Minä olin jo sen verran äidin mielestä iso, että osasin vahtia nuorempia, kun olin vanhin lapsista. Me saatiin olla vaan tietty aika rannassa. Jos meitä ei alkanut kuulua, niin sitten varmasti tultiin hakemaan ja katsomaan, että missä me ollaan.”*

Hyviä uimataitoja pidetään tärkeänä senkin vuoksi, että aikuiset voivat olla esimerkkinä omille lapsilleen ja lasten lapsilleen sekä tukea jälkipolvi uimaan oppimisessa. Haastateltavat mainitsevat uimaan oppimisen yhteydessä usein omat lapset tai lastenlapset: *”Ehkä malli omille lapsille sillä lailla, että hekin on sitten halunnut oppia uimaan”* (Ope 1). Haastateltavat ovat usein viettäneet aikaa lasten ja lastenlasten kanssa veden äärellä joko uimahallissa, lomamatkoilla tai järvien rannoilla. Lapsia ja lastenlapsia kuljetetaan myös uimakouluihin ja uimahalleihin. Omat vaikeudet uimaan oppimisessa ovat enemmänkin vahvistaneet joidenkin haastateltavien halua antaa omille lapsilleen mahdollisuuden uimiseen ja uimataidon oppimiseen.

8 KOULULULAISTEN UINNIN OPETUKSEN MAHDOLLISTAVAT TEKIJÄT

8.1 “Onneksi uinti on kirjattu opetussuunnitelmaan”

Kysyttäessä haastateltavilta, miten uinnin opetussuunnitelman tulee näkyä kunnan opetussuunnitelmassa ja millainen asema sillä tulee olla, erityisesti viranhaltijat painottavat uinnin tärkeyttä opetussuunnitelmassa. He ovat myös yhtä mieltä opetussuunnitelman asemasta: *“Onneksi se on opetussuunnitelmaan kirjattu, että uimista pitää opettaa”* (Vh 2), *“Minä näen hyvin tärkeänä, että ne (uinnin ops) siellä ovat ja että ne myös jatkossa siellä ovat”* (Vh 1), *“Kyllä minä olen sitä mieltä, että edelleenkin se tulee olemaan ja sen tulee olla. En minä tiedä, miksi sitä pitäisi mennä muuttamaan?”* (Vh 3).

Kysyttäessä, miksi uinnin tulee kuulua opetussuunnitelmaan, opettajat korostavat lajin ominaispiirteitä. Koetaan, että uintia pitää opettaa tasaveroisesti muiden liikuntalajien rinnalla kuten eräs opettaja (Ope 1) toteaa: *“Se pitää kuulua sinne liikunnan opetussuunnitelmaan yhtenä liikuntalajina niin kun kaikki.”* Lajin ominaispiirteistä mainitaan muun muassa se, että uinti on ympärivuotinen laji, jota voi harrastaa Suomessa suhteellisen hyvin. Uinti koetaan myös hyvänä kestävyysliikuntamuotona, joka sopii kaikenlaisille lapsille ja nuorille kuten eräs opettaja (Ope 2) toteaa aiheesta: *“Se on ehkä monenlaisen ruumiinrakenteen omaaville henkilöille hyvä liikuntamuoto, että se ei sillä tavalla ehkä rasita niveliä.”* Lajiin liittyvän vesielementin todetaan jopa motivoivan nuoria kuten toinen opettaja (Ope 1) kertoo näkemyksistään: *“Se sopii sellaisellekin, joka ei tämmöistä hikijumppaa ja juoksemista ja pelejä halua harrastaa. Niin se voi olla se ainut mahdollisuus, mistä hän innostuu.”* Saman on havainnut kolmaskin opettaja (Ope 3): *“Ketä ei muuten liikunnassa välttämättä ole hirveen lahjakas eikä välttämättä edes se liikunta kauheasti kiinnostaa, niin se saattaa olla hyvä uimaan ja voi olla tosi innostunutkin siitä uinnista.”* Yksi opettaja (Ope 2) reflektoi vielä tarkemmin opetussuunnitelman toteuttamisen suhdetta itsetuntoon, sosiaalisuuteen ja uimataidon saavuttamiseen: *“Uintia voi harrastaa monenlaiset ruumiinrakenteen omaavat henkilöt ja jos nyt ajattelee tällaista vähän piilo-opetussuunnitelmaa. Se haaste siinä on ehkä sen oman kropan kanssa toimiminen yhteisöllisesti, että tekee sen ryhmän kanssa. Ja sen olen huomannut, että se on sitten monelle aika vaikeaa. Mutta ehkä sitäkin, jos olisi ala-*

koulusta jatkuvasti, niin ehkä siinä voisi ajatella, että siinä tulisi enemmän sinut sen oman kroppansa kanssa.”

Monet haastateltavat tuovat esille sen, että uimataidot ja -tiedot tulee nähdä ihmisen elämänkaaren mittaisina tietoina ja taitoina eikä yhtenä ”suorituksena” muiden liikunnan oppisisältöjen joukossa. Eräs haastateltava (Lo) toteaa: *”Uinnin kun sinä opit, niin se jää sinulla aina muistiin. Sinä et koskaan kadota sitä, että se jää jonnekin tuonne takaraivoon.”* Kun uintiin liitetään hengenpelastustiedot ja -taidot, silloin *”uimataito ei ole vain uimataitoa”* kuten yksi viranhaltijoista (Vh 1) toteaa, vaan sillä on moniulotteisempi merkitys ihmisen elämässä. Toinen viranhaltija (Vh 4) tuo saman näkökulman puheessaan esille: *”Minusta siinä on paljon isommasta yhteiskunnallisesta merkityksestä kuin vaan pelkkä uimataito, että minusta se on elämää.”* Samaa toteavat tutkimuksessaan Stallman, Junge & Blixt (2008), jotka ehdottavat, että uimataito tulee nähdä monipuolisempänä lajina kuin vain ”teknisenä” taitona. He perustelevat sitä sillä, että hukkuminen tapahtuu usein ulkona, kun taas uimataitoa harjoitellaan sisätiloissa. Sen vuoksi monipuolisten uimataitojen ja -tietojen hallintaa tulee korostaa opetuksessa.

8.2 Uinnin opetussuunnitelman laatiminen asianmukaisesti

Olen koonnut tutkittavien kuntien uinnin opetussuunnitelmat taulukkoon (Taulukko 1. s. 43) vertaillakseni ja tarkastellakseni uinnin opetussuunnitelmia oppilaan, vanhempien ja opettajien kannalta. Kunta, jossa on uimahalli, uinnin opetussuunnitelman laatimisesta ja toteutumisesta kunnan viranhaltija (Vh 2) täsmentää seuraavasti: *”Opetussuunnitelma on laadittu koulun, opetustoimen puolelta, että liikuntapalvelut eivät ole siinä mukana. Sitä uimaopetusta on ja mahdollisuus uimiseen koko peruskoulun ajan, että on mahdollista käydä joka vuosi uimassa.”*

Uimahallillisen kunnan uinnin opetussuunnitelman oppisisältöjä on tarkennettu ja selitetty konkreettisesti. Suunnitelmaan on kirjattu, mitä oppitunneilla tehdään ja mitä oppilaan tulee hallita eri luokka-asteilla. Opetussisällöt vastaavat SUH:n (2004) laatimia suosituksia uinnin oppisisällöistä (kts. luvut 4.1 ja 4.2). Tavoitteiden asettelussa on silti korjattavaa. Ne tulisi opetussuunnitelmasa ilmaista selkeästi (Huisman 2004, 134). Kolmannen ja neljännen luokan tavoitteeksi on asetettu *”pystyy uimaan lyhyen matkan”*. Herää kysymys, miten määritellään *”lyhyt matka”*.

TAULUKKO 1. Tutkittavien kuntien uinnin opetussuunnitelmat.

	KUNTA, JOSSA ON UIMAHALLI	KUNTA, JOSSA EI UIMAHALLIA
1–2. LUOKAT	Kunnan järjestämä uimaopetus.	Oppii turvalliset liikuntatavat ja uimataidon.
3–4. LUOKAT	Veteen totuttautumista ja uintiharjoituksia	Oppii turvalliset liikuntatavat ja uimataidon.
Tavoitteet	Pystyy uimaan lyhyen matkan	
Oppisisällöt	<ul style="list-style-type: none"> * alkeisselkä * kroolin alkeet * sukeltaminen * hyppy veteen 	<ul style="list-style-type: none"> * vesiliikuntaa, kuten veteen totuttamista * vesileikkejä ja uintiharjoituksia
Kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta	Pystyy uimaan monipuolisesti uintisyvyisessä vedessä.	Pystyy uimaan vähintään 50 metriä.
5–6. LUOKAT	Uintia ja vesipelastusta	
Tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> * motoristen taitojen ja fyysisen kunnon kehittäminen ja merkitys terveydelle * turvallisuus, vastuullisuus * uimataidon kehittäminen * liikunnan ilo * itsenäinen työskentely 	Kehittää uimataitojaan sekä oppii pelastamisen taitoja.
Oppisisällöt	Selkäkroolin, kroolin ja rintauinnin tekniikoiden harjoittelu <ul style="list-style-type: none"> * sukeltaminen * hyppy veteen * matkauinti 	Uinti ja vedestä pelastaminen
7–9. LUOKAT	Uintia ja vesipelastusta	
Tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> * motoristen perustaitojen kehittyminen * fyysisen kunnon kehittäminen * ilo ja virkistys 	Kehittää uimataitojaan sekä oppii pelastamisen taitoja.
Oppisisällöt	<ul style="list-style-type: none"> * opittujen uimataitojen kehittäminen * veden polkeminen * sukeltaminen 	* uinti ja vedestä pelastaminen
Arviointi	Valtakunnallisen OPS mukainen päättöarviointi.	Hallitsee uimataidon ja vedestä pelastamisen taitoja.

Sen sijaan uimahallittoman kunnan opetussuunnitelma on suora kopio valtakunnallisesta opetussuunnitelmasta. Oppisisällöt ovat hyvin yleispäteviä eivätkä suoranaisesti kerro, mitä uintitunneilla tehdään. Kunnassa on vuoden 2011 opetustoimen budjettiin varattu rahaa neljännen ja seitsemännen luokkien oppilaiden uimaopetus- ja kuljetuskustannuksia varten. Nähtäväksi jää, tarkistetaanko kunnan uinnin opetussuunnitelmaa toteutuksen muuttumisen myötä. Tämän tutkimuksen perusteella uimahallin sijainti paikkakunnalla näyttää vaikuttavan myös uinnin opetussuunnitelman laatimiseen ja oppisisältöjen tarkkaan selittämiseen.

Uimataidon arviointia ja tilastointia tehdään uimahallillisessa kunnassa kakkosluokalla, mutta siitä eteenpäin uimataitotestien teettäminen jää opettajien vastuulle. Osa kunnan opettajista teettää uimataitotestejä oppilailleen, mutta virallista kirjanpitoa siitä, kuinka moni oppilaista saavuttaa pohjoismaisen uimataitokriteerin päättöluokkaan mennessä, ei kummassakaan tutkittavassa kunnassa ole.

8.3 Uinnin opetukseen budjetoitu raha takaa uimaopetuksen ja uimataidon

Tässä tutkimuksessa uinnin opetuksen taloudellisiin resursseihin kuuluvat kuljetukset uimahalleihin ja uimaopetuksen kustannukset. Kysyttäessä uimaopetuksen resursoinnista haastateltavilta, kaikki ovat sitä mieltä, että uinnin opetuksen kustannukset tulee kuulua opetustoimen budjettiin ja kustannusten tulee näkyä budjetissa erillisenä rahana. Eräs opettaja (Ope 2) toteaa aiheesta: *“Ei mitkään järjestöt tai yhdistykset. Totta kai ne voi tukea tietysti koulun opetusta, mutta ei se saa vanhempainyhdistysten kontolle mennä.”* Jos uimaopetuksen kustannukset joudutaan ottamaan koulun budjetista, eräs viranhaltija (Vh 1) kokee sen aiheuttavan kohtuuttomia haasteita koulujen rehtoreille ja perustelee näkemystään seuraavasti: *“Koulukohtaisesti rehtori on suuren päätöksen edessä. Eli jos se syö niitä oppikirjarahoja, kuten se syö tai materiaalihankintoja ja muuta. Kyllä siellä kovan paikan edessä on. Sen vuoksi se minun mielestä tulisikin olla niin, että se on kunnassa erikseen resursoitu raha.”*

Kunnassa, jossa on uimahalli ja jossa uinnin opetusta on järjestetty säännöllisesti, on jo vuosien ajan uimaopetukseen resursoitu raha budjetoitu erillisenä määrärahana koulutoimen vuosibudjettiin. Kyseisen kunnan opettaja (Ope 3) kertoo tarkemmin kunnan uimaopetuksesta ja kustannus-

ten jakaantumisesta kunnan ja koulun välillä: ”Meillä on niin, että oppilaat pääsee kolme kertaa ennen joulua eli syyslukukaudella ja kolme kertaa kevätlukukaudella uimaan. Ne kuljetetaan sinne bussilla. Uimaopetus tulee kunnan puolesta ykkös- ja kakkosluokkalaisille. Sitten kolmoskutoset, niille luokanopettaja opettaa. Sen bussin maksaa kunta, että koulu ei joudu maksaa sitä, että se on tietysti ihan hyvä juttu. Aina se bussi pistetään täyteen. Että se idea siinä on. Sen takia noi isommat pääsee siinä sitten tavallaan mukana sinne uimaan.”

Vastaavasti kunnassa, jossa ei ole uimahallia, on erään opettajan (Ope 1) kertomuksen mukaan erilainen järjestely uinnin opetuksessa: ”On koulut järjestänyt, alakoulut minun tietääkseni vuosittain. Mutta se on ollut sitten vanhempainyhdistys ja koulun budjetti, josta on maksettu ne käynnit siellä uimahallissa. Ja niihin on aina otettu se opetus. Ja sitten yläkoulun puolella on ollut tällaisia liikuntapäiviä kolme kappaletta vuodessa, jossa on ollut yhtenä vaihtoehtona uinti. Mutta se on pitänyt itse maksaa, mutta ne on nyt kielletty kokonaan. Että niitä ei saa tehdä, jos ei sitten jollakin budjetilla erikseen saada tehtyä.” Vuoden 2011 opetustoimen budjettiin on ensimmäisen kerran varattu euromäärä toisen, neljännen ja seitsemännen luokkien uima-opetusta ja uintikuljetuksia varten. Kyseisen kunnan uimaopetuksen järjestelyt ja toimintatavat tulevat siten muuttumaan.

Taulukossa 2 (s.46) vertailen tutkittavien kuntien uinnin opetuksen kertoja arvioituun uimataitoon. Taulukon olen laatinut haastateltavien puheiden perusteella. Uimahallittoman kunnan opettaja on arvioinut oppilaiden tämän hetkisen uimataidon olevan noin 70–80 prosenttia. Koska kyseisessä kunnassa uintia on opetettu vain alakoulun luokilla, arvioitu uimataitoisten osuus saattaa siis muutaman vuoden kuluessa nousta, jos kunta toteuttaa uinnin opetusta siten, kuin on suunnitellut. Kysyttäessä kunnan haastateltavilta, mahdollistavatko uinnin opetuskertamäärät oppilaiden saavuttaa riittävä uimataito, uimahallittoman kunnan viranhaltijat ja opettajat ovat yhtä mieltä siitä, että määrät eivät ole riittäviä. Yksi opettaja (Ope 1) toteaa tilanteesta: ”Ei se nyt välttämättä riitä, jos ei yhtään osaa uida. Tietysti sen, että jokainen nyt tottuu siinä altaassa olemiseen, että joutuu nyt ainakin sitten sinne.” Toinen opettaja (Ope 2) miettii uinnin määrää verrattuna uimataidon arviointiin seuraavasti: ”Nyt kun se (uinti) on seiskaluokalla, niin siellä ei pysty sanomaan, jos se tavoite on siellä opetussuunnitelman perusteissa se 200m pitäisi mennä. Tietysti siinä ysiluokalla voi olla sitten jo ihan eri tilanne. Se voi olla lähempänäkin sitä 100 %.”

TAULUKKO 2. Yhteenveto tutkittavien kuntien uinnin opetusmääristä verrattuna arvioituun uimataitoon.

	KUNTA, JOSSA ON UIMAHALLI	KUNTA, JOSSA EI OLE UIMAHALLIA
Opettajien arvio oppilaiden uimataidosta	95 % (alakoulun liikunnanopettaja)	70-80 % (yläkoulun liikunnan opettaja)
1.–6. luokat	6 kertaa uintia/ lukuvuosi /luokka-aste	Vuodesta 2011 alkaen 2. ja 4. luokilla 4 kertaa uintia lukuvuodessa.
YHTEENSÄ	36 kertaa	8 kertaa
7.–9. luokat	2-3 kertaa/ lukuvuosi/ luokka-aste	7. luokalla 4 kertaa uintia lukuvuodessa.
YHTEENSÄ	6-8 kertaa	4 kertaa
Uintia yhteensä peruskoulun aikana	42–44 kertaa	12 kertaa vuodesta 2011 eteenpäin

Sen sijaan uimahallillisen kunnan opettajat ja viranhaltijat ilmoittavat olevansa tämän hetkisen uintikertojen toteutuksen määrään tyytyväisiä. Toisaalta eräs haastateltava on sitä mieltä, että uintikertoja *“ei voi olla yhtään enempiä”* (Vh 3), mikä johtuu organisointiin liittyvistä haasteista. Liikuntatoimen mukaan 75 prosenttia toisen luokan oppilaista ui 25 metriä edellisen vuoden tilastojen mukaan. Uimahallillisen kunnan haastateltu liikunnanopettaja (Ope 3) on teettänyt 200 metrin uimatestin ja arvioi, että oppilaista 95 prosenttia saavuttaa kuudenteen luokkaan mennessä uimataidon. Hän kuitenkin lisää: *“Siellä oli niitä tyttöjä ketä ei sitten sinne uimaan tullut. Enhän mä niistä tiedä, osaako ne uida.”* Uintikertojen huomattava ero paikkakuntien välillä asettaa kuitenkin kunnat ja oppilaat selkeästi eriarvoiseen asemaan. Paikkakunnilla näyttää olevan erilaiset mahdollisuudet toteuttaa perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Koska uinnin opetuksen laatu ja toteutuksen määrä vaikuttavat suoraan oppilaiden uimataitoon ja tietotasoon (Huisman 2004; Kolo 2003; Kuusela 2000; Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011), päättöluokan oppilaiden uima- ja hengenpelastustaidot näyttävät tämän tutkimuksen perusteella eroavan erittäin paljon kunnittain.

8.4 Uimahallin sijainti, käytettävyys ja kuljetukset

Tämän tutkimuksen mukaan uintia järjestetään säännöllisemmin ja useammin paikkakunnalla, jossa on uimahalli. Molemmat tutkimuksessa mukana olevat paikkakunnat ovat pinta-alaltaan lähes yhtä laajoja, mutta kunnassa, jossa on uimahalli, uimaopetusta annetaan ”- - *tasa-arvoisesti kuusi kertaa ja se koskettaa kaikkia. Ne (oppilaat) saa edes jotain pohjaa sille uintitaidolle*” (Vh 4). Kyseisen kunnan etäisin koulu sijaitsee 30 kilometriä uimahallista. Koululaiset kuljetetaan busseilla uimahalliin. Kunnassa on erillinen kuljetusasiantuntija, jonka roolista eräs viranhaltija (Vh 2) toteaa: *“Kun kolme ja puolituhatta oppilasta on kunnan perusopetuksessa ja niistä, oliskohan noin 2000-2500 tarvitsee kuljetuksen sinne uimiseen. Tässä on tärkeitä, että joku järjestää nämä kuljetukset, kilpailuttaa ja hoitaa sen.”*

Uimahallin sijainti kunnassa ja kuljetusten järjestäminen kunnan puolesta edesauttavat uimaopetuksen toteutusta, mutta ne eivät yksin riitä. Merkitystä näyttää olevan myös sillä, että opettajat voivat vaikuttaa jaettavaan koululaisten uintivuoroihin ja ajankohtaan: *“Mä olen antanut toiveet sinne ja nyt tänä vuonna meni ainakin just ne ajat, kun mä halusin. Me koitetaan sopia ne uinnit niin, että ne olis niillä pahimmilla rospuuttokausilla”* (Ope 3). Koululaisten uintien aikana uimahallin tilat ovat haastateltavien mukaan vain koululaisten käytössä. Vastaavasti uimahallittoman kunnan opettaja (Ope 2), joka joutuu käyttämään naapuripaikkakuntien uimahalleja, kertoo kokemuksistaan: *“Siellä on sitten taas ne eläkeläiset, vesijumppia ja tätä vesijuoksua ja muuta. Siellä on kaksi rataa käytössä uimaopetukseen niin kun rauhassa, mutta pitäisi olla kuitenkin jotain muutakin kuin sitä uintia. Siellä on aika vähäiset tilat kuitenkin, niissä vierashalleissakin.”* Uimahallin tilojen toimivuus ja käytettävyys ovatkin tärkeitä tekijöitä hyvän uimaopetuksen ja mielekkään uintikokemuksen kannalta.

Kunnassa, jossa on uimahalli, sen tiloihin ollaan suhteellisen tyytyväisiä, vaikka toisaalta sen todetaan olevan pieni ja remontin tarpeessa. *“Varsinkin keväisin siellä on älyttömän kuuma”*, toteaa yksi opettaja (Ope 3). Toisaalta sama opettaja kertoo vanhalla uimahallilla olevan myös etunsa: *“Nykyisinhän ne on semmosia viihdekeskuksia, niin meidän kunnan uimahalli ei ole. Siellä ei voi tehdä mitään muuta ku uida, ett siinä mielessä se on tietysti ihan hyväkin”* (Ope 3). Opettajien työskentelyä ja liikunnan lukuvuosi- ja oppisisältöjen suunnittelua edesauttaa uimahallien käytettävyys ja tilojen asianmukaisuus, joilla on varmasti vaikutusta myös oppilaiden

kokemuksiin koululaisuinnista. Kyseisten asioiden kehittämiseksi tarvitaan yhteistyötä ja ymmärrystä yli ammatti- ja kuntarajojen.

8.5 Yhteisön voimakas uintiperinne ja myönteiset asenteet

Uinti lajina näyttää liikuttavan ja vaikuttavan paikkakuntaakohtaisesti (Matkaniemi, 2011). Tässäkin tutkimuksessa yhteisön myönteiset, jopa velvoittavat asenteet uintia, uimaan oppimista ja uimaopetuksen järjestämistä kohtaan nousevat esille erityisesti niiden haastateltavien puheissa, jotka työskentelevät paikkakunnalla, jossa on uimahalli: *“Meidän kunnassa on ainakin otettu se linja, että se koetaan tärkeänä, että senhän takia me niin paljon sitä uintia järjestetään”* (Ope 3), *”Jos meille uimataito on tärkeä, niin totta kai me tuetaan sitä. Ja lautakunnassa (liikuntalautakunta) pidetään erittäin tärkeänä sitä”* (Vh 4). Paikallisella uintiväellä näyttää olleen vaikutusta sekä kuntalaisten että päättäjien myönteisiin asenteisiin ja kunnan toimintatapoihin. Kaksi kyseisen kunnan viranhaltijaa selvittää uintiväen vaikutuksia seuraavasti: *“Koska täällä on nimekkäitä uimareita, niin se ilmeisesti myös tietyllä tapaa velvoittaa, että tässä kunnassa uinnin opetusta järjestetään”* (Vh 3). *“Ehkä täällä vaikuttaa tämä tunnettu uimari, että täällä uiminen on – jotenkin se vaan näkyy täällä ja tuntuu. Se uiminen on osa kuntalaisuutta”* (Vh 2). Perinteiden vaikutus näkyy myös opettajien ja viranhaltijoiden työtehtävissä, jotka koskevat uinnin opetuksen järjestelyitä. Työtehtävät ovat selkeitä ja vakiinnuttaneet paikkansa muiden tehtävien joukossa ja ne ovat muodostuneet *“rutiineiksi”* kuten eräs haastateltava (Vh 2) kuvailee.

Kyseisellä paikkakunnalla myös vanhemmat ovat aktiivisia ja kiinnostuneita koululaisten uinnin opetuksesta. Eräs opettaja (Ope 3) kertoo vanhempien osoittamasta mielenkiinnosta ja asenteista seuraavasti: *“Ne (vanhemmat) on ihan tyytyväisiä. Mä en muista oliko se viime vai edellisenä syksynä, kun uimahalli oli remontissa. Me ei siltä käyty, ku ei sinne voinut mennä, ku ei siellä ollut vettäkään siellä altaassa. Vanhemmat oli ihan ihmeissään, miks ei nyt lainkaan syksyllä uida. Kyllä vanhemmat on sitä mieltä, että se on erittäin hyvä asia.”* Vanhemmat ovat olleet myös koulun apuna uimaopetuksen järjestelyissä, josta sama opettaja (Ope 3) toteaa kiitollisena: *”Yksi isä oli suostunut lähtee mukaan sillai, et se oli mennyt poikien puolella katsomaan, että hommat sujuu.”* Vanhempien aktiivisuuteen on jopa jouduttu puuttumaan kuten yksi viranhaltija (Vh 2) toteaa: *”Ehkä siihen, mihin me olemme joutuneet puuttumaan on se, että vanhemmat kyllä kuljet-*

taisivat näitä (lapsia) eri liikuntapaikkoihin, mutta se ei ole vakuutusasioiden kanssa ihan johdonmukaista.”

8.6 Ammatillinen yhteistyö “kivijalkana”

Nykyään kunnat tarvitsevat työntekijöidensä monipuolista osaamista ja monien toimijoiden yhteistyötä, jotta kunnassa voidaan edistää liikunnallisen elämäntavan omaksumista (Tulisalo, 2010). Eri hallintokuntien yhteistyö näyttää olevan tämän tutkimuksen mukaan “kivijalka” koululaisten uinnin opetuksen toteutumisessa. Yhteistyön ja vuorovaikutuksen tiiviys ja säännöllisyys eri viranhaltijoiden ja ammattikuntien kesken korostuu erityisesti niiden haastateltavien puheesta, jotka asuvat paikkakunnalla, jossa on uimahalli ja uima- ja hengenpelastustaitoja on opetettu säännöllisesti useampien vuosien ajan. Liikunta- ja opetustoimen henkilöstön yhteistyötä kuvailee eräs viranhaltija (Vh 2) seuraavasti: *“Tässä on tehty paljon yhteistyötä uimahallin henkilökunnan kanssa ja liikuntapalveluiden henkilöiden kanssa.”* Toinen viranhaltija (Vh 3) täsmentää: *“Siellä on näitten vuosien aikana varmaan ainakin viisi kertaa käyty uimahallilla niitten mielipiteitä näistä jutuista.”* Viranhaltijoiden perehdyttäminen uimaopetuksen toimintatapoihin on alkanut heti viran saamisen myötä kuten yksi viranhaltijoista (Vh 3) toteaa: *“Kun minä tulin kuntaan, niin varmaan heti meillä oli joku uimaopetukseen liittyvä palaveri, jossa sitten oli eri koulujen rehtoreita.”*

Kyseisen kunnan hallintokunnilla on omat selkeät roolinsa ja vastualueensa koululaisten uimaopetuksen toteutuksessa. Liikuntatoimen viranhaltija (Vh 4) selventää roolijakoa: *“Meidän opetuspuoli päättää määrästä, ja ostaa sen palvelun meiltä siinä mittakaavassa, jonka jälkeen me vastataan siitä laadusta.”* Kunnan liikuntatoimi vastaa kunnan ensimmäisen ja toisen luokan oppilaiden uimaopetuksesta ja jakaa koululaisten uintivuorot muille luokille. Liikuntatoimen henkilöstön puhe kuvastaa aktiivista halua olla mukana koululaisten uimaopetuksen toteutuksessa ja kehittämisessä muullakin tavalla. Liikuntatoimi on tehnyt luokan- ja liikunnanopettajien avuksi uimaopetuksen kansion. Kansion tiedottamista halutaan tehostaa ja siten jakaa tietoa: *“Puhuttiin, että nyt pitäisi enemmän tuoda sitä (uimakansiota) opettajille. Että tietää, että meillä on käytössä semmoinen”* (Vh 4). Liikuntatoimessa uinnin oppimisen ei katsota tapahtuvan ainoastaan koulussa vaan liikuntatoimenjohtajan (Vh 4) mukaan liikuntatoimella *”on ihan selvä suunnitelma liikuntapalvelulinjassa, miten sen lapsen uintia voidaan kehittää.”* Tämä näkyy

konkreettisesti liikuntatoimen suunnittelemassa vesipolku-nimisessä projektissa, jossa kuntalainen voi vapaa-ajallaan osallistua liikuntatoimen järjestämiin erilaisiin vesiaktiviteetteihin ja kehittää vedessä liikkumistaitojaan ja kuntoaan ikäänsä vastaavassa ryhmässä. Liikuntatoimen näkemys uima- ja hengenpelastustaitojen kehittamisestä on johdonmukainen jatkumo vauvasta aina eläkeläisikään asti. Liikuntatoimessa koetaan myös tasa-arvoisuuden edistäminen yhteisössä tärkeänä: *”Me tarvitaan koululaisten uinnin opetus siitä syystä, että joillekin lapsille se on ainoa mahdollisuus päästä uimahalliin. Lapset, jotka voivat olla myös muutoin syrjäytymisriskin uhan alla”* (Vh 4).

Uimahallittomassa kunnassakin on kehitetty yhteistyötä eri hallintokuntien ja koulujen välille, mutta kehittäminen on tyrehtynyt viranhaltijoiden nopeaan vaihtuvuuteen. Eräs haastateltava (Ope 1) tarkentaa tilannetta seuraavasti: *”Meillä on ollut kunnassa se tilanne, sanoiko se joku, että meillä on viiden vuoden aikana ollut 11 opetuspäällikköä tai vastaavaa. Siinä on tämmöisiä äitiyslomia ja sijaisuuksia, ja sitten muihin ammatteihin siirtymisiä ja tällaista ollut. Siellä on aikamoinen vilinä käynyt, että semmoista pedagogista linjausta ei ole moneen vuoteen ollut koulutoimen puolella.”* Vuonna 2006 oli koottu työryhmä suunnittelemaan ja miettimään koululaisten uinnin opetuksen toteutusta kunnassa. Apuna suunnittelussa oli myös SUH:n edustaja. Työryhmän toiminta oli kuitenkin loppunut silloisen opetuspäällikön siirryttyä pois kunnan palveluksesta. Uintikertoja kertyi työryhmän ansiosta yhden kerran. Kehitystä on kuitenkin tapahtunut, sillä haastatteluvuoden 2011 aikana koulutoimen budjettiin on varattu ”korvamerkitty” raha koululaisten uinnin opetusta varten, josta opettaja (Ope 1) mainitsee: *”Ehkä sinne (koulutoimeen) on nyt tullut parannus. Ja tämä voi nyt liittyä myös siihen, että on saatu sitten tämmöinen ryhtiliike aikaiseksi.”* Silti kunnan liikuntatoimen asema koululaisten uinnin opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa näyttää olevan kuitenkin selkeästi vähäisempi kuin uimahallillisessa kunnassa: *”Meillä on tuolta liikuntatoimen sihteeri ollut yhteydessä uimahalleihin ja kertonut tästä ongelmasta (vuorojen saamisesta). Ja on esittänyt sitä toivetta, että näihin yhteydenottoihin suhtaudutaan myönteisesti ja vakavasti”* (Vh 1).

8.7 Ammatillinen arvostus ja vuorovaikutus

Kiesiläinen toteaa, että ammatillinen vuorovaikutus ja pyrkimys ymmärtää muiden ihmisten näkemyksiä ovat olennaisia tekijöitä hyvän kasvatuskulttuurin luomisessa (Kiesiläinen, 2004, 13–

27). Uinnin opetuksessa kohtaavat uimaopettajat ja luokan- tai liikunnanopettajat. Eräs viranhaltija (Vh 4) reflektoi opettajan merkitystä uimaopetuksessa: *“Ja opettajahan on tässä hirveän merkittävässä roolissa. Hän tuntee lapset ja sen ryhmän, tietää niiden nimet. Jos ajattelee, että tämä on tällainen työmuoto. Siellä yhdistyy kahden ammattikunnan ammattitaito, ja siitä tulee laatua.”* Kahden ammattikunnan kohtaaminen on aiheuttanut neuvotteluja ja keskusteluja valvonta- ja vastuukysymyksistä, kuten kyseinen haastateltava (Vh 4) kuvailee *“rajapintoja hiottu”*. Kohtaamisiin liittyvistä haasteista hän edelleen pohtii: *“Miten me osattais puhua samalla kielellä? Ja nähdä, että se puhe, miksi sitä pitäisi käydä. Se liittyy vain siihen lapsen uinnin opetukseen.”* Kiesiläinen (2004) mainitseekin vuorovaikutuksen olevan maailman vaativin ammatti ja monen työn osa-alue, joka on mahdollista oppia, jos on tahtoa (Kiesiläinen 2004, 1-13). Kyseissä kunnassa yhteistyöhön liittyvistä haasteista on yleensä selvitty järjestelmällisen puuttumisen, palautteen antamisen ja säännöllisten keskustelujen avulla. Kyseenomaisen kunnan viranhaltijoiden ja opettajien mukaan kehitystä parempaan suuntaan on tapahtunut, josta eräs viranhaltija (Vh 2) toteaa: *“Nyt nämä rullaa jo niin. Siinä on yhteisiä pelisääntöjä luotu ja ne ovat nyt toimineet.”* Liikuntatoimen vastaava liikunnanohjaaja (Lo) kertoo myös: *“Ollaan me saatu se (valvonta) parempaan suuntaan.”*

Arvostus ja tunnustus yksilön tai jonkun ammattikunnan työtä kohtaan on tärkeä asia, mikä vie yhteistyötä positiiviseen suuntaan. Luokanopettajien arvostus erityisesti uimahallillisen kunnan uimaopettajien ammattitaitoa kohtaa näkyy erään haastateltavan (Ope 3) puheessa: *“Kyllä taas pääsääntöisesti se palaute, mitä noilta ykkös-kakkosen opettajilta on saanut siitä uinnin opetuksesta, niin se on pääsääntöisesti kyllä ollut ihan hyvää. On ihan suht hyvät uimaopettajat ollut ja ne on saanu motivoitua ne lapset ihan hyvin.”* Opettaja (Ope 3) on tyytyväinen myös uimaopettajien tekemään uimaopetuskansioon: *”Siellä on vinkkejä, että mitä vois esimerkiksi ottaa (uintitunnilla). Kyllä nyt itekin tietysti jotain osaa opettaa, mutta siellä on jotain semmoisia, mitä ei ehkä itselle ole tullut mieleen.”* Kyseisessä kunnassa eri hallintokuntien viranhaltijoiden keskinäisen arvostuksen merkitys tulee esille erään viranhaltijan (Vh 2) puheessa: *“Kyllä mä tästä annan meidän liikuntapalveluille, että heille se on hyvin tärkeää, että se on hyvin hoidettu heidän puoleltaan.”* Uimahallittomassa kunnassa sen sijaan annetaan arvostusta kollegoille: *“Kyllähän meidän liikunnanopettajat on paljon sen asian (uimaopetuksen) eteen vuosien mittaan myötä kantanut ja alakoulun opettajat sitten omalta osaltaan tuolla alakoulun puolella”* (Ope 1).

9 UIMAOPETUSTA UHKAAVAT TEKIJÄT

Haastateltavilta kysyttäessä uinnin opetuksen haasteista puheista nousee esille useita aiheita, joiden koetaan joko estävän tai hankaloittavan uima- ja hengenpelastusopetusta. Useimmin esille nousseet aiheet ovat organisointi, vastuu- ja asennekysymykset, kunnan sisäiset asiat ja yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset. Tutkijana koen, että nämä tekijät saattavat uhata koululaisten uinnin opetusta ja toteutumista jatkossa, jos niihin ei kiinnitetä huomiota sekä paikkakunta- että valtakunnallisella tasolla.

9.1 Organisointi “aikamoista härveliä”

Lähes kaikki haastateltavat, sekä opettajat että viranhaltijat, pitävät uimaopetuksen toteuttamista työläänä ja aikaa vievänä tehtävänä, joka sotkee koulun normaalia päiväjärjestystä ja rutiineja. Järjestelijältä vaaditaan ammattitaitoa, yhteistyökykyä ja aikaa, jotta uinnin opetuksen toteutuminen onnistuu ja uintipäivä sujuu jouhevasti. Eräs yläkoulun liikunnanopettaja (Ope 2) kertoo uinnin suunnittelun tapahtumaketjusta seuraavasti: *“Tietysti kaikki lähtee siitä, että missä ajankohdassa on liikuntatunnit? Me lähdetään siitä, että liikuntaa tai uinnin opetusta on iltapäivätunneilla. Ja sitten me tarvitaan tavallaan kolme oppituntia peräkkäin. Sitten mietitään ja katsotaan, että mitä siellä on liikuntatuntien vieressä olevat oppitunnit. Sitten kysytään niiltä (muiden aineiden opettajilta), että onnistuisiko tällöinen ja tällöinen järjestely näitten tuntien siirtämisestä tai korvaamisesta tai vaihtamisesta tai opiskellaanko matkoilla. Ja sitten mietitään, että missä uimahallissa olisi tilaa ja mahdollisuuksia? Me soitetaan halliin ja varataan kuljetukset. Tälleen se niin kun menee.”*

Organisointiin katsotaan kuuluvaksi kuljetusten järjestäminen, aikataulujen yhteensovittaminen, vastuu- ja lukujärjestykselliset tekijät. Uimahallille kuljetusta tarvitseville kouluille aikataulutus on ensiarvoisen tärkeä uintipäivän sujumisen kannalta. Kunnassa, jossa on uimahalli, suunnitteleminen aloitetaan jo uintitapahtumaa edeltävänä keväänä, koska julkisen sektorin tulee kilpailuttaa ostamansa palvelut nykyisen ohjeistuksen mukaisesti. Kyseinen menettelytapa ei kuitenkaan sovellu koulun käytänteiden kanssa. Eräs haastateltava (Ope 2) kertoo menettelytavan aiheutta-

masta ristiriidasta: *“Mikä on tietysti vähän hassua, kun ne kysytään jo maaliskuussa, niin eihän mulla ole seuraavan vuoden lukujärjestystä valmiina vielä siinä vaiheessa.”*

Uimaopetuksen järjestelyissä yhteistyön merkitys korostuu. Molempien kuntien haastateltavien puheista nousee esille monta tahoja, joiden kanssa rehtorit ja liikunnanopettajat tekevät yhteistyötä. Koulun opettajakunnan kanssa neuvotellaan uintipäivistä sekä mahdollisesti muiden aineiden tai tuntien siirroista ja läksyjen lukuhetkistä uintipäivän ja kuljetusten aikana. Uimahallin henkilökuntaan tai vastaavaan uimaopettajaan opettajat ja rehtorit ottavat yhteyttä uimavuoro- ja uintipäiväasioissa. Yhteydenpitoa saatetaan ylläpitää kesälläkin, jolloin varmistetaan listojen ja uintipäivien paikkansapitävyyttä. Erityisen merkittäväksi tässä kohden nousee hankaluus saada uimavuoroja vieraan paikkakunnan uimahalleista, jos omassa kunnassa ei ole uimahallia. Uintipäivän kuljetusaikataulut sovitaan kuljetusasiantuntijan tai kuljetusyrityksen kanssa. Kunnassa, jossa ei ole uimahallia, rehtorit ja liikunnanopettajat ovat itse yhteyksissä kuljetuksia tarjoaviin yrityksiin.

Yhteistyötahoja on muitakin kuin varsinaisesti uimaopetukseen tai –kuljetuksiin liittyvät tahot. Ruokalahenkilökunnan tulee saada myös tietää uintipäivien aikatauluista, koska ne usein saattavat sotkea oppilaiden normaalia ruokailuajankohtaa. Hammashoitolan kanssa neuvotellaan uudet hoitoajat. Rehtoreiden tulee huolehtia myös siitä, että uimahallissa on riittävästi valvojia mukana ja koululla on uimaopetuksen vuoksi poissaolevien opettajien tilalla sijaiset. Koteihin opettajien ja rehtoreiden tulee tiedottaa uintipäivään liittyvistä käytänteistä ja vastuuasioista. Yhteistyötahoja uimaopetuksen järjestelyissä kertyy useita, joten aikaa ja vaivaa opettajat käyttävät runsaasti muutonkin hetkessä koulun arjessa. On siis erittäin ymmärrettävää, että opettajien kommentit ovat selkeän yksimielisiä uimaopetuksen järjestelyistä: *“Se on aikamoista organisointia, että sä saat sen (uinnin opetuksen) toimimaan”* (Ope 3), *“Homma syö melkoisesti aikaa”* (Ope 2). Myös yksi viranhaltija (Vh 3) on tietoinen opettajille aiheutuvasta ylimääräisestä työstä ja toteakin: *“Se aiheuttaa aikamoista häveliä monesti siellä koulun arjessa, kun on ne uintiopetuksen päivät.”*

Uimahallillisessa kunnassa uintia ei toivota olevan yhtään enempää kuin kuusi kertaa lukuvuodessa. On myös esitetty, että uimaopetusta tulisi jopa supistaa, jolloin se rajoittuisi pelkästään alakoulun ensimmäiseen neljään luokkaan. Eräs viranhaltija (Vh 3) perusteli supistusesitystä

seuraavasti: *“Elikkä siihen menee siitä koulupäivästä käytännössä lähestulkoon koko päivä, kun tulee tuolta pieniltä kyliltä. Niin se ajan kireminen kaikessa muussa on sen verran rankkaa ja haasteellista, että tulee varmasti helpostikin se ajatus mieleen onko tämä nyt pakollista?”*

9.2 Vastuunjaon haasteet ja opettajien pedagoginen pätevyys

“Tää vastuukysymys on yks kanss, mikä opettajia niinku kaivertaa ja tietyll tapaa jopa pelottaa osaa”, kertoo eräs haastateltava (Ope 3). Opettajalla on luokastaan jakamaton vastuu ja valvontavelvollisuus uimahallin kaikissa tiloissa (OPH 2008; kts. myös Poutala 2010, 120), joten ei ole ihme, että opettajat kokevat epävarmuutta uinnin opetuksesta. Opettajien vastuu ei rajoitu ainoastaan allastiloihin, vaan suihku- ja pukuhuonetiloissa tarvitaan myös valvontaa. Haastateltavien mukaan saunatiloissa on sattunut ilkivaltaa. Ilkivallan ja kiusaamisen ehkäisemisen lisäksi valvontaa tarvitaan suihku- ja pukuhuonetiloissa erään opettajan (Ope 3) mukaan myös käytännön syistä: *“Siellä on esimerkiksi semmoset kaapit, lukolliset kaapit, mihin lapset pistää ne vaatteet. Tosin ne ovat on semmosia tosi hankalia, että noi ekaluokkalaiset ei välttämättä saa niitä lukkoon. Eikä ne saa niitä avaimia, että siellä on pakko jonkun olla.”*

Vastuukysymykset uintitapahtuman aikana nousevat kaikkien haastateltavien kommentteista esille riippumatta siitä, onko kyseenomaisen haastateltavan paikkakunnalla uimahallia vai ei. Opetushallituksen, Kuntaliiton, Opetusalan Ammattijärjestön sekä Suomen Uima- ja Hengenpelastusliiton yhteistyössä laatima ohjeistus (2008) uinnin opetuksen järjestelyistä ja opettajien vastuusta on käytössä kaikilla kouluilla ja ohjeet annetaan *“varsinkin aina uusille opettajille”* (Ope 3). Vastuuasioihin on perehdytty hyvin ja pyritään siihen, että *“maksimoitais se valvonta kuin vaan suinkin mahdollista”* (Ope 3). Vaikka valvonnasta huolehditaan hyvin, silti opettajien halukkuus ja pätevyys mietityttää erästä haastateltavaa (Ope 2): *“Kysymysmerkki on tietysti minun mielestä alakoulujen uima-opetus sillä tavalla. Onko siellä valmiutta opettajilla itse lähteä opettamaan? Siellä minun mielestä halukkuus opettaa itse uintia on varmaankin vähäisempää.”* Syitä opettajien epävarmuuteen ja haluttomuuteen opettaa uintia löytää yksi haastateltava (Vh 4) opettajien asenteista ja taidoista: *“Tämä lause ei ole vieras, että opettajan on paljon helpompi toimia, kun oppilaat on luokassa. Siinä (uimaopetuksessa) menee vähän epämukavuusalueelle. Mutta tässä se on ehkä joidenkin osalta. Se on välttämätön paha, lähteä sieltä koululta. Tulla*

uimahalliin, jossa on omat säännöt, joita pitää noudattaa. Ja sitten myös se, että osa opettajista on ilmeisesti huonon uimataidon omaavia ihmisiä. Ne pelkäävät vettä. Ne pelkää, että lapset hukkuu. Ja selvästi siellä on semmoisia opettajia, jotka haluaisivat lopettaa sen kokonaan, koska se on hankalaa.” Sääkslahti (2011) toteaaakin, että opetussuunnitelmien toteutukseen vaikuttavat myös opettajien henkilökohtaiset asenteet ja mieltymykset. Eräs haastateltava (Ope 3) näkee kielteisiin asenteisiin perusteltuja syitä: *”Eihän läheskään kaikki luokanopettajat tietenkään ole liikunnallisia eikä juuri liikunta edes kiinnosta, ja sitten ne pistetään opettaa tonne, että menepäs opettaa tunniksi uintia. Ei se mene ihan tosta vaan. On semmoisiakin opettajia tottakai, jotka pystyy opettamaan, mutta ei varmasti kaikki pysty... tai pystyy ne jotenkin opettaa. Mutta se, onks niillä lapsilla välttämättä vastaavaa hyötyä, niin se on...”*. Näyttääkin siltä, että mitä pätevämpi uimaopettaja, sitä myönteisemmät ovat opettajan asenteet uimaopetusta kohtaan, ja sitä todennäköisemmin myös olosuhteet ovat turvalliset ja mielekkäät oppilaan kannalta.

Haastateltujen opettajien mielestä uimaopetus vaatiikin lajin syvempää hallintaa, pedagogista osaamista ja opettajalta halua opettaa. Jotta uinnin opetus toteutuu mahdollisimman hyvin oppilaiden kannalta, erityisesti opettajat haluavat lisää päteviä uimaopettajia uimahalleille: *”Mun mielestä ehdottomasti se kehittämiskohde olisi tärkein se, että uinnin opetus olisi järjestetty yksökös-kutosille. Eli luokanopettajan ei tarvitsisi sitä uinnin opetusta hoitaa vaan sen hoitaisi koulutetut uimaopettajat”* (Ope 3), *”Koulutusta niille alakoulun opettajille tai sitten niitä ammattipäteviä uimaopettajia enemmän sinne uimahalleihin”* (Ope 2). Toisaalta uintiseurojen valmentajia ei haluta opettajaksi kouluun, sillä heidän opetuksensa koetaan liian tekniikkapainotteisena. Koulutetun ja pedagogisesti pätevän uimaopettajan opetus nähdään parhaimpana vaihtoehtona, jopa parempana kuin oma opetus kuten eräs opettaja (Ope 2) perustelee: *”Ehkä se silmä sille taitojen kehittämiseksi ja arvioimiselle ja opettamiselle ei ole niin hyvä sitten kuitenkaan, kun sillä uimaopettajalla, joka jatkuvasti työskentelee sen uimaopetuksen kanssa. Että silleen osaa sen näkemys, että miten tuon ikäisiä opetetaan uimaan?”*

9.3 Opettaja-alan naisvaltaisuus

Uinnin opetuksen järjestelyitä toteutettaessa kolmanneksi kokonaisuuden kannalta ehkä merkittävämmäksi haasteeksi nousee tässä tutkimuksessa alakoulun opettajien naisvaltaisuus. Vaikka

uimaopetusmahdollisuudet ovat hyvät uimahallillisessa kunnassa, silti miesopettajien puute asettaa ongelmia uimaopetuksen valvontakysymyksissä ja eräs haasteltava (Vh 2) ihmetteleekin: *“Mistä niitä miesvalvoja sinne?”*

Haastateltu miesopettaja (Ope 3) kertoo kokemuksistaan ja tuntemuksistaan ainoana miesopettajana: *“Mä varmaan taas olen ens vuonna sen kakstoista kertaa siellä uimahallissa. En mä nyt itsekkään välttämättä kirkuen sinne kahtatoista kertaa lähde, että kyllä mulle riittäis ihan ku mä olisin ne (kuusi kertaa) omien kanssa. Sitten katsotaan nyt vielä, onks toi (toinen koulu), meeks mä sitten niittenkin kanssa? Sitt mä olen kahdeksantoista kertaa siellä, että tota...”*. Kyseinen opettaja on ainoa miesopettaja kunnan kahdessa syrjäisessä koulussa, minkä vuoksi hänelle saattaa kertyä uimaopetuskertoja huomattavasti enemmän lukuvuoden aikana kuin koulun naisopettajille. Kyseinen miesopettaja opettaa liikuntaa molemmilla kouluilla. Hän kertoo myös uintipäivien aikatauluongelmistaan ja tunteistaan: *“Mä jouduin täältä sumplimaan niin, että mulla oli täällä joku, joka piti mun luokkaa, kun mä lähdin niitten kanssa uimaan. Kyllä se aikamoista säätämistä oli. Sitten mä välillä ajelin omalla autolla tos sitä kolme-kymmentä kilometriä, ku en päässy sinne muuten, ku ei sopinut silleen aikataulut. Kun ne meni bussilla sieltä, niin mä menin omalla autolla tästä sitten taas sinne uimahallille ja tulinkin takaisin. Kyllä siinä rupes aika kypsä olemaan jossain vaiheessa itte.”* Selkeästi uinnin opetuksen järjestelyt aiheuttavat lisätyötä miesopettajille. Kaikista organisointiin liittyvistä hankaluuksista ja työläydestä huolimatta haastateltu miesopettaja (Ope 3) toteaa: *“On se kuitenkin kaikesta huolimatta ehkä sen väärsti.”* Pedagoginen rakkaus, huolenpito ja oppilaista välittäminen näkyy opettajan kommentista. Hän on valmis tinkimään omasta työhyvinvoinnistaan, jotta oppilaat pääsevät uimaan.

Sijaisten pätevyys ja saatavuus aiheuttavat myös haasteita koululaisten uinnin opetukselle. Uimahallillisen kunnan haastateltavien mukaan, sijaisia ei aina ole saatavilla, vaikka niitä tarvittaisiin. Kun sijaisia saadaan, heidän yhteistyöaktiivisuutensa tai tiedot ja taidot eivät uimahallin henkilökunnan kokemusten mukaan ole aina olleet myönteisiä kuten liikunnanohjaaja (Lo) kertoo: *“Se onkin joku tuuraaaja tai sijainen. Ja sitten, että joo, en minä tiedä näistä mitään. Ja hän on ihan sellainen, että no kyllä tämä tästä.”* Ratkaisuvaihtoehtoja opetusalan “miehettömyyden” ongelmaan on uimahallillisessa kunnassa mietitty ja erilaisia vaihtoehtoja kokeiltu: *“Koulunkäyntiavustajia on kierrätetty, jos on ollut miespuolinen koulunkäyntiavustaja”* (Vh 2). Yhtenä ratkaisuna on esitetty siviilipalvelusmiehen palkkaamista miesvalvojaksi koululaisuintien ajaksi,

mutta ehdotusta ei ole vielä laitettu käytäntöön, mutta *“ajatusta ei ole vielä haudattukaan”* (Vh 3).

9.4 Kuntien talous ja sisäiset asiat

Kunnilla on nykyään suhteellisen autonominen asema perusopetuksen toteutuksessa, mitä on jopa kritisoitu (Laaksola 2011). Kunnan tulee järjestää vain lakisääteiset toiminnat, joihin koulu-
laisten uinnin opetus ei kuulu. Toisaalta opetussuunnitelmassa mainitaan uinnin opetuksen arviointikriteerit, mikä asettaa opettajat ristiriitaiseen asemaan. Uimataidot tulisi arvioida, mutta miten arviointia voi tehdä, jos kunnassa ei ole mahdollisuutta toteuttaa koululaisten uintia. Kunnan sisäiset asiat, poliittiset päätökset, talous ja viranhaltijoiden pysyvyys näyttävät tämän tutkimuksen mukaan vaikuttavan uinnin opetuksen toteutumiseen.

Molemmissa tutkittavissa kunnissa toivotaan, ettei talous vaikuttaisi uimaopetuksen toteutukseen tulevaisuudessa. Haastateltavien mukaan molemmissa kunnissa on ollut poliittista keskustelua uimahallin rakentamisesta lähes 20 vuotta. Kunnassa, jossa vielä ei ole uimahallia, uimahallikysymys nousee esille erään opettajan (Ope 1) mukaan tietyin väliajoin: *“Aina vaalien alla jotkut ryhtyvät ilmoittaa, että nyt, jos me päästään, niin me rakennetaan uimahalli. Kyllä siellä semmoinen poliittinenkin vääntö siellä taustalla varmasti on.”* Vaikka uimahalli rakennettaisiin kuntaan, siitä saatava hyöty verrattuna organisointiin mietityttää kyseisen kunnan yhtä viranhaltijaa (Vh 1): *“Se, että mikä sillä on sitten vaikutus? Jos me ajatellaan, että tällaisessa, jossa ei ole omaa uimahallia. Ja itse asiassa, vaikka olisikin, niin siihen tulee aina sisältymään kulkeminen hallille, siellä olevat järjestelyt, sieltä pois”* Kyseisen kunnan eräs opettaja (Ope 1) miettii enemmän uimahallista aiheutuvia kustannuksia: *”Mutta se rakentaminen on muutama miljoona, plus siihen vuosittaiset kustannukset. Että onko nyt järkevää satsata siihen, vai mihin?”*

Uimakuljetuksien ja – opetuksen kustannuksista haastateltavat ovat eri mieltä. Toisaalta niitä pidetään suhteellisen pieninä kuten eräs opettaja (Ope 1) toteaa: *“Siinä on kysymys vaan linja-auton vuokrasta ja sitten siitä uimahallin vuokrasta. Ja siinä ei hirveän isoista rahasummista kuitenkaan vuosittain.”* Toinen opettaja (Ope 3) kokee kustannusten vaikuttavan opetuskuluihin jossakin määrin: *“Se uimaopettaja joudutaan maksaa, mutta ei se nyt paljon maksa, mutta kui-*

tenkin.” Yhden viranhaltijan (Vh 3) näkemys kustannuksista on tarkka ja osoittaa asian olevan monisyinen: “Uinninopetukseen on varattu “könttäsomma” noin 40 000 sisältäen opetuksen ja sisäänpääsymaksut. Lisäksi noin 20 000 menee kuljetuksiin. Eli osuus on hyvinkin pieni koulutoimen budjetista, joka on kymmeniä miljoonia. Summia ei kuitenkaan voi verrata keskenään, koska koko koulutoimen budjetti pitää sisällään niin hurjan paljon kaikkea.”

Haastateltavien mukaan kuntiin kohdistuvat säästötoimenpiteet ja niiden uhka vaikuttavat negatiivisesti uinnin opetussuunnitelman asemaan: *“Tämä uinnin opetus nousi aika isoksi kynnyksymykseksi, kun tuli yllättäen tämä säästötavoite”* (Vh 4). Uimahallillisessa kunnassa on jopa pohdittu uimaopetuksen tarpeellisuutta. Kunnan liikuntatoimi kuitenkin toteaa, että uimaopetuksen kustannukset eivät tule yhtään halvemmaksi kunnalle, vaikka se ulkoistettaisiin. Uimahallitomassa kunnassakin mietitään säästöjä ja tulevaisuutta. Kunnan opetustoimen budjettiin varattu uimaopetukseen tarkoitettu raha ei näytä vielä vakuuttavan erästä haastateltavaa (Ope 2): *“No en minä tiedä, että onko se (uima-opetus) alkanut vieläkään? Sanotaan, että minulla on semmoinen näkemys, että se voi olla väliaikaista. Toivottavasti näin ei ole. Toivottavasti se jatkuisi vielä.”* Kunnassa, jossa uimahallia ei vielä ole, arvellaan viranhaltijoiden vaihtuvuuden vaikuttaneen myös uimaopetuksen toteutukseen. Kunnan kolmesta haastateltavasta vain yksi on toiminut useamman vuoden nykyisessä työtehtävässään, kun vastaavasti uimahallillisen kunnan viidestä haastateltavasta neljä on toiminut useampia vuosia työtehtävissään. Vaihtuvuuden seurauksena ei kunnan viranhaltijoilla ja opettajilla ole ollut mahdollisuuttakaan pitkäjänteiseen ja kehittävään yhteistyöhön.

Yhteistyön kehittäminen nouseekin keskeiseksi tulevaisuuden toiveeksi molempien kuntien haastateltavien puheissa. Yhteistyötä toivotaan muun muassa koulujen välille siten, että opettajat voisivat tutustua muiden koulujen ja opettajien uimaopetuksen toteutustapoihin. Eri hallintokuntien ja naapurikuntien keskinäisen yhteistyön kehittäminen nousee myös esille erään viranhaltijan (Vh 1) kommentissa: *“Kyllä meidän täytyy pystyä paremmin tekemään yhteistyötä myös vapaa-aikatoimen kanssa. Ja siellä sitten liikuntasihteerin kautta, jotta me pystytään palvelemaan kouluja paremmin uintivuorojen saamisessa. Ja tietysti lisäksi yhteistyö lähikuntien kanssa on keskeisessä roolissa tässä asiassa.”* Myös koulujen ja liikuntatoimen henkilöstön välille toivotaan enemmän yhteistyön mahdollisuuksia.

Uimaopetuksen jatkuvuuden kunnissa ja kouluissa todetaan kuitenkin olevan useasta tekijästä kiinni. Uinnin pysyminen opetussuunnitelmassa ja liikunnan tuntimäärä kokonaistuntijaossa vaikuttanee uinnin opetusmääriin. Luokan- ja liikunnanopettajien näkemykset ja arvot uimaopetuksesta nousevat erityisen merkittäväksi erään haastateltavan (Vh 4) mukaan: *“Niin kauan kuin se on opetussuunnitelmassa, niin sitä varmaan tehdään, mutta missä määrässä. Kyllähän se ensimmäinen vaihe tapahtuu siitä, että meidän perusopettajat näkevät sen tärkeäksi.”* Myös uimahallin sijainti kunnassa nähdään myönteisesti vaikuttavan uimaopetuksen tulevaisuuteen kuten viranhaltija (Vh 2) toteaa: *”Niin kauan kuin uimahalli säilyy, niin kauan meillä on uimaopetusta.”* Yksi haastateltava (Ope 1) pohtii laajempien kokonaisuuksien vaikutusta uimaopetuksen jatkuvuuteen kunnassa: *“Riippuu siitä mihin suuntaan tämä Suomen talous, Euroopan talous, maailman talous ja sitä kautta myös meidän kunnan talous ja koulun talous menee?”*

9.5 Yhteiskunnan asenteet ja muutokset

Yhteiskunnallisten asenteiden ja muutosten vaikutus uimaopetukseen tulevat esille haastateltavien puheessa lähinnä siinä, miten yleensä suhtaudutaan uimiseen, kodin ja koulun vastuun jakautumiseen ja perheiden vapaa-ajan käyttöön. Haastateltavat toteavat, että kaikkia vanhempia ei kiinnosta lastensa tiedot ja taidot. Tämä ilmenee uimataidon arvioinnissa siten, että vanhemmat eivät tiedä, kuinka paljon heidän lapsi jaksaa uida. Uimahallittoman kunnan opettaja (Ope 2) kertoo kokemuksistaan: *“Käsittääkseni oppilailta on vähän liian isot luulot omasta uimataidostaan. Ennen kuin me lähdetään halliin, niin me laitetaan semmoinen kysely oppilaille. Että osaan uida rintauintia, vapaauintia, perhosuintia näin ja näin monta metriä. Ja ei ne kuitenkaan sitten niin paljon osaa, mitä ne itse rastittelee niitä. Vaikka siellä on huoltajan allekirjoitukset ennakkokyselyssä alla, että se ei vastaa ainakaan meillä todellisuutta.”* Tietojen ja taitojen epärealistiseen arviointiin löydetään syytä perheiden vapaa-ajanviettotavoista: *“Mutta kun tänä päivänä tuntuu, että vanhemmilla ei ole aikaa lapsillensa. Se on ehkä se ongelma, että lasten kanssa miten paljon harrastetaan. No, mennään ehkä Linnanmäelle tai Puuhamaahan tai muuhun, mutta yhtä hyvin voisi mennä siihen lähellä olevaan uimahalliin”* (Ope 1).

Yhteiskunnassa vallitsevien arvojen muutos näyttää muuttaneen myös suhtautumista uintiin kuten eräs viranhaltija (Vh 2) toteaa: *“Ehkä se on sellainen yhteiskunnan muutoksesta johtuva tekijä. Se (uinti) ei ole enää niin luonnollista.”* Poutala (2010, 110–111) toteaaakin, että luonnollinen arkiliikunta tuntuu katoavan ja taitojen oppiminen ja ylläpitäminen niin sanotusti ulkoiste-

taan seuroille tai kouluille. Nykyään perheiden vapaa-aikana korostuu enemmän viihteellisyys ja elämyksellisyys: *“Ehkä perheet käyvät kylpylöissä, mutta se on eri asia kuin oikea uiminen. On niin paljon muutakin. On paljon helpompaa mennä Linnanmäelle kuin mennä uimaan. Tai viedä jonnekin, kun on näitä Huimaloita tai muita”* (Vh 2). Vapaa-ajanvieton muuttuminen perheissä koetaan yleensä kuuluvan kotien vastuulle. Silti monien taitojen ja tietojen opettelu jätetään haastateltavien mukaan koulun vastuulle. Liikunnanohjaaja kertoo erään uimaopettajan vapaa-ajan kokemuksista uimarannalla: *“Yksi työkaveri kertoi, että oli ollut perheensä kanssa tuossa läheisellä järvellä uimassa. Ja sitten siellä oli tullut perhe, äiti ja lapsi ja tunnisti tämän henkilön, se on se uimaopettaja. Oli jättänyt lapsensa siihen vaan, kun se (uimaopettaja) oli oman lapsensa kanssa siinä. Oli jättänyt lapsen, ja lähti itse sinne rinteeseen istumaan. Ja katsoi, että kyllä ne hoitaa sen siinä. Ja sitten sillä uimaopettajalla paloi vähän sillai käämi siihen, kun hän ei ollut edes töissä. Ja lähti vaan pois siitä. Sitten äiti alkaa katselemaan sieltä, että oma uimataidoton lapsi on siellä. Niin ei sekään ihan oikeutettua ole, että kuvitellaan. Että sitten se ns. uimaopettaja, joka on hallissa töissä, niin se hoitaa sitten vapaa-ajallaan toistenkin lapset.”*

Haastateltavilla on selkeä mielikuva, miten lasten ja nuorten uima- ja hengenpelastustaitojen kehittäminen ja edistäminen tulisi jakaa kodin ja koulun kesken: *“Jos koulu antaa sen pohjan tavallaan sille (oppilaalle), sitt taas jatkojalostaminen ehkä tapahtuis vapaa-ajalla”* (Ope 3). Toinen haastateltava (Vh 1) pohtii koulun keinoja vaikuttaa perheiden vapaa-ajan käyttöön, jotta lasten ja nuorten uimataidot paranevat: *“Miten me voitaisiin vaikuttaa siihen, että huoltajat esimerkiksi kesän aikana ihan tietoisesti hakeutuu lapsiensa kanssa uimakouluun? Tai sitten muilla tavoin tukee sen uimataidon kehittymistä?”* Eräs haastateltava (Vh 4) pohtii valistuksen merkitystä vesiturvallisuuden lisäämisessä: *“Se uimataidottomuus ei ole se hukkumisen syy, vaan se on muussa, päihteissä. Niissä, että arvioi taitojansa tai tilannetta väärin, että se on siinä. Mutta varmasti siinä on kyse siitä, että tällainen päihdekasvatus, niin se on vähän niin kun omassa lokerossaan. Sitä hoidetaan terveyskasvatuksen sisällä, eikä niin, että se sitoutuu kaikkiin aineisiin. Niin kun monta muutakin asiaa meillä, ne on eriytetty, ja minusta se on huono. Jos ajattelisi näin, että mikä meitäkään estäisi puhumasta, kun meillä on uimakoulu. ”Muistakaa uimaan mennä aina vain selvin päin”.* Nyt tämä varmaan otetaankin siis käyttöön tässä meillä. Siinä sivulauseessa se puhutaan, kun meillä kuitenkin yläkoululaisia käy uimassa.” Oppilaiden ja vanhempien asenteisiin tuleekin pyrkiä vaikuttamaan lisäämällä yhteistyötä kodin ja koulun välillä sekä integroimalla valistus uinnin oppisisältöihin.

Keholla on suuri merkitys liikunnan ja sosiaalisten suhteiden kontekstille. Kehomme ilmentää meistä paljon: persoonallisuuttamme, aktiivisuuttamme, terveystämme ja sosiaalista asemaamme. (Kirk 2002, 79–91.) Uimaopetuksessa kehollisuus ja ruumiillisuus korostuvat, koska oppilaat joutuvat paljastamaan kehonsa ryhmän edessä. Tyttöjen osallistuminen uinnin opetukseen näyttäisi olevan murrosiän kynnyksellä ja murrosiässä vähäisempää. Yksi (Ope 2) opettaja kertoo tekemistään havainnoistaan uintitunneilla: *“Se haaste siinä on taas ehkä sen oman kropan kanssa toimiminen tälleen yhteisöllisesti, että tekee sen ryhmän kanssa. Ja sen olen huomannut, että se on sitten monelle aika vaikeata.”* Toinen opettaja (Ope 3) on konkreettisesti kokenut tyttöjen poisjättäytymisen uintitunneilta ja kertoo kokemuksestaan: *“Viidennen ja kuudennen luokan tytöt on ehkä se suurin ongelma. Mä opetin viime vuonna viidettä ja kuudetta luokkaa. Ei mulla koskaan sellasta luokkaa ole ollut, että siellä oli kymmenkunta tyttöä, niin parhaimmillaan niitä tais olla kaks tai kolme uimassa. Tuli jos jonkun näköistä viestiä, että kyllä siinä on vähän... mutta pojat menee.”* (Ope 4). Samasta aiheesta kirjoittaa Leskinen artikkelissa “Ihana, kamala koulu-uinti”, kuinka haasteellista on motivoida yläkoulun tyttöjä uimaan ja ihmettelee kotien välinpitämättömyyttä asiassa kysymällä: “Miksi kodit eivät kannusta nuoria uimaan?” (Leskinen 2011, 3).

10 POHDINTA

Kuokkanen kirjoittaa Helsingin Sanomien artikkelissa (20.7.2010): *“Uinti on ainoa nimetty laji opetussuunnitelman perusteissa. Koulun on opetettava uimaan!”* Näin ei kuitenkaan tutkimukseni mukaan ole vaan koululaisten uinnin opetuksen määrät vaihtelevat huomattavasti kunnittain. Uinnin opetuksen toteutus näyttää tutkimukseni mukaan olevan myös monimuotoinen asia, johon vaikuttavat monet tekijät. Kunnan talous ja uimahallin etäisyys koulusta määrittävät pitkälti sitä, että opetetaanko koululaisille uintia kunnassa. Vastaavanlaisia tuloksia on saatu aikaisemmissakin tutkimuksissa (Kurki & Anttila 1999, Hakamäki & Rajala 2006; Huisman 2004; Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011). Toisaalta tutkimukseni tuloksista nousee esille myös se, että koululaisten uinnin opetukseen ja yksilön saavuttamaan uimataitoon vaikuttavat muutkin yhteiskunnalliset ja yhteisölliset tekijät. Simula (2010) puhuu sosiaalisesta tilasta, mikä määrittää yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön suhteeksi, jossa kiinnitetään huomiota enemmän niihin yhteiskunnallisiin, ympäristöllisiin ja kulttuurillisiin asioihin, jotka määrittävät ihmisen liikuntakäyttäytymistä. Yksilön saavuttama uimataito on siis edellä mainittujen osatekijöiden summa (kts. Liite 3) ja koulujen toteuttama uimaopetus on yksi tärkeä osa kokonaisuutta. Koululaisten uinnin opetuksen vaihdellessa huomattavasti kunnittain, asettaa se koululaiset eriarvoiseen asemaan.

Yhtenä haastavana tekijänä on jatkuva kuntien taloudellinen epävarmuus, joka heijastuu uimaopetuksen toteutukseen kuten eräs haastateltava (Ope 1) toteaa: *“Mutta sitten nämä realiteetit, että se maksaa.”* Näyttää siltä, että koululaisten uinti on taajama- ja maaseutumaisissa kunnissa edelleen riippuvainen niistä 1960–1970-luvuilla tehdyistä liikuntapoliittisista päätöksistä (uimahallien rakentamispäätökset), jotka jo tuolloin asettivat kunnat erilaiseen asemaan liikuntamahdollisuuksien ja -palvelujen tuottamisessa (ks. luku 5.2). Eriarvoisuutta ei helpota viimeisen puolen vuoden aikana julkisuudessa käyty keskusteltu huononevista talousnäkyistä, joiden katsotaan vaikuttavan suoraan kuntien mahdollisuuksiin toteuttaa palveluja kuten Kiviniemi (HS 23.8.2011) toteaa: *“Budjettiehdotuksen suurimmat leikkaukset tehdään kuntien valtionosuuksiin eli suomalaisiin peruspalveluihin”*. Kuntaliiton varatoimitusjohtaja Timo Kietäväinen on huolestunut kuntien tilanteesta (HS 24.8.2011) *“Nyt yhtälö on kaikkein huonoin eli sekä lisätään tehtäviä että vähennetään tuloja.”* Julkisuuden ja päättäjien puheet eivät voi olla vaikuttamatta viranhaltijoiden ja opettajien epävarmuuteen. Opettajat ja viranhaltijat asetetaan opetussuunnitelmien toteuttamisessa ristiriitaiseen asemaan. Toivotaan, että uintia voitaisiin järjestää opetussuunni-

telman mukaisesti, mutta toisaalta se nähdään mahdottomana ajatuksena johtuen talouden heikosta tilanteesta. Tutkimukseni mukaan nimenomaan ”korvamerkitty” raha kunnan budjetissa takaa, että uintia opetetaan kunnan kouluissa edes jonkin verran. Tällöin uimaopetuksen suunnittelu ja toteutus eivät jää yksittäisten koulujen tai opettajien vastuulle vaan se on yhteisesti sovittu asia. Kuntien autonomiaa tulisikin kaventaa opetussuunnitelmien laatimisessa ja ohjeistaa kunnat sisällyttämään opetustoimen vuosibudjettiin tietty euromäärä koululaisten uinnin opetusta varten. Valtion tulee ottaa myös alueelliset ja paikalliset erot huomioon liikunta-avustuksien kohdentamisessaan. Tukea tulee kohdistaa erityisesti taajama- ja maaseutumaisten kuntiin, joissa on todettu olevan eniten uimataidottomia lapsia ja nuoria.

Eriarvoisuutta voidaan vähentää myös kuntien eri hallintokuntien yhteistyön kehittämällä ja siten edistää koulujen mahdollisuuksia toteuttaa uinnin opetusta. Erityisesti opetus- ja liikunta-toimen pitkäjänteinen yhteistyö uinnin opetuksen edistämiseksi näyttää tuottavan tulosta ja vaikuttavan selkeästi lasten ja nuorten uimataitoon (ks. luku 8.2, 8.3 ja 8.5). Nyholm ja Välikangas (2008, 21) esittävät, että kaikissa kunnissa tarvitaan yhteistyötä, kuten uusia hallinnollisia rakenteita, uusia palvelutuotannon rakenteita, uusia organisaatioita ja toimintatapoja. Samanlaiset ratkaisut eivät välttämättä sovellu aivan kaikille alueille, vaan yhteistyötapojen suunnittelussa joudutaan ottamaan huomioon toimintaympäristöjen erilaisuus. Tärkeätä on luoda asiakaslähtöisiä palvelukäytäntöjä, jotka lisäävät maaseutualueiden tehokkuutta ja taloudellisuutta sekä ovat asiakkaan kannalta tuloksellisia, vaikuttavia ja käytännöllisiä. Uudenlaisesta koululaisten uimaopetukseen liittyvästä yhteistyön muodosta uutisoitiin Helsingin Sanomien (9.12.2011) artikkelissa. Uutisessa kerrottiin, että Sipoon koululaiset alkavat uida Ingmanin jäätelötehtaan uima-altaassa, koska kunnasta puuttuu oma yleinen halli. Sipoon kunta ja Ingmanin yritys ovat tehneet sopimuksen hallin käytöstä. Sipoon kunnan toimintatapa on edistyksellinen ennakkotapaus, jossa kunta ei ole tehnyt suuria investointeja uinnin opetussuunnitelman toteuttamiseksi, mutta josta erityisesti hyötyvät sipoolaiset koululaiset. Tämän tyyppisiä yhteistoimintatapoja tulisikin jatkossa ottaa käyttöön pohdittaessa koululaisten uimaopetusta niissä kunnissa, joissa ei ole mahdollisuutta rakentaa omaa uimahallia.

Säästöpuheet aiheuttavat herkästi yleistä keskustelua kansalaisten, viranhaltijoiden ja päättäjien keskuudessa arvottamaan kunnan palveluita, mitkä palvelut ovat tarpeellisia toteuttaa ja mistä palveluista julkisella sektorilla voidaan luopua. Eräs haastateltava (Vh 3) pohtii samaa aihetta:

“Onko se tullut näiden kuntien säästöjen takia, että vähän kaikesta pitää nipistää ja säästää? On ruvettu miettimään, että tarvitaanko sitä (uinnin opetusta)?” Palveluiden karsiminen usein herättää optimistisia toiveita siitä, että kansalaiset kantavat vastuun palveluista. Julkusen (2006) mukaan ne kuitenkin vain lisäävät lapsiperheisiin kohdistuvia vaatimuksia ja taloudellista ahdinkoa, jotka ennemminkin hajottavat perheitä kuin pystyvät tuottamaan lisää turvaa. Resurssien kaventamisen myötä hyvinvointi näyttää vähenevän nimenomaan lapsiperheissä. (Julkunen 2006, 152–153, 225; ks. myös Rossi & Vasko 2011). Uinnin ollessa nimenomaan alakoululaisten keskuudessa suosittu laji, sen toteuttamatta jättäminen kouluissa aiheuttaa eniten haittaa niille, joilla jo ennestään on vähän. Koulu on keskeinen instanssi, jonka tulisi tasoittaa kotien erot ja antaa tasarvoiset mahdollisuudet kaikille (Julkunen 2006, 225). Koulun merkitys onkin nykyään paljon tärkeämpi lasten ja nuorten liikunnan edistäjänä sen vuoksi, että luonnollinen arkiliikunta näyttää vähentyneen huomattavasti lasten ja nuorten elämässä. Heikinaro-Johansson (2009) esittää samanlaisia ajatuksia Liikunta- ja Tiede- lehden artikkelissa. Toisaalta osa lapsista liikkuu suositusten mukaisesti, mutta sen on todettu tutkimusten (Kantomaa ym. 2010; Mäkinen 2010; Puronaho 2006) mukaan korreloivan perheen korkeaan sosioekonomiseen taustaan, kaupunkiseutuun, koettuun terveyteen ja koulumenestykseen. Eräs haastateltava (Vh 4) kertoo samasta aiheesta: *“Me tarvitaan tämä koululaisten uinnin opetus siitä syystä, että joillekin lapsille se on ainoa mahdollisuus päästä uimaan. Vanhemmat eivät tuo niitä. Siellä ei ole sitä motivaatiota.”* Voidaankin olettaa, että nimenomaan maaseutumaisista kunnista ja vähävaraisista perheistä tulevien lasten uima- ja hengenpelastustaidot ja – tiedot ovat vaarassa heiketä tai niitä ei heillä edes ole, jos koulussa ei opeteta tai ole opetettu uintia.

Toisaalta uinnin opetussuunnitelman toteuttaminen aiheuttaa koulujen arjessa kiirettä, pirstaloitumista ja ammatillista epävarmuutta (ks. luvut 9.1., 9.2. ja 9.3.). Tämän vuoksi tuleekin selvittää yksittäisen koulun ja yksittäisten opettajien voimavarat ja pyrkiä luomaan uinnin opetuksen järjestelyihin sellaisia toimintatapoja, jotka eivät liiaksi kuormita esimerkiksi yhden opettajan henkisiä ja fyysisiä resursseja. Ratkaisuvaihtoehtona haastateltavat ehdottavat luokanopettajien koulutuksen lisäämistä ja ammatillisen pätevyyden vahvistamista (ks. luku 9.2 ja 9.3). Se voi olla ratkaisu, mutta tutkijana koen, että ammatillinen mielenkiinto ja kouluttautuminen tulee perustua vapaaehtoisuuteen, ja epäilen, että luokanopettajia, jotka ovat halukkaita ottamaan lisävastuuta uinnin opetuksesta muun työn ohelle, on erittäin vähän. Mielestäni luokanopettajakoulutuksessa tuleekin enemmän kiinnittää huomiota koulutussisältöihin lisäämällä opettajien tietotasoa uinnin myönteisistä fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista vaikutuksista yksilön hyvinvoinnille. Eräs

haastateltava (Vh 4) ehdottaakin: *“Ei niinkään aina sitä taitoa, mutta sitä valmiutta. Sitä positii-
vistä tunnetta, että tämä on kansalaistaito.”* Opettajien asenteisiin vaikuttamisen ja tiedollisen
tason lisäämisen lisäksi alakoulujen liikunnan- ja uinnin opetusta voitaisiin suunnata enemmän
liikunnanohjaajille (AMK). Tossavainen (2009) ehdottaakin, että kouluun tulisi luoda perinteis-
ten opettajien virkojen lisäksi muita kasvatusta tukevia työtehtäviä, asiantuntijoita, jotka voisivat
toimia määrä- tai osa-aikaisina asiantuntijoina koulun arjessa. Liikunnanohjaajilla on ammatilli-
nen pätevyys, tieto ja taito sekä liikunnasta että uimaopetuksesta. Usein liikunnanohjaajat työ-
kentelevät lasten ja nuorten parissa kunnallisella sektorilla, joten koulujen oppilaat ja opetustilat
ovat todennäköisesti heille entuudestaan tuttuja. Liikunnanohjaajissa on paljon miehiä, jolloin
samalla ratkaistaisiin opettaja-alan *“miehettömyysongelma”*.

Uimaopetusta ei tule rajoittaa ainoastaan alakoulun luokille, vaan koen erityisen tärkeänä, että
uima- ja hengenvielustaitoja opetetaan läpi peruskoulun. Hyvistä uima- ja hengenvielustai-
doista on nimittäin hyötyä ihmisen elämässä myös koulun jälkeen. Tällöin puhutaan niin sano-
tusta generatiivisesta osaamisesta (*generative knowledge*), mikä tarkoittaa sitä, että opetus antaa
sellaisia tietoja ja taitoja, jotka jäävät aktiivisesti vaikuttamaan oppivelvollisuuden jälkeen (Tos-
savainen 2009, 41). Oppilaiden uimataidosta tulisi pitää myös rekisteriä, jotta oppilaiden uima-
taito on sekä perheen että opettajien tiedossa. Nykyään monessa koulussa ja kunnassa on käytös-
sä Wilma -tietojärjestelmä, joka helpottaa koulujen ja kotien välistä tiedottamista. Oppilaan siir-
tyessä alakoulusta yläkouluun, tiedot oppilaan uimataidosta tulisi siirtyä samalla kuten siirtyvät
muutkin henkilökohtaiset ja oppimiseen liittyvät tiedot. Tieto oppilaan uimataidosta helpottaa
yläkoulun liikunnanopettajan työtä uintituntien suunnittelussa ja eriyttävän opetustarpeen kartoit-
tamisessa. Tutkimukseni myös osoittaa, että oppilaiden oma arviointi ja vanhempien tiedot las-
tensa uimataidosta eivät välttämättä ole realistisia, sillä *”uimataito”*- käsite näyttää vaihtelevan
yksilöstä riippuen. Sen vuoksi koululaisten uimaopetus pitäisikin olla ammattilaisten käsissä,
oppilaiden uimataidon arviointi olla säännöllistä ja uimaopetusta toteuttaa jatkumona läpi perus-
koulun.

Tällä hetkellä yhteiskunnassa vallitsee arvoja ja asenteita, jotka tulevat esille koululaisten uinnin
opetuksen yhteydessä. Ulkonäköpaineet eivät voi olla vaikuttamatta liikuntatunteihin ja osallis-
tumisaktiivisuuteen, erityisesti tyttöjen osallistumiseen kuten eräs opettaja (Ope 3) toteaa: *”Siel-
lä oli kymmenkunta tyttöä, niin parhaimmillaan niitä tais olla kaks tai kolme uimassa. Tuli jos*

jonkun näköistä viestiä”. Alakoulun viidennellä ja kuudennella luokalla tulisi erotella uintitunneilla liikuntaryhmät tyttöjen ja poikien ryhmiin, mikä saattaa edistää tyttöjen osallistumista uintitunneille. Liikunnanopettajien täytyy myös miettiä uinnin oppisisältöjen tarkoituksenmukaisuutta ja ajankohtaisuutta erityisesti yläkouluikäisille. Ymmärrettävistä syistä jotkut vanhemmat antavat luvan nuorilleen olla osallistumatta uinti- tai muille liikuntatunneille. Toisaalta tällaisella toistuvalla menettelytavalla saatetaan vain jatkaa erityisesti niiden nuorten liikkumattomuutta, joilla muutoinkin on itsetuntoon ja sosiaalisuuteen liittyviä ongelmia eli vanhemmat enemmän edistävät nuoren fyysisistä, psyykkistä ja sosiaalista pahoinvointia kuin, että pyrkisivät vaikuttamaan asiaan. Ulkonäköön ja kehollisuuteen liittyvien arvojen ja asenteiden vaikutusta ja merkitystä meidän käyttäytymisemme ja toimintatapoihimme tuleekin tuoda enemmän esille nuorille myös muissa oppiaineissa kuten terveystiedossa, yhteiskuntatieteissä tai biologiassa, kuin ainoastaan liikunnan opetuksessa. Opetuksessa tulee korostaa suvaitsevaisuutta, erilaisuuden hyväksymistä, kilpailun vähentämistä ja nonverbaalisen viestinnän merkitystä sosiaalisessa kontekstissa. Nuoren kuuleminen, keskustelut ja yhteydet koteihin saattavat myös olla “avaimena” nuoren itsetunnon vahvistamisessa ja sosiaalisen paineen vähentämisessä uintitunneilla.

Fyysisen aktiivisuuden selkeästä vähenemisestä sekä lasten, nuorten että aikuisten keskuudessa puhutaan paljon. Erityisesti näistä asioista puhutaan liikunnan alan ammattilaisten omissa julkaisuissa ja kokoontumisissa. Vaikka valtakunnan päälehdessä, Helsingin Sanomissa, on aika ajoin aiheesta artikkeleita, koen, että asiantuntijuuden jalkautuminen “ruohonjuuritasolle” kouluihin ja vanhempainkokouksiin on harvinaisempaa. Kokemukseni mukaan vanhempainilloissa otetaan harvoin aiheeksi liikunta tai nuorten liikkumiseen liittyvät asiat. Toivoisinkin liikunta-asiantuntijuuden laskeutuvan rohkeasti käytännön tasolle ja haluaisin myös keskustelua vanhempien, opettajien ja päättäjien kanssa. Liikunta-asiantuntijuudella tarkoitan kaikkia liikunnan tutkimustyötä tekeviä ammattilaisia. Eräs haastateltava (Ope 2) toivoo erityisesti SUH:n asiantuntijuuden apua: *“Koska se (SUH) on semmoinen kansallinen aktivaattori, jolla pitäisi olla käsitys uimataidosta. Ja motivoida niitä kuntien päättäjiä, että ne saisivat riittävästi pelimerkkejä sinne kouluille siihen uinnin opetukseen. No, siitäkin pitäisi lukea, että onko se vaan tahdon kysymys? Mutta minun käsittääkseni se ei ole aina-kaan yläkoulun puolella tahdon kysymys se, että uinnin opetusta järjestetään.”* Asiantuntijoiden lausunnot saattaisivat kehittää kuntien päättäjien tietoisuutta liikunnasta ja erityisesti uinnista. Esimerkiksi uimahallien rakentaminen on tänä päivänä monista tekijöistä kiinni ja tarvitsee laaja-alaista ja hankkeiden kannalta relevanttia asiantuntijuutta. Karimäki (2001) toteaa Äänekosken uimahallin rakentamisprojektista, että julkisin

varoin ylläpidetty uimahalli on yksi harvoista kohtuullisen tasa-arvoisista sekä varsin monikäyttöisistä liikunta- ja vapaa-ajanviettopaikoista eikä uimahallin myönteisiä vaikutuksia asukkaiden hyvinvoinnille kyseenalaistettu projektin aikana. Järjestöjen, liikuntavaikuttajien ja -asiantuntijoiden jalkautuminen kentälle kuuntelemaan opettajia ja kuntapäätäjii ja tekemään yhteistyötä heidän kanssaan voisi olla merkittävä edistysaskel koululaisten uinnin opetuksen tasa-arvotyössä.

Tutkimukseni otsikko ”Onneksi uinti on kirjattu opetussuunnitelmaan” kuvastaa tuloksista nousutta ajatustani: Kun uinti on mainittu opetussuunnitelmassa, siihen kiinnitetään todennäköisesti enemmän huomiota ja uintia pyritään toteuttamaan kouluissa ja kunnissa edes jossakin määrin. Näin toteavat myös Kurki ja Anttila (1999, 94) tekemässään tutkimuksessa. Siitä huolimatta monessa kunnassa opetussuunnitelma jää liian vähälle huomiolle. Uimaopetukseen ja sen toteutukseen liittyy uhkaavia tekijöitä, joihin tulee jatkossa kiinnittää huomiota valtakunnallisella-, kunta- ja koulukohtaisella tasolla, jotta uinnin opetus toteutuisi tasa-arvoisesti. Koulujen ja kuntien liikunnan oppisisältöjä tuleekin tarkastella suhteessa toteutukseen ja arvioida niitä realistisesti säännöllisin väliajoin.

Edellä esitettyjen pohdintojen pohjalta kohoaa useampia jatkotutkimuksen aiheita. Jatkossa olisi mielenkiintoista selvittää, voidaanko vanhemmille annettun uinnin valistuksen avulla lisätä lasten ja nuorten uimataitoa ja uintiaktiivisuutta koulun uimaopetuksen lisäksi. Selvitystä kaipaa myös se, kuinka monessa kunnassa ja koulussa uinnin opetussuunnitelmat ovat ajan tasalla ja mahdollistaako uintikertojen määrät sen, että oppilaat voivat saavuttaa arviointikriteereissä mainitun uimataidon. Mielenkiintoista olisi myös tietää, minkälainen arvo uinnilla on nykynuorten elämässä ja miten nämä arvot heijastuvat uintiaktiivisuuteen. Tarkastelua vaatii myös se, miten luokan sosiaalinen ilmapiiri ja opettajan tekemät uinnin oppisisältöratkaisut vaikuttavat oppilaiden, ja erityisesti tyttöjen, uintimotivaatioon

LÄHTEET

- Ahokas, P. 2011. Asuinalueiden eriarvoistuminen heijastuu nuorison hyvinvointiin. Helsinki jakautuu kahtia. Helsingin Sanomat 21.9.2011, Kotimaa A 12.
- Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Berukoff, K. D. & Hill, G.M. 2010. A Study of Factors That Influence The Swimming Performance of Hispanic High School Students. *International Journal of Aquatic Research*, 4, 409–421.
- Bintzler, S. 2006. Water Works Wonders. National Recreation & Park Association. *Parks and Recreation* 10/ 2006, 26–31.
- Bíró, M., Fugedi, B. & Révész, L. 2007. The Role of Teaching Swimming in The Formation of A Conscious Healthy Lifestyle. *International Journal of Aquatic Research and Education*, 1, 269–284.
- Chase, N., Sui, X. & Blair, S. 2008. Comparison of The Health Aspects of Swimming With Other Types of Physical Activity and Sedentary Lifestyle Habits. *International Journal of Aquatic Research and Education*, 2, 151–161. *Human Kinetics*.
- Costill, D., Maglischo, E. & Richardson, A. 1992. Swimming. *Handbook of Sport Medicine and Science Swimming*. OXFORD: Blackwell Scientific Publications.
- Dybin´ska, E., & Kaca, M. 2007. Self-Assessment As A Criterion Of Efficiency in Learning And Teaching Swimming. *University School of Physical Education, Kraków*. *Human Movement* 2007, vol.8 (1), 39–45.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Gordon, G., Verstraete, S., De Clercq, D. & De Bourdeaudhuij, I. 2004. Physical Activity in Elementary-School Physical Education: A Comparison of Swimming and Non-Swimming Classes. *Journal of Teaching in Physical Education* 23, 252–263.
- Green, K. 2008. *Understanding Physical Education*. Saga Publications Ltd. India: Replika Press.
- Hakamäki, J. 2011. Uimakoulutoiminta. Teoksessa I. Keskinen, J. Hakamäki, K. Hotti, K. Lauritsalo, S. Liinpää, J. Läärä & T. Pantzar (toim.) *Uima-opetuksen käsikirja*. Jyväskylä: WSOY, 51.

- Hakamäki, M. & Rajala, K. 2006. Kuudesluokkalaisten ja aikuisten uimataito Suomessa 2006. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 183. Jyväskylä.
- Heikinaro-Johansson, P. 2009. Koululiikunta- käyttämätön voimavara liikkumisen edistämässä. Liikunta ja Tiede- lehti 46 (2–3), 4–5.
- Heuru, K. 2002. Kunta perusoikeuksien toteuttajana. Talentum. Saarijärvi: Gummerus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Holopainen, S. 1990. Koululaisten liikuntataidot. Jyväskylän yliopisto. Studies in Sport, Physical Education and Health 26. Liikuntakasvatuksen väitöskirja.
- Hopkins, K. & Fleming, L. 1981. The Impact Of Learning To Swim On Children´s Self-Esteem. The Australian Journal of Sport Science 1 (1), 26–27.
- Hotti, K. 2011. Erilaiset oppijat. Oppijat eri ikäkausina. Teoksessa I. Keskinen, J. Hakamäki, K. Hotti, K. Lauritsalo, S. Liinpää, J. Läärä & T. Pantzar (toim.) Uimaopetuksen käsikirja. Jyväskylä: WSOY, 18–27.
- Huhtala, J. 2000. Kuudesluokkalaisten uintikokemuksia. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Pro-gradu tutkielma.
- Huisman, T. 2004. Liikunnan arviointi peruskoulussa 2003- Yhdeksäsluokkalaisten kunto, liikunta-aktiivisuus ja koululiikuntaan asennoituminen. Oppimistulosten arviointi 1/2004. Opetushallitus.
- Ilmanen, K. 1996. Kunnat liikkeelle. Kunnallinen liikuntahallinto suomalaisen yhteiskunnan muutoksessa 1919–1994. Jyväskylän yliopisto. Studies In Sport, Physical Education and Health 43. Liikuntasuunnittelun väitöskirja.
- Ilmanen, K. 2006. Aina pinnalla-50 vuotta työtä uimaopetuksen ja hengenpelastuksen hyväksi. Helsinki: Edita Prima.
- Julkunen, R. 2006. Kuka vastaa? Hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Helsinki: Gummerus.
- Järvinen, A. & Varamäki, R. 2010. Suomalaisten alkoholisenteet 2010. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja 5/2010. Helsinki.
- Kalliokoski, K. 2009. Diabeetikon kannattaa valita laji oikein. Liikunta ja Tiede- lehti 47 (5), 72.

- Kantomaa, M., Tammelin, T., Ebeling, H. & Taanila, A. 2010. Liikunnan yhteys nuorten tunne-elämän ja käyttäytymisen häiriöihin, koettuun terveyteen ja koulumenestykseen. *Liikunta ja Tiede-lehti* 46 (6), 30–37.
- Karimäki, A. 2001. Sosiaalisten vaikutusten arviointi liikuntarakentamisessa. Esimerkkinä Äänekosken uimahalli. Jyväskylän yliopisto. *Studies In Sport, Physical Education and Health* 79. Liikuntasuunnittelun väitöskirja.
- Karjalainen, I. 2002. Koululiikunnan tavoitteet ja sisällöt perusopetuksen vuosiluokilla 7–9 ja lukiossa uuden vuosituhannen alussa. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Pro gradu-tutkielma.
- Karvonen, S. 2008. Miten ihmiset maalla voivat? Maaseudun hyvinvointi 2000-luvulla. Teoksessa R. Haverinen ja K. Ilmarinen (toim.) *Tekeviä käsiä ja tietoteknologiaa. M. Hyvinvoinnin arki maaseudulla. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 3:2008*. Vammala: Vammalan kirjapaino, 25–27.
- Keskinen, I. Uimataidon oppiminen - Vedenpelko ja sen poistaminen. Teoksessa P.Heikinaro-Johansson & T. Huovinen (toim.) *Näkökulmia Liikunta-pedagogiikkaan*. Helsinki: WSOY, 350–352.
- Kiesiläinen, L. 2004. Vuorovaikutusvastuu. Ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatusyhteisössä. Tallinna. Kirjapaino Pakett.
- Kirk, D. 2002. The Social Construction of The Body In Physical Education And Sport. Teoksessa A. Laker (toim.) *The Sociology of Sport and Physical Education. An Introductory Reader*. London: Routledge Farmer, 79–91.
- Kokko, T. 2011. Liikunta on hyvätuloisten harrastus. Niina Kahma on tutkinut tulotason vaikutuksia suomalaisten urheiluharrastuksiin. Luokkayhteiskunnasta puhumisessa ei ole hänen mielestään mitään poliittista. *Helsingin Sanomat* 13.1.2011, Ihmiset, C1.
- Kokkonen, J. 2010. Valtio liikuntarakentamisen linjaajana. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 165. Tampere: Tammerprint.
- Koski, P. & Keskinen, K. 2010. Seppo Paavola: Liikuntarakentamisen haasteena laadun varmistaminen. *Liikunta ja Tiede-lehti* 47 (5), 47–49.
- Kuokkanen, K. 2010. Uimataito on ainoa nimetty laji opetussuunnitelman perusteissa. Koulun on opetettava uimaan. *Helsingin Sanomat* 20.7.2011.

- Kurki, J. & Anttila, R. 1999. Uintitaito ja uinninopetus Suomessa. Liikunnan- ja kansanterveydenjulkaisuja 117. Jyväskylä.
- Kurki, J. & Rajala, K. 2004. Kuudesluokkalaisten ja aikuisten uimataito Suomessa. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 164. Jyväskylä.
- Kuusela, J. 2000. Kuudesluokkalaisten uimataito Suomessa vuonna 2000. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto.
- Laaksola, H. 2011. Normiohjaus takaisin. Opettaja-lehti 47, 3.
- Lauritsalo, K. 2011. Oppimisen osatekijät. Teoksessa I. Keskinen, J. Hakamäki, K. Hotti, K. Lauritsalo, S. Liinpää, J. Läärä & T. Pantzar (toim.) Uima-opetuksen käsikirja. Jyväskylä: WSOY, 15–16, 32–38.
- Leskinen, H. 2011. Ihana, kamala koulu-uinti. Liikunnan- ja Terveystiedon opettaja-lehti 2, 3.
- Maglischo, E. & Brennan, C. 1985. Swim for the Health of It. Palo Alto and London: Mayfield Publishing Company.
- Malvela, M. 1999. Otetta veteen. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäitiö. Jyväskylä.
- Malvela, M. 2003. Kilpauimareiden menestymisen ja lopettamisen taustoja. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Pro gradu-tutkielma.
- Matkaniemi, T. 2011. Kuopiolainen uinti paikallisena ja kansallisena kansalaistoiminnan ilmiönä. Toimijakentän, tavoitteellisuuden ja toimintaympäristön muutokset 1904-1979. Itä-Suomen yliopisto. Dissertations in Social Sciences and Business Studies, no 13. Yhteiskuntatieteen ja kauppätieteen väitöskirja.
- Metsämuuronen, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. 2. painos. Helsinki: International Methelp.
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. 3. painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Mykkänen, P. 2011. Tuhansien kuilujen ja railojen maa. Helsingin Sanomat 4.12.2011. Kotimaa, A5.
- Mäkinen, T. 2010. Trends and Explanations for Socioeconomic Differences in Physical Activity. Helsingin yliopisto. Faculty of Medicine research 41. Hjelt Institute. Lääketieteen väitöskirja.

- Mälkiä, E. & Rintala, P. 2002. Uusi erityisliikunta: liikunnan sovellukset erityisryhmille. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 154. Helsinki.
- Nyholm, I. & Välikangas, A.- M. 2008. Paras-Hanke haastaa uudistumaan. Kuntien suunnitelmat tarkastelussa. Teoksessa R. Haverinen & K. Ilmarinen (toim.) Hyvinvoinnin arki maaseudulla. Tekeviä käsiä ja tietoteknologiaa. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 3. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy, 14, 21.
- Pantzar, T. 2005. Uimataidottomien aikuisten uimaan oppimiseen liittyvät tunteet ja uskomukset. Liikuntapedagogiikan lisensiaatintutkimus. Jyväskylän yliopisto.
- Pantzar, T. 2011. Erilaiset oppijat. Pelokas uimari. Teoksessa I. Keskinen, J. Hakamäki, K. Hotti, K. Lauritsalo, S. Liinpää, J. Läärä & T. Pantzar (toim.) Uimaopetuksen käsikirja. Jyväskylä: WSOY, 27–29.
- Pellinen, S. 2004. Uinti on perinteinen laji. Teoksessa P. Ritanen-Närhi & S. Pellinen. Ui kunolla. Helsinki: Edita, 10, 21.
- Permer, K. 1989. Människan I Utveckling. Teoksessa K. Permer & G. Permer (toim.) Psykologien grundbok. Lund: Studentlitteratur.
- Pink, M., Perry, J., Browne, A., Scovazzo, M.L. & Kerrigan, J. 1991. The Normal Shoulder During Freestyle Swimming. *American Journal of Sports Medicine* 19: 569–576.
- Poutala, M. 2010. Opettajan valta ja vastuu. Juva: PS- kustannus.
- Puronaho, K. 2006. Liikuntaseurojen lasten ja nuorten markkinointi. Tutkimus lasten ja nuorten liikunnan tuotantoprosessista, resursseista ja kustannuksista. Jyväskylän yliopisto. *Studies in Business and Economics* 52.
- Päivinen, M., Keskinen, K. & Tikkanen, H. 2002. Dynaamiset keuhkotoiminnot kilpauimareilla maalla ja vedessä sekä maksimaalisen uintikuormituksen yhteydessä. Jyväskylän Yliopisto. Liikuntabiologian laitos. Pro-gradu tutkielma.
- Rajakylä, M. 2011. Kauhua vedessä. Liikunnan- ja Terveystiedon Opettaja- lehti 2, 7.
- Ranta, R. 2009. Kuudesluokkalaisten liikuntaharrastuneisuuden yhteydet uimataitoon. Liikuntapedagogiikan pro gradu- tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Rossi, J. & Vasko EA. 2011. Kriisi vailla loppua. Huoli tuli joka kotiin. *Helsingin Sanomat* 18. 12. 2011, D2–D3.

- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus.
- Seppänen, K. & Matkaniemi, T. 2006. Uimahuoneita ja kroolin läiskettä Kuusankoskella . Teoksessa H. Roiko-Jokela & E. Sironen (toim.) Alussa oli vesi. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 13–30.
- Sipoon koululaiset alkavat uida jäätelötehtaalla. Helsingin Sanomat 9.12.2011. Kotimaa, A 13.
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. Suositukset liikunnan edistämiseksi kunnissa. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön esitteitä 2010:3. Helsinki: Yliopistopaino.
- Stallman, R., Junge, M. & Blixt, T. 2008. The Teaching of Swimming Based on A Model Derived From the Causes of Drowning. Human Kinetics. International Journal of Aquatic Research and Education, 2, 372–382.
- Suomi, K., Karimäki, A. & Matilainen, P. 2007. Kuntapäätäjät luottavat liikunnan mahdollisuuksiin rakennemuutoksissa. Liikunta ja Tiede-lehti 44 (3–4), 28–32.
- Sääkslahti, A. 2005. Liikuntaintervention vaikutus 3–7-vuotiaiden lasten fyysiseen aktiivisuuteen ja motorisiin taitoihin sekä fyysisen aktiivisuuden yhteys sydän- ja verisuonitautien riskitekijöihin. Jyväskylän yliopisto. Studies in Sport Physical Education and Health 104. Liikuntakasvatuksen väitöskirja.
- Sääkslahti, A. & Numminen, P. 2007. Vauvauinti. Hämeenlinna: Karisto.
- Sääkslahti, A. 2011. Opettajan henkilökohtaiset arvot ja mieltymykset vaikuttavat opetussuunnitelman toteutumiseen. Liikunta- ja Tiede-lehti 48 (1), 97.
- Tossavainen, T. 2009. Peruskoulu 2010-luvulla- tekniikkaharjoituksista peli-kentälle? Tieteessä tapahtuu -lehti 5, 39–41.
- Tulisalo, E. 2010. Aktiivinen kunta-ohjelma: Kunta uuden palvelurakenteen moniosaajaksi liikunnassa. Liikunta ja Tiede -lehti 47 (2–3), 69.
- Tuomala, M. 2009. Julkistalous. Helsinki: Gaudeamus.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. painos. Helsinki: Tammi.
- Tuominen, S. 1983. Vesivoimistelu. Turenki: Kirjapaino Jaarli.

- Valtonen, A., Pöyhönen, T., Sipilä, S. & Heinonen, A. 2009. Vesiharjoittelun vaikutusten pysyvyys polven tekoniivelleikatuiilla- 12 kuukauden seuranta tutkimus. Liikunta ja Tiede-lehti 46 (5), 54.
- Vilkka, H. 2011. Seksuaalinen häirintä. Juva: PS-kustannus
- Vuolle, P. & Puronaho, K. 1986. Liikuntalajien historia ja nykyisyys Suomessa. Teoksessa P. Vuolle, R. Telama & L. Laakso. Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 50. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Väntönen, E. 2010. Uimakoulu karkottaa pelon. Uimaopettajan mielestä myös aikuiset tarvitsisivat uimaopetusta. Helsingin Sanomat 20.7.2010.
- Widerberg, K. 2002. Kvalitativ Forskning I Praktiken. Lund: Studentlitteratur.
- Whitten, P. 1994. The Complete Book of Swimming. New York: Random House.
- Yli-piipari, S., Liukkonen, J. & Jaakkola, T. 2009. Koululiikunnan tilanneahdistuneisuus mittarin suomenkielisen version validiteetti ja reliabiliteetti. Liikunta ja Tiede -lehti 46 (1), 51–56.

Verkkolähteet:

- Alanen, K. 2008. Päiväkotien esiopetuksessa olevien lasten uimataidon kehittyminen kahdeksan opetuskerran aikana. Vierumäki. Liikunnan ammatti-korkeakoulu. Haaga-Helia Ammatti-korkeakoulu. Tulostettu 10.3.2010.
- <https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:qsuB2jJgn60J:trinity.siteadmin.fi/>
- Finlex. Perusopetuslaki 21.8.1998/628. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Finnair. Ammattillinen koulutus. Viitattu 3.1.2012.
- http://www.finnairgroup.com/koulutus/koulutus_3_13_4.html
- Huisman, T. 2004. Liikunnan arviointi peruskoulussa 2003. Yhdeksäsluokkalaisten kunto, liikunta-aktiivisuus ja koululiikuntaan asennoituminen. Oppimistulosten arviointi 1/2004.
- Opetushallitus. Tulostettu 7.12.2011.
- http://www.oph.fi/download/48961_liikunnan_arviointi_peruskoulussa_2003.pdf

Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010. Aikuisliikunta. Nuori Suomi, Suomen Liikunta ja Urheilu, Suomen Kuntoliikuntaliitto, Olympiakomitea, Helsingin kaupunki, Opetus- ja kulttuuriministeriö. Suomen Liikunta ja Urheilun julkaisusarja 4/06. Viitattu 20.12.2012.

http://slu-fi-bin.directo.fi/@Bin/c448adad10bb96c663cf14c9e31f36ac/1324922371/application/pdf/3244706/Liikuntatutkimus_aikuiset_2009_2010.pdf

Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010. Nuoret. Nuori Suomi, Suomen Liikunta ja Urheilu, Suomen Kuntoliikuntaliitto, Olympiakomitea, Helsingin kaupunki, Opetus- ja kulttuuriministeriö. Suomen Liikunta ja Urheilun julkaisusarja 4/06. Tulostettu 8.3.2010.

http://slu-fi-bin.directo.fi/@Bin/299e080e46e9b72e4fe217c609ff0e4e/1324533303/application/pdf/3244703/Liikuntatutkimus_nuoret_2009_2010.pdf

Kolo, T. 2003. Ohjatun sekä omatoimisen uintiharjoittelun vaikutukset peruskoulun 6-luokkalaisten mitattuun ja koettuun uimataitoon sekä uintimotivaatioon Siilinlahden koulussa Siilinjärvellä. Kuopion yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Pro gradu-tutkielma. Suomen Liikuntalääketiede -verkkolehti. Tulostettu 8.3.2010.

http://ffp.uku.fi/cgiin/ueditor/sample_presenter.pl?slideshow_id=78&slide_id=856&session_id=286251bf4c36bf9c017cea1cccfea9df

Malmberg, M. 2009. Yhteenveto lasten harrastustoimintaa ja kotiseutuasennetta kartoittavista kyselyistä. Esiselvityshanke Juuret. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Parkanon yhdistys ry. Viitattu 10.3.2010. www.mllparkano.com/toiminta/juuret.pdf.

Onnettomuustutkintakeskus. S1/2010Y Hukkumiskuolemat Suomessa 1.4.2010–31.3.2011. Tulostettu 8.12.2011. www.onnettomuustutkinta.fi/text/Etusivu

Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 3.2010. http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf

Opetushallitus 2011. Tunteesta tunteeseen - ihmismielen tarinat kuvin ja sanoin. Tunteet - mitä ne ovat. Viitattu 15.4.2011. www.edu.fi/tunteesta_tunteeseen/tunteet_mita_ne_ovat

Opetushallitus 2011. Kuudesluokkalaisten uimataito 2011. Matti Pietilä. SUH:n tiedotustilaisuus 31.5.2011. Tulostettu 12.12.2011.

http://suh-fi-.directo.fi/@Bin/d577dcb4779948aeafaae377e72b2cf3/1323765946/application/pdf/618252/Kuudesluokkalaisten%20uimataito,%20tiedotustilaisuus%2031.5.2011_M P.pdf

- Palomäki, S. & Heikinaro-Johansson, P. 2011. Liikunnan oppimistulosten seuranta-arviointi perusopetuksessa 2010. Koulutuksen seurantaraportti 2011:4. Opetushallitus. Viitattu 10.12.2011. http://www.oph.fi/download/131648_Liikunnan_seuranta-arviointi_perusopetuksessa_2010.pdf
- Pan, C. 2010. Effects of Water Exercise Swimming Program On Aquatic Skills and Social Behaviors In Children with Autism Spectrum Disorders. National Kaohsiung Normal University. Viitattu 13.9.2010. <http://aut.sagepub.com/content/14/1/9>
- Parkkari, J., Kannus, P. & Fogelholm, M. 2004. Liikuntavamma - suurin tapaturmaluokka Suomessa. Suomen Lääkärilehti 41 (59), 3889–3895. Viitattu 10.12.2011. <http://www.terveurheilija.fi/materiaalit/getfile.php?file=125>
- Pelastusopisto. Pelastajatutkinto. Viitattu 3.1.2012. [http://www.pelastusopisto.fi/pelastus/images.nsf/files/F167E0F9F5F28A0DC22578EA00228332/\\$file/TutkintoonJohtavanKoulutuksenOpiskelijavalinnanPerusteet%202012.pdf](http://www.pelastusopisto.fi/pelastus/images.nsf/files/F167E0F9F5F28A0DC22578EA00228332/$file/TutkintoonJohtavanKoulutuksenOpiskelijavalinnanPerusteet%202012.pdf)
- Poliisiammattikorkeakoulu. Haku perustutkintokoulutukseen. Viitattu 3.1.2012. <http://www.poliisilehti.fi/poliisi/poliisioppilaitos/home.nsf/pages/F533FA900AFB8D63C225730F004525E8#Uinti>
- Rajala, K. & Kankaanpää, A. 2011. Kuudesluokkalaisten uimataito Suomessa vuonna 2011. Tiivistelmä tutkimustuloksista 31.5.2011. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö. Viitattu 13.12. 2011. <http://www.suh.fi/@Bin/618249/Tiivistelm%C3%A4+kuudesluokkalaisten+uimataidosta+K+Rajala+31.5.2011.pdf>
- Rajavartiolaitos. Erikoisrajajääkärikoulutus ja Sissi- ja tiedustelukoulutus. Viitattu 3.1.2012. <http://www.raja.fi/rvl/rmvk/home.nsf/pages/3CCD51803431664CC225732C0039802D>
- Salomaa, P. 2011. Suomalaislasten uimataidossa ei kehitystä. Suomen Uimaopetus- ja Hengenvelastusliiton lehdistötiedote. Viitattu 10.12.2011. <http://www.suh.fi/@Bin/625562/Lehdist%C3%B6tiedote+31.5.2011+Kuudesluokkalaisten+uimataito+2011.pdf>
- Santtila, M. 2005. Varusmiesten fyysinen kunto, fyysinen koulutus ja tulevai-suuden haasteet. Abstrakti. Helsinki: Pääesikunta. Viitattu 18.4.2011. www.opiskelijaliikunta.fi/service.cntum?serviceType...10003

Suomen Liikunta ja Urheilu. Liikunnan ja Urheilun maailma 13/2005. Viitattu 18.4.2011.
www.slu.fi/lum/13_01/slu-yhteiso/joka_viides_varusmies_uimakouluu

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto. Luokkakohtaiset tavoitteet ja sisällöt. Uimataito. Elämäsi taito. Tulostettu 8.3.2010. <http://www.suh.fi/materiaalisalkku/uimaopetus/>

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto. Hukkumistilastot 2010. Viitattu 18.4.2011.
www.suh.fi/ajankohtaista2/hukkumistilastot/2010/

Tilastokeskus. 2009. Ajankäyttötutkimus 2009. Viitattu 10.12.2011. www.stat.fi/til/akay/2009

Uimaopetus turvallisemmaksi. 2008. Opetushallitus, Kuntaliitto, Opetusalan Ammattijärjestö ja Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto. Helsinki. Tulostettu 7.12.2011.
http://www.suh.fi/@Bin/116244/Uimaopetuskirje_paivitetty_300508.pdf

LIITTEET

LIITE 1: TEEMAHAASTATTELURUNKO

1. Henkilökohtainen näkemys

Miten tärkeinä pidätte uima- ja hengenpelastustaitoja omasta yksilöllisestä näkökulmasta ja mikä vuoksi?

Minkälaisia ajatuksia tai tunteita itse uintitapahtuma teissä herättää?

Minkälaisia kokemuksia teillä on uimaan oppimisesta?

Onko uimataidosta ollut jotain merkittävää hyötyä/estettä elämässänne?

Minkälaisia kokemuksia teillä on uima- ja hengenpelastustaidoista?

Oletteko joutuneet kenties tilanteeseen, jossa olette joutuneet käyttämään ko. taitoja?

2. Koulun opetussuunnitelman näkökulmasta

Pitääkö uima- ja hengenpelastustaitojen kuulua koulujen opetusohjelmaan?

Mikä asema uinnin opetuksessa tulisi mielestänne olla kouluissa?

Minkä tahon tulisi mielestänne vastata koulujen uinninopetuksen resursoinnista?

3. Yhteiskunnalliset tekijät

Mitä mieltä olette, onko hyvällä uimataidolla merkitystä yksilölle ja jos on, niin millaiset?

Mitä mieltä olette, onko yksilön hyvällä uimataidolla merkitystä yhteiskunnallemme?

Kuuluuko uimataito mielestänne niihin suomalaisten kansalaistaitoihin, jotka jokaisen kansalaisen tulisi hallita?

Mihin muihin kansalaistaitoihin vertaisitte uimataittoa?

Minkälainen mielikuva teillä on suomalaisten uimataidosta tällä hetkellä?

4. Uinnin opetuksen suunnitteluun liittyvät tekijät:

Miten uinninopetuksen suunnittelu tapahtuu kunnassa?

Onko kunnassanne uinnin opetussuunnitelmaa?

Teettekö yhteistyötä muiden kuntien/yhteistyötahojen kanssa koululaisten uinninopetuksen suunnittelussa?

5. Uinnin opetuksen toteutukseen liittyvät tekijät:

Miten teidän kunnassanne on koululaisten uinninopetus toteutettu?

Alakoulun osalta? Yläkoulun osalta?

Onko kunnassanne koululaisuinnin yhdysopettajaa?

Miten olette kokeneet uinninopetuksen toteutuksen (riittävää/riittämätöntä)?

Mitä mieltä olette, voisiko koululaisten uinnin opetusta vielä kehittää?

Mitkä tekijät teidän mielestänne vaikuttavat uinnin opetuksen toteutukseen?

Koetteko, että jotkin tekijät erityisesti aiheuttavat haasteita/esteitä uinnin opetuksen toteutukselle?

6. Perinteet

Koska koululaisten uinnin opetus on aloitettu kunnassanne tai onko sitä ollut lainkaan?

Mitkä tekijät ovat mielestänne vaikuttaneet siihen, että uinnin opetus on aikanaan aloitettu/ vähennetty/ lopetettu?

Miksi uinnin opetusta kunnassanne edelleen järjestetään tai jos ei järjestetä, niin miksi ei?

7. Tulevaisuuden näkymät

Miten luonnehtisitte uinnin opetuksen tulevaisuutta kunnassanne seuraavan kymmenen vuoden aikana?

Onko kunnassanne pohdittu uinti- ja hengenpelastustaitojen tulevaisuutta?

Tekeekö kunta uinti- ja hengenpelastusasioissa yhteistyötä Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton kanssa?

8. Mieli pide

Lähes puolet koululaisista ilmoittaa oppineensa uimaan vanhempien kanssa. Mitä mieltä olette, onko edes tarpeellista opettaa koululaisia uimaan koulussa?

LIITE 2: HAASTATELTAVAT JA HAASTATTELUT

Haastattelut (nauhat ja litteroinnit tekijän hallussa)

Liikuntatoimenjohtaja	nainen	22.6.2011
Työnjohdollinen liikunnanohjaaja	nainen	22.6.2011
Rehtori	nainen	23.6.2011
Liikunnanopettaja	mies	23.6.2011
Opetustoimen hallinnon viranhaltija	nainen	28.6.2011
Opetuspäällikkö	mies	20.7.2011
Sivistysjohtaja	nainen	3.8.2011
Rehtori	mies	3.8.2011

LIITE 3: YKSILÖN UIMA- JA HENGENPELASTUSTAITOIHIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

